

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Aysun VURAL

ALANYA HALK TAKVİMİ, TAKVİMSEL UYGULAMALAR VE HALK
METEOROLOJİSİ

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2020

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Aysun VURAL

ALANYA HALK TAKVİMİ, TAKVİMSEL UYGULAMALAR VE HALK
METEOROLOJİSİ

Danışman

Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2020

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Aysun VURAL'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Yavuz UYSAL (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Atila KARTAL (İmza)

Tez Başlığı: Alanya Halk Takvimi, Takvimsel Uygulamalar ve Halk Meteorolojisi

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 29/06/2020

Mezuniyet Tarihi : 23/07/2020

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Alanya Halk Takvimi, Takvimsel Uygulamalar ve Halk Meteorolojisi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Aysun VURAL

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Aysun VURAL
Öğrenci Numarası	20175242017
Enstitü Ana Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT
Tez Başlığı	Alanya Halk Takvimi, Takvimsel Uygulamalar ve Halk Meteorolojisi
Turnitin Ödev Numarası	1358313082

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 125 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 16/07/2020 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 12

alıntılar dahil % 22'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımcı yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

16/07/2020

(imzası)
Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vi
TABLolar LİSTESİ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
ÖZET	ix
SUMMARY	x
ÖNSÖZ.....	xi
GİRİŞ	2

BİRİNCİ BÖLÜM

ALANYA HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Alanya Kelimesinin Kökeni.....	4
1.2. Alanya'nın Coğrafi Konumu	5
1.3. Alanya'nın Tarihi.....	6
1.3.1. Alanya'nın Kuruluşu	6
1.3.2. Alanya'nın Fethi.....	7
1.3.3. Anadolu Selçukluları Döneminde Alanya	7
1.3.4. Alaiye Beyliği (1293-1471)	8
1.3.5. Osmanlılar Döneminde Alanya	8
1.3.6. Cumhuriyet Döneminde Alanya.....	9
1.4. Alanya'nın İklimi.....	10
1.4.1. Yıllık Ortalama Sıcaklık	11
1.4.2. Yağış	11
1.4.3. Rüzgârlar.....	11
1.5. Alanya'nın Nüfusu.....	12
1.6. İdari Durum.....	13
1.7. Tarım ve Hayvancılık.....	14
1.7.1. Geçmişte Tarım ve Hayvancılık	14
1.7.2. Günümüzde Tarım ve Hayvancılık.....	14
1.8. Bitki Örtüsü.....	15

İKİNCİ BÖLÜM

TAKVİMİN GELİŞİMİ VE TAKVİM ÇEŞİTLERİ

2.1. Zaman.....	17
-----------------	----

2.1.1. Takvim	18
2.1.1.1. Takvimin Bulunuşu.....	19
2.1.1.2. Takvime Teknik Bir Bakış	19
2.1.1.3. Takvimlerin Düzenlenmesi	20
2.1.1.3.1. Ay Esaslı Takvimler.....	20
2.1.1.3.2. Güneş Esaslı Takvimler.....	21
2.1.1.4. Türklerin Kullandığı Takvimler	22
2.1.1.4.1. On İki Hayvanlı Türk Takvimi	22
2.1.1.4.2. Hicri Takvim.....	24
2.1.1.4.3. Celali Takvim	25
2.1.1.4.4. İlhanlı Takvim.....	26
2.1.1.4.5. Rumi Takvim	26
2.1.1.4.6. Takvîm-i Garbi.....	26
2.1.1.4.7. Miladi Takvim	27

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HALK TAKVİMİ VE ALANYA HALK TAKVİMİ

3.1. Halk Takvimi	29
3.1.1. Alanya Halk Takvimi	31
3.1.1.1. Yıl ve Ayların Sıcaklık ve Zaman İlişkisine Bağlı Bölünmesi	32
3.1.1.1.1. Kasım Devresi (Rüz-u Kasım).....	32
3.1.1.1.1.1. Kara Kış (11-12 Aralık).....	32
3.1.1.1.1.2. Zemheri (Erbain) (22 Aralık- 30 Ocak).....	33
3.1.1.1.1.3. On İki Gün Arası (26 Ocak- 6 Şubat).....	35
3.1.1.1.1.4. Hamsin (1 Şubat-20 Mart)	36
3.1.1.1.1.5. Güçük Şubat(14 Şubat-13 Mart)	37
3.1.1.1.1.6. Kuzulama Ayı- Döl Ayı (15 Şubat- 1 Mart).....	37
3.1.1.1.1.7. Cemre (19 Şubat- 6 Mart).....	38
3.1.1.1.1.8. Kocakarı Donduran (11 Mart- 17 Mart).....	39
3.1.1.1.1.9. Kabak Ayı (15 Mart)	40
3.1.1.1.1.10. Nevruz (21 Mart).....	40
3.1.1.1.1.11. Göç Zamanı, Göç Ayı (21 Mart- 23 Nisan).....	41
3.1.1.1.1.11.1. Yayla Göçü Zamanı (Yay Göçü).....	42
3.1.1.1.1.11.2. Güz Göçü (Kışlağa Dönüş) Zamanı	44

3.1.1.1.1.12. Mart Dokuzu- Mart Otuzu- Mart Soğuğu (22 Mart)	45
3.1.1.1.1.13. Ambar Yağmuru (Nisan Yağmuru) (1 Nisan)	47
3.1.1.1.1.14. Abrilin (Aprilin) Beşi (18 Nisan)	48
3.1.1.1.2. Hızır (Hıdrellez) Devresi (Rüz-u Hızır)	49
3.1.1.1.2.1. Hıdrellez (6 Mayıs)	49
3.1.1.1.2.1.1. Hıdrellezde Yoğurt Uytma	51
3.1.1.1.2.1.2. Hıdrellez Kilisesi (Tepesi)	51
3.1.1.1.2.2. Harman Ayı.....	52
3.1.1.1.2.2.1. Sahilde Harman Ayı (20 Mayıs-20 Haziran)	52
3.1.1.1.2.2.2. Yayılda Harman Ayı (10-15 Ağustos)	52
3.1.1.1.2.3. Gün Dönümü (21 Haziran)	53
3.1.1.1.2.4. Kırkım Ayı (21 Haziran-20 Eylül)	53
3.1.1.1.2.5. Eyyam-ı Bahur (Ehem Buhur) (31 Temmuz-7 Ağustos)	54
3.1.1.1.2.6. Aşur, Aşure Ayı (31 Ağustos- 29 Eylül)	55
3.1.1.1.2.7. Safer Ayı (30 Eylül)	56
3.1.1.1.2.8. Teke ve Koç Katımı (1 Ekim -20 Kasım).....	57

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALANYA'DA HALK TAKVİMİNE BAĞLI TAKVİMSEL UYGULAMALAR

4.1. Alanya'da Vakte Bağlı İnanış ve Uygulamalar	61
4.1.1. Alanya'da Vakit Adlandırmaları	61
4.1.1.1. Şafak Vakti, Tan Yeri, Tan:	61
4.1.1.2. Sabahın Körü, Sabahleyin:	61
4.1.1.3. Guşluk:	61
4.1.1.4. Tepe Vakti, Gün Ortası, Öğlen:	61
4.1.1.5. İkinci, İkinci:	61
4.1.1.6. Dar Vakit, Gün Batımı, Akşamleyin:	61
4.1.1.7. Yatsı, Gece Yarısı:	62
4.1.2. Alanya'da Vakit Tahminleri	62
4.2. Alanya'da Günlere Bağlı İnanış ve Uygulamalar	63
4.2.1. Uğurlu- Uğursuz Günler	64
4.2.1.1. Salı	64
4.2.1.2. Çarşamba	64
4.2.1.3. Perşembe	64

4.2.1.4. Cuma	65
4.2.1.4.1. Cuma Günü Ocak Kokutma	66
4.2.1.5. Cumartesi	66
4.2.1.6. Pazar.....	66
4.2.2. Dinî Günler.....	66
4.2.2.1. Arife Günü.....	66
4.2.2.2. Kadir Gecesi	67
4.2.2.3. Regaib, Miraç ve Berat Kandilleri.....	67
4.3. Alanya’da Yeni ve Eski Aya Bağlı İnanış ve Uygulamalar.....	67
4.4. Alanya’da Ay Tutulmasına Bağlı İnanış ve Uygulamalar	69
4.5. Alanya’da Yön Tahmini.....	69
4.5.1. Güneşe Bakarak Yön Tahmini	70
4.5.2. Yıldızlara Bakarak Yön Tahmini	70
4.5.3. Çubuk Yöntemiyle Yön Tahmini	70
4.5.4. Karınca Yuvaları ile Yön Tahmini	71
4.5.5. Ağaçların Yosun Tutmuş Taraflarına Bakarak Yön Tahmini.....	71
4.5.6. Hayvanların İzine Bakarak Yön Tahmini	71
4.5.7. Namaz Tespihine, İbadethanelere ve Mezar Taşlarına Bakarak Yön Tahmini	71
4.6. Alanya’da Kış Hazırlıkları	72
4.6.1. Kırmızı Biber Yapımı	72
4.6.2. Tarhana Yapımı	72
4.6.3. Çökelek Yapımı.....	73
4.6.4. Peynir Yapımı	73
4.6.5. Kurutmalar	73
4.6.5.1. Kabuklu	73
4.6.5.2. Erik.....	74

BEŞİNCİ BÖLÜM

HALK METEOROLOJİSİ VE ALANYA HALK METEOROLOJİSİ

5.1. Halk Meteorolojisi	75
5.1.1. Alanya Halk Meteorolojisi.....	76
5.1.1.1. Alanya’da Yerel Hava Tahmin Yöntemleri	76
5.1.1.1.1. Hayvanların Hareketlerine Bakarak Hava Tahmininde Bulunma	76
5.1.1.1.1.1. Karınca.....	76

5.1.1.1.1.2. Koyun ve Keçi.....	77
5.1.1.1.1.3. Arı.....	77
5.1.1.1.1.4. Köpek.....	77
5.1.1.1.1.5. Akrep	77
5.1.1.1.1.6. Yılan	77
5.1.1.1.1.7. Kurbağa.....	77
5.1.1.1.1.8. Kuşlar.....	77
5.1.1.1.1.9. Yengeç	78
5.1.1.1.1.10. İnek	78
5.1.1.1.1.11. Böcekler	78
5.1.1.1.1.12. Eşek	78
5.1.1.1.2. Bitkilerin Durumuna Bakarak Hava Tahmininde Bulunma	79
5.1.1.1.3. Rüzgârın Yönüne Bakarak Hava Tahmininde Bulunma	80
5.1.1.1.4. Gök Cisimlerine Bakarak Hava Tahmininde Bulunma.....	81
5.1.1.1.5. Bulutların Durumuna Bakarak Hava Tahmininde Bulunma	82
5.1.1.1.6. Hava Olaylarına Bakarak Hava Tahmininde Bulunma.....	83
5.1.1.1.7. Gökkuşığına Bakarak Hava Tahmininde Bulunma.....	84
5.1.1.1.8. Ağustos Ayının Gözlemlenmesiyle Yapılan Hava Tahminleri	84
5.1.2. Alanya’da Yerel Rüzgâr Adlandırmaları	85
5.1.2.1. Kış Yeli.....	85
5.1.2.2. Deniz Yeli (Lodos).....	86
5.1.2.3. Acı Yel (Poyraz)	86
5.1.2.4. Aşağı Yel (Meltem).....	86
5.1.3. Alanya’da Yağmur Duası	86
SONUÇ.....	88
KAYNAKÇA.....	90
EK – 1 KAYNAK KİŞİLER LİSTESİ	97
EK – 2 SAHA ÇALIŞMASI SIRASINDA ÇEKİLEN FOTOĞRAFLAR.....	100
ÖZGEÇMİŞ	109

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1 Alanya'nın Eski İsimlerinin Tahlili.....	5
Şekil 1.2 Alanya'nın Coğrafi Konumu	6
Şekil 2.1 12 Hayvanlı Türk Takvimi	24

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1 Alanya'nın Yıllara Göre Nüfus Artışı.....	13
Tablo 3.1 Halk Takvimlerinin Oluşumunu Sağlayan Temel Etkenler	30
Tablo 3.2 Anadolu Halk Takviminde Genel Ay Adlandırmaları	30
Tablo 3.3 Miladi Takvim ile Alanya Halk Takvimindeki Ayların Karşılaştırılması.....	59

KISALTMALAR LİSTESİ

akt.	Aktaran
bk.	Bakınız
bs.	basım
Doç.	Doçent
Dr.	Doktor
KK.	Kaynak Kişi
Prof.	Profesör
s.	sayfa
t.y.	Tarih Yok
TDK	Türk Dil Kurumu
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri
Yay.	Yayınları
yy.	Yüzyıl

ÖZET

Takvim; zamanın yıl, ay, gün ve saate indirgenip kümelenmiş halidir. İnsanlık, ilkçağlardan bu yana her dönemde yaşamlarını daha rahat idame ettirebilmek için zaman üzerinde birtakım başlangıç ve bitiş aramış, aynı zamanda kötü hava koşullarından korunmak ve korumak için hayvan, bitki ve gök cisimlerine bakarak hava tahminlerinde bulunmuşlardır. Bu duruma bağlı başlarından geçen önemli olayları, savaşları, doğal felaketleri, farklı yollarla somut ve soyut olarak muhafaza ederek zamanı dilimlere ayırıp çeşitli dönemlerde çeşitli takvim ve hava durumu tahmin yöntemleri geliştirmişlerdir.

Her toplumun zamanı dilimlere ayırmada ve hava durumu tahminlerinde farklı, belirleyici unsurları vardır. Bu unsurlar arasında o toplumun bulunduğu coğrafya ve geçim kaynakları etkilidir. Anadolu ve Türk dünyasında diğer takvimlerden farklı olarak kullanılan halk takvimi halkın yerel bilgisine dayalı bir takvimdir.

“Alanya Halk Takvimi, Takvimsel Uygulamalar ve Halk Meteorolojisi” adlı bu çalışmada yöre halkının deneyimleri neticesinde elde ettiği ve nesilden nesile aktardığı takvimsel uygulamalar ile halkın yerel iklim bilgisini içeren günümüzde halen başvuru alan yararlı hava durumu tahminleri derleme çalışması yöntemiyle, yörenin fiziki ve kültürel coğrafyası çerçevesinde değerlendirilmiş, elde edilen bulgular sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Zaman, Sıcaklık, Takvim, Halk Takvimi, Halk Meteorolojisi.

SUMMARY

FOLK CALENDARS, CALENDAR APPLICATIONS FOLK METEOROLOGY AND SEASONAL CEREMONIES IN ALANYA

A calendar is the cluster of time, reducing it to year, month, day and hour. Since the ancient time, humanity has searched for same beginning and endings over time in order to maintain their lives more comfortably in every period, and also made weather forecast by looking at animals, plants and celestial bodies to protect and to beware of bad weather conditions. Depending on this situation, they preserved important events, wars, natural disasters perceptibly and abstractly in different ways, and they have developed timetable and weather forecast methods in various periods.

Every society has different determining factors in time segmentation and weather forecasts. Among these elements the geography and livelihoods of that society are effective. Unlike other calendars in the Anatolian and Turkish world, the public calendar is a calendar based on the local knowledge of the people.

In this study titled “Public Calendar, Calendar Applications and Public Meteorology, in Alanya, it has been evaluated within the framework of the physical and cultural geography of the region, with the calendar applications that are obtained from the local people, as a result of long experiences and transferred from generation to generation. Which is still used today. Compiling the useful weather forecasts. The findings obtained are presented.

Keywords: Date, Temperature, Calendar, Public Calendar, Public Meteorology.

ÖNSÖZ

Doğadaki bilinmezlik insanları daima içinde bulunan zamanı sınırlama ve sınıflandırmaya itmiştir. İnsanlık, bunu gerçekleştirirken değişimleri gözlemlemiş ve kendi yaşayışına bağlı bir arayışa girmiştir. Toplayıcılık ve avcılıktan, tarım ve hayvancılığa uzanan, yaşanılan dönem ve coğrafyaya bağlı olarak tecrübe edinilen bilgilerle zamanı parçalayıp sınıflandırmışlardır. Zamandaki bu arayışa doğadan yola çıkarak çözüm arayan insanlık, yerel hava tahminlerini ve halk takvimini geliştirmişlerdir. Halk takvimi yaygın olarak “Yerel Takvim, Eski Takvim, Kocakarı Takvimi” gibi zaman içerisinde farklılaşan adlarla anılmıştır.

Bu çalışmada amaç, Alanya ve yöresindeki zaman algısı ve buna bağlı inanmaları, teknolojinin gelişmediği dönemlerde insanların başvurduğu hava tahmin yöntemlerini, tespit edip ortaya çıkarmaktır. Bunun için öncelikle zaman ve takvim ilişkisi verilmiş ardından takvimin bugüne kadar geçirmiş olduğu süreçler, buluşu, oluşumundaki etkili faktörler ve Türklerin tarihte kullanmış olduğu takvimler, bu takvimlerin halk takvimi ile ilişkisi değerlendirilmiş ve incelenmiştir.

“Alanya Halk Takvimi, Takvimsel Uygulamalar ve Halk Meteorolojisi” adlı çalışmada kullanılan yöntem derleme yöntemidir. Derlemeye başlanmadan önce derleme yapılacak sahalarla ilgili bir yol haritası ve gidilecek yerlerin durumu ile ilgili ön hazırlık yapılmıştır. Derleme neticesinde elde edilen bilgiler kayıt altına alınarak, ardından işlenmiştir. Alanya’da daha önce halk takvimi ve halk meteorolojisi üzerine yapılan benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışma, 5 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Alanya’nın tarihi ve coğrafi yapısı hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde takvimin oluşumu ve geçirdiği süreçler üzerinde durulmuş, üç ve dördüncü bölümlerde Alanya Halk takvimi ve takvimsel uygulamalar aktarılmıştır. Son bölüm olan beşinci bölümde ise Alanya Halk Meteorolojisi derlemeye çalışması neticesinde elde edilen verilerin ışığında sunulmuştur.

Çalışma sürecindeengin bilgi ve tecrübeleriyle beni yönlendiren ve destekleyen danışman hocam Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca saha çalışması için gittiğim yerlerde tüm sorularımı cevapsız bırakmayan misafirperver yöre halkına teşekkürü bir borç bilirim.

Aysun VURAL

Antalya, 2020

GİRİŞ

Zamanı parçalayıp, sınıflandırmak insanlık tarihinin zihnini sürekli meşgul etmiştir. Zamanı en basit algılama biçimi ise gece ve gündüzün ayırımına varmakla başlar. Devamlı tekrar eden gece ve gündüzler bize bir günün oluşumunu verir. Günler haftaları, haftalar ayları aylar ise yılları beraberinde getirir. Zamanı bir bütün haline getirip takvimi belirlemek içinse insanlar önemli olay ve olguları bir araya getirmişlerdir.

İlkçağlardan bu yana tabiatla iç içe olan toplumlar doğal felaketler ve insanın doğa karşısındaki savunmasızlığı, kaçınılmaz savaşlar, saldırılar, gökyüzünde meydana gelen ani değişimler ve gök cisimlerinin hareketleri (ay ve güneş tutulmaları) gibi durumları kontrol altına almasalar da kayıt altına alarak takvimin oluşumuna zemin hazırlamışlardır. Bu oluşumu etkileyen faktörler ise toplumdan topluma, dönemden döneme değişiklik göstermektedir.

“Her toplumun kendi kimliğini açığa vuran bir takvimi vardır. Zamanı ölçmek demekse yılın, ayın, ara dönemlerin uzunluğunu, olabilecek en nesnel yaklaşımla süreleri belirlemek ve bunları doğrulamak demektir. Başka bir deyişle seçili zamansal yaslardan oluşmuş bir düzen sağlamak ve o düzeni korumak demektir” (Jacqueline’dan akt. Aytekin, 2018: 4)

Çeşitli nedenlere bağlı, çeşitli yollarla oluşturulan takvimler bulunduğu toplumun değer yargılarını içerir. Anadolu ve Türk dünyasında tarihte kullanılan ilk takvimlerden biri 12 Hayvanlı Türk takvimidir. Bu takvimde her hayvan özelliğine göre bir yılı temsil eder, güneş yılı esaslı bir takvimdir. Türkler İslamiyet’i kabul ettikten sonra Hicri takvimi kullanmaya başlar. Bu takvim Hz. Muhammed’in Medine’ye hicretiyle başlar, ay yılı esaslıdır. Ardından Celali takvim kullanılır Büyük Selçuklular döneminde Sultan Melikşah’ın emri ile mali işleri düzenlemek amacıyla oluşturulmuştur. Rumi takvim ise Osmanlı Devleti tarafından kullanılan, güneş yılı esaslı takvimdir. Son olarak 1 Ocak 1926 tarihinden itibaren Türkiye Cumhuriyeti’nin takvimi güneş yılı esaslı Miladi takvimdir.

Takvimin oluşmasında belirleyici bir etkiye sahip olan “doğa” halk bilgisine dayalı hava durumu tahmin yöntemlerinin oluşumunda da etkili bir faktör olmuştur. Geçim kaynağı tarım ve hayvancılığa dayalı göçebe toplumlar toprağı işleyecekleri zamanı, hasat dönemini, göç zamanını, hayvanların doğurma mevsimlerini oluşturdukları halk takvimi ışığında gökyüzüne, gökcisimlerine, hayvanlara ve hayvanların hareketlerine, bitkilerin durumuna, hava olaylarına ve mevsimlere bakarak halk meteorolojisini geliştirmişlerdir. Halk meteorolojisi ve halk takvimi bölgeden bölgeye, yıldan yıla değişiklik gösterir.

A. Çalışmanın Konusu

Bu çalışmanın konusu, geçmişten günümüze Alanya ve çevresinde halkın yerel bilgi ve tecrübesine dayalı takvimsel uygulamaları ve hava tahmin yöntemlerini tespit etmektir. Bu tespit sunulmadan önce konu üzerine literatür taraması yapılmış ardından çalışma yapılacak yöre ve kaynak kişiler, kaynak kişilere yöneltilecek sorularla ilgili hazırlıklar tamamlanıp sahaya inilmiştir. Yapılan çalışma ses kayıtları, video ve fotoğraflarla kayıt altına alınıp işlenmiştir. “Alanya Halk Takvimi, Takvimsel Uygulamalar ve Halk Meteorolojisi” adlı çalışmada Alanya ve yöresiyle ilgili daha önce rastlanmamış inanış ve uygulamalar tespit edilmiştir.

B. Çalışmanın Önemi

Halk takvimi bulunduğu yörenin coğrafi ve kültürel özelliklerine bağlı bir takvimdir. Yapılan bu çalışma ile yöre halkının yozlaşmadan, değerlerine bağlı kalarak zaman ile yaşayış biçimleri arasında nasıl bağlantı kurup, hayatlarını kendileri kurguladıkları bu takvime göre nasıl sürdürdüklerini görebiliriz.

Halk takviminin insan yaşamındaki önemini Biray, şu şekilde açıklamıştır:

“İnsanoğlunun hayatını sürdürmesi için, tabiatla mücadele etmesi veya onun durumuna göre kendini koruması, önceden tedbir alması kaçınılmaz bir gerçek olmuştur. Konar-göçer hayat tarzında yaşayan Türk toplulukları, asırlarca gözlemledikleri tabiat değişikliklerine farklı isimler vererek yaşadıkları bölgelere göre bir bakıma takvimler oluşturmuşlardır. Asırlar boyunca tabiatla iç içe yaşayan Türkler, hayvanlara, bitkilere, gökyüzündeki ve topraktaki değişikliklere bakarak havanın nasıl olacağını tahmin etmeyi öğrenmişlerdir. Bu tecrübe ve gözlemlerden günümüze kadar ulaşan söz varlığı da halk takvimleri kadar ilgi çekicidir.” (2013: 1)

Halk takviminin önemini vurgulayan bir diğer husus ise bu takviminin varlığından söz edilen bir yörede diğer folklorik unsurların varlığının olduğunu da bilmektir. Ayrıca yörenin dil, din, ekonomisi ve tarihiyle ilgili bilgilere de ulaşılabilir. Alparslan, halk yaratımı olan halk takvimlerinin durumu ile sözlü anlatı türleri, halk hekimliği, halk oyunları, halk inançları, halk edebiyatı, halk mutfağı gibi bilgi alanların durumu, içerik, yapı ve dönüşüm olarak birbirleriyle çok benzerlik gösterdiğini ayrıca bunların halkın bilgi ve tecrübesi neticesinde oluştuğunu söyleyerek halk takviminin diğer folklorik unsurlarla bağına dikkat çekmiştir. (2018: 13)

Bu çalışmadaki diğer önemli noktalardan biri ise diğer anlatı türleriyle birlikte yozlaşan, değerini yitiren halk takviminin unutulup gitmesine kısmen engel olmak, nesilden

nesile devamını sağlamak ve insan yaşamına sağladığı kolaylıkları gözler önüne sermektir. Alanya ve yöresinde insanların yaşamlarına hala bu takvime göre yön verdikleri aşikârdır.

C. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, takvimin oluşumu ve işlenişi çerçevesinde Alanya üzerinde, daha çok kırsalda kullanılan, pratik bilgiler içeren ve halkın tecrübelerine dayanan takvimsel uygulamaları ve hava tahmin yöntemlerini tespit edip tanıtarak unutulmaya yüz tutmuş olan bu uygulama ve yöntemlerin nesilden nesile aktarılmasını sağlamaktır.

Yapılan literatür taraması sonucunda Türkiye'nin başta Karadeniz olmak üzere birçok bölgesinde halk takvimi üzerine birden fazla farklı çalışmaya rastlanmıştır. Antalya'yla ilgili içerisinde halk takviminin de yer aldığı diğer halk anlatmalarını konu alan farklı çalışmalar yapılmıştır. Fakat Alanya'da doğrudan halk takvimi ve halk meteorolojisi üzerine kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Alanya ve yöresinde derleme tekniği kullanılarak yapılan bu çalışmanın geçmiş dönemde insan yaşamındaki yeri belirlenmeye çalışılıp, literatüre katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Ç. Çalışmanın Yöntemi ve Kapsamı

Bu çalışma 2018-2020 yıllarında Alanya'daki mahalle ve köyleri kapsamaktadır. Çalışmada kullanılan yöntem derleme yöntemidir. Derleme çalışmaları ses kayıtları, fotoğraflar ve videolarla kayıt altına alınarak daha sonra arşivlenmiştir. Derleme çalışmalarındaki kaynak kişiler orta yaş ve üzeridir, bu kişilerin herhangi bir görme veya işitme rahatsızlığı yoktur. Ayrıca bu kişilerin başka şehirlere sık sık göç etmiş ya da başka şehirden gelmiş olup olmadığına dikkat edilmiştir. Derleme esnasında kaynak kişiye halk takvimi ve halk meteorolojisi üzerine daha önce hazırlanan sorular yöneltilmiş, konunun akışına, bulunulan ortam ve kişilere göre kaynak kişiye çok müdahale etmemekle birlikte sorular arasına yenileri eklenmiştir.

Derleme çalışmasında kaynak kişilere gidilen köy ve mahallelerin yaşayışlarına uygun sorular yöneltilmiş, tarımla uğraşan bir köyde bitkilere bağlı takvimsel uygulamaların olduğu, hayvancılıkla uğraşan bir köyde hayvanların durumuna yönelik takvimsel uygulamalar ve hava tahmin yöntemlerinin kullanıldığı, Alanya merkezde yaşayan halkın ise hava tahminini denize bağlı oluşturdukları gözlemlenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALANYA HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Alanya Kelimesinin Kökeni

Alanya'nın tarihi yüzyıllara dayanır. Alanya için bu yüzyıllarda çeşitli nedenlere bağlı farklı adlandırmalar yapılmıştır. Bu adlandırmalarla ilgili birçok görüş ve düşünceye rastlamak mümkündür. Kocakuşak, Alanya için yapılan ilk adlandırmanın coğrafi özelliklerine bağlı verilen "Gökkarga" olduğunu şu şekilde açıklamıştır:

"Güçlü bir yerleşme evrimi geçirmiş olan Alanya; M.Ö. ki dönemlerden günümüze kadar farklı isimler almıştır. Bunlardan özellikle en eski olanlarında coğrafi özellikleri de görmek mümkündür. Nitekim tarihi kaynaklarda kente verilen ilk isimler Latince, Yunanca kökenli olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüz Alanya'sının tespit edilen ilk ismi Coracesyunum'dur. Bu ismin Türkçedeki anlamının "Gökkarga" olduğunu görürüz. Nitekim bu ismi İbrahim Hakkı Konyalı da aynı şekilde zikretmiştir. Bizim burada coğrafi yönden dikkatimizi çeken husus; kente daha o dönemlerde, içinde coğrafya ile ilgili bir kavram olan "Gök" kelimesinin de bulunduğu "Gökkarga" adının verilmesidir." (1995: 172-173)

Coracesyunum adının Türkçe karşılığı olan "Gökkarga" Hellenleşme dönemindeki adının bilinmemesi nedeniyle ve Alanya'nın bir burun hatta yarım adacık çıkıntısı üzerinde olmasına bakarak, adın aslının Korakassa "Koraka (Çıkıntılık Yeri) Kenti" iken Hellenleşme döneminde Korakesion'a dönmüş olması güçlü bir olasılıktır. (Önal, 2012: 23)

Kent için "Gökkarga" adı 20 bin yılla yakın kullanılmıştır. Ardından korsanlar tarafından işgal edilmiş, M.Ö. Korakesion Savaşıyla fethedilip, Romalıların eline geçmiştir. Roma İmparatorluğunun çöküşüyle kente Bizanslılar girmiş dolayısıyla isim Bizanslılar tarafından değiştirilmiştir. Kentin yeni adı Latince kökenli, "Vahşi ve Güzel Dağ" anlamına gelen Kalonoros olmuştur. (Kocakuş, 1995: 175)

Kente verilen isimler içerisinde günümüzdekine en yakın olanı "Alaiye"dir. Bizanslıların elindeyken bir liman şehri olan kent İslam'ın yayılmaya başlamasıyla ile akınlara uğradı ve 860'lı yıllarda Abbasiler şehri istila etti. Malazgirt Savaşı'nda zafer kazanan Anadolu Selçuklu Sultanlarından I. Alâeddin Keykubad tarafından Kıbrıs Krallığı'na bağlı olan kent 1220 yılında fethedilerek bir Türk şehri haline geldi. Bizans İmparatorluğu Döneminde verilen "Kalonoros" adı "Alaiye" olarak değiştirildi. Ayrıca "Alaiye" bu dönemde kendi adına taşıyan tek şehir olma özelliğine sahiptir. (Gülbüz, 2001: 209-210)

Şehrin isminin Alanya olması ise Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleşmiştir. Cumhuriyetin 1923 yılında ilan edilmesinden sonra 20 Nisan 1923'te bir kanun çıkarılmış, bu

kanunla Alaiye, Antalya vilayetinin bir kazası durumuna getirilmiş ve 1933 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün girişimiyle şehrin adı Alanya olarak değiştirilmiştir. (Dinç, 2020: 100) Buradaki insanlar Atatürk'ün Alanya'ya gelmesinden duydukları hoşnutluğu dile getirmek maksadıyla Atatürk'e bir teşekkür telgrafı çekmek istemişler fakat telgrafta "Alaiye" adını yanlışlıkla "Alanya" olarak yazmışlardır. Bu adı beğenen Atatürk'ün isteğiyle İcra Vekilleri Heyeti, 23.05.1933 tarihli toplantısında Dâhiliye Vekâleti'nin teklifini kabul etmiş ve Alaiye şehrinin ismi Alanya olmuştur. (Önal, 2012: 24)

Kesin olmamakla birlikte halk en az 1599'dan beri bu şehre gayri resmi olarak Alanya demektedir. 23 Mayıs 1933'ten sonra artık şehir resmi ve gayri resmi adla, Alanya olarak bilinmektedir. (Koçak, 2013: 20)

LATİNCE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
Coracesyunum.....		Gökkarga
Corax.....	Raven.....	Karga
Caesius.....	Bluishgray.....	Gök (mavisi-grisi)
Kalonoros.....		Güzeldağ
Kalon.....	Beautiful.....	Güzel
Ornus.....	Wild mountain.....	Hükmedilmemiş dağ, Vahşi dağ

Şekil 1. 1 Alanya'nın Eski İsimlerinin Tahlili

Kaynak: (Kocakuşak, 1995: 172)

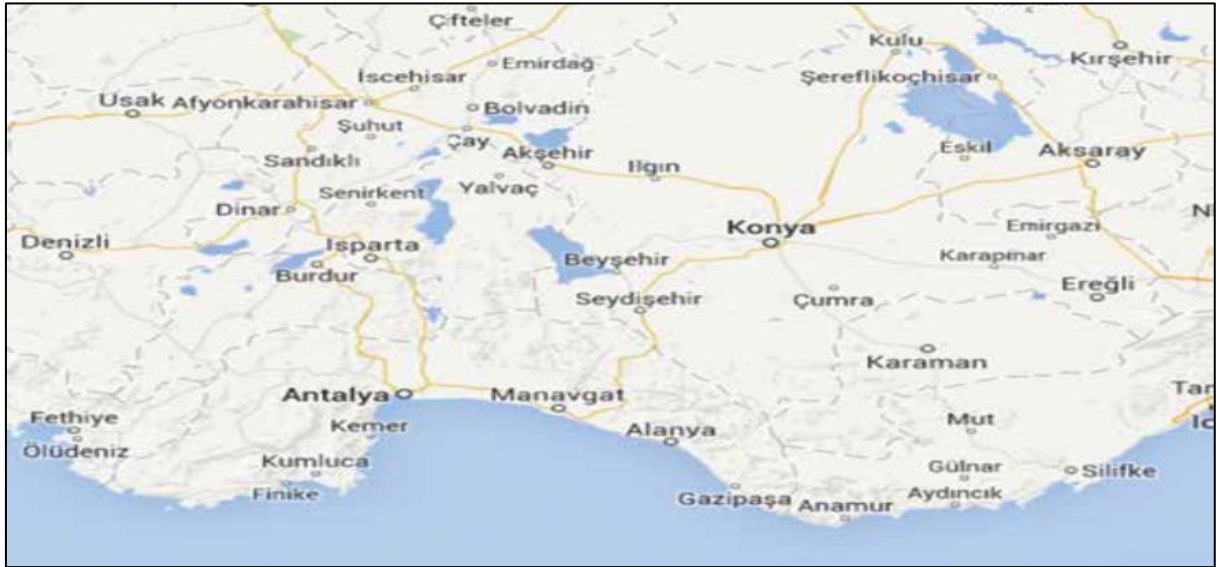
1.2. Alanya'nın Coğrafi Konumu

Akdeniz Bölgesinde, Antalya Körfezi'nin doğu kıyısında bulunan Alanya, karaya dar bir toprak parçasıyla bitişmiş 250 metre yüksekliğindeki dik yamaçlı yarımada üzerinde bulunan bir sahil kasabasıdır. (Eker, 2004: 309) Toplam yüzölçümü 175.638 hektardır. Bu alanın 28.422 hektarı tarım, 11.000 hektarı çayır ve meradır. 115.013 hektarlık kısmını fundalık ve ormanlık alanlar, 185 hektarı su, 20.560 hektarını tarım dışı alanlar oluşturmuştur. (Özkan, 2014: 17)

36°30'07" ve 36°36'31" kuzey enlemleri ile 31°38'40" ve 32°32'02" doğu boylamları arasında bir alanı kapsayan Alanya'nın kuzeyinde Torosların uzantısı olan yayla kesiminin denizden yüksekliği 1000 metre civarındadır. Güneyde etrafı 6500 metre uzunluğunda surlarla kaplı Alanya yarımadası vardır. Denizden kuzey yönüne geçit vermeyen Toroslardan İç Anadolu'ya Koçdovat Gediği, Kuşyuvası, Yelköprü, Dim ve Alara çaylarından adlarını alan Dim ve Alara vadilerinden geçmek mümkündür. Alanya yarımadasının doğusunda tabii bir

limana sahip olması zaman içinde bölgede deniz ulaşımının gelişmesini sağlamıştır. (Alanya Ekonomik Rapor, 2012: 18)

Alanya kasabasında ilk yerleşme Alanya Kalesi ve eteklerinde olmuştur. Yerleşimin daha sonra kuzeye, ovaya doğru yayıldığı anlaşılmıştır. Bugün ilçe, Alanya Ovası'nın şekil özelliklerine uygun olarak, ova doğusuna doğru gelişmektedir. (Sür, 1977: 10)

Şekil 1. 2Alanya'nın Coğrafi Konumu

Kaynak: Alanya Belediyesi 2015-2016 Stratejik Planı

1.3. Alanya'nın Tarihi

1.3.1. Alanya'nın Kuruluşu

“MÖ 1750-1180 yıllarında Alanya ve çevresinde Hitit Krallığı vardı. MÖ 1200 tarihinde Hitit Krallığı'ı yıkıldı ve bölgede Pamfilya, Likya ve Kilikya gibi şehir devletleri kuruldu.” Alanya'nın ise ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu bilinmemektedir fakat tarihinin Kilikyalılar döneminde başladığı varsayılmaktadır. Perslerin MÖ 546'da Anadolu'yu işgal etmesiyle el değiştirmiştir. (Önal, 2012: 18-19) Bölge, MÖ. 330 yılında Büyük İskender tarafından işgal edilmiştir.” Romalı Pompeius MÖ 65 yılında, korsanların buralarda gösterdiği hâkimiyetten duyduğu rahatsızlık neticesinde harekete geçmiş ve Alanya Kalesi'ni yıkmıştır. MÖ 48 yılında Cezar tarafından alınan şehir ilk olarak Mısırlılara, daha sonra MÖ. 27 – MS. 192 yıllarında Roma'ya tabi olmuştur. (Erdoğan, 2018: 2)

Bölge, 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılması ile Anadolu Bizans İmparatorluğu'nun idaresine girmiştir. 1204 yılında Haçlı ordularının İstanbul'da Latin İmparatorluğu'nu kurması üzerine Anadolu'da bir otorite boşluğu doğmuştur. Bir derebeyi olan Kır Fard Alanya'da hâkimiyeti sağlamıştır. (Önal, 2012: 19)

1.3.2. Alanya'nın Fethi

Alâeddin Keykubad tahta çıktığı zamanlarda Selçuklu Devleti en güçlü dönemlerindeydi “Alaiye 1221 tarihinde Anadolu Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubad tarafından fethedilerek Türk hâkimiyetine girdi.” Babasının ve abisinin izinden giden Keykubad’ın önceliği ekonomiyi korumak için ticari amaçlı tedbirler almaktır. Bu durumda “İpek Yolu üzerindeki kervanlara can ve mal güvenliği garantisi veren gümrük vergilerini azaltmıştır.” I. Alâeddin Keykubad aynı zamanda ticareti daha da geliştirmek amacıyla Venediklilerle ticaret anlaşması yapmıştır. Türkiye Selçuklu Devleti bu anlaşma ile teminat altına aldığı tüccarların güvenliğini korumak için sahil güvenliğini sağlaması gerektiğinden Akdeniz sahilinde yer alan limanları almak zorundaydı. Bu durumda en önemli konuma sahip olan “Kalanoros Kalesi” ise Bizanslıların elindeydi fakat Bizans Sultan Mesut tarafından yenilgiye uğratıldığı için Anadolu’da otoritesi zayıflamıştır. Birçok yenilgiden sonra en büyük darbeyi IV. Haçlı seferiyle alan Bizans, İstanbul’u da kaybetmiş ve Akdeniz sahili ile irtibatı kesilmiştir. Kalanoros Bizans’tan bağımsız hale gelmiştir. I Alâeddin Keykubad Selçuklu Türkiye’si dışındaki “Kalanoros” fethetmek için yola çıkmıştır. (Şahbaz, 2018: 83-85) I. Alâeddin Keykubad fetih için Antalya Subaşı Mubarizeddin Ertokus’u denizden donanmayla kuşatması için görevlendirmiştir. Kendisi de karadan kuşatmıştır. Kuşatma iki aya yakın sürmüştür. Kale Beyi olan Kir Fard Selçukluların gücü karşısında fazla direnemeyip şehri teslim etmiştir. (Önal, 2012: 19) Alâeddin Keykubad, şehrin ihtişamını gördükten sonra fethin şükür nişanesi olarak bu kayalar üzerine görkemli bir kale yapılmasını buyurdu. Burası Selçukluların kışlık merkezi haline gelmiştir.

1.3.3. Anadolu Selçukluları Döneminde Alanya

Alaiyye Konya’ya yakınlığı ve ikliminin kışın bile ılık olması sebebiyle, başkentin kışlağı olmuş burası aynı zamanda kültür ve ticaret merkezi haline gelmiştir. Selçukluların Karadeniz’de İskelesi olan Sinop Kalesi’ni almışlar, Akdeniz’de Antalya ve Alaiyye’yi fethederek her iki denizi de kontrolleri altında tutmuşlardır. Keykubad daha sonra Alaiyye’ye tersane de inşa ettirmiştir. Böylece Selçuklu Devleti deniz aşırı seferler yapabilmıştır. Selçuklu Devleti Alaiyye ve Sinop limanları sayesinde Venediklilerle olan ticaretini de sürdürmeye devam etmiştir. Alaiyye Alâeddin Keykubat Dönemi’nde en parlak dönemlerinden birini yaşamıştır. Fetihten sonra surlar tamir edilmiş, üretim ve ticaret artmış, yeni bir donanma oluşturulmuştur. (Akgül, 1989: 13-15) I. Alâeddin Keykubad’dan sonra kentin parlak dönemi sona ermiştir. 1243’te Köseadağ Savaşında Anadolu Selçuklularının Moğollara yenilmesi, 1277’de Mısır’daki Memlukların Anadolu’ya girmeleri ve taht

kavgaları Selçukluları yıpratmış 1308 yılında Anadolu Selçuklu Devleti yıkılmış ve bölge Karamanoğulları yönetimine girmiştir. (Önal, 2012: 20)

1.3.4. Alaiye Beyliği (1293-1471)

Selçuklu Devleti 1243 Köseadağ savaşıyla zayıfladıktan sonra Anadolu'da Türkmen Beylikleri kurulmaya başlamıştır, Selçuklu Devleti ise bu süreçte Moğollara bağlı hale gelmiştir. Bu dönemde Antalya ve Alaiye çevresi Hamidoğulları, Tekeoğulları ve Karamanoğulları egemenliği altına girmiştir. Bu süreçte Karamanoğulları'na bağlı bölgede Alaiye Beyliği'de egemenlik kurmuş, Alaiye ve çevresi Alaiye beyliğinin egemenliğine girmiştir. Bu dönem de bölgede kurulan üç büyük devlet (Karamanoğulları, Memluklular ve Osmanlılar) mutlak egemenlik sağlamak amacıyla tüm beylikleri ele geçirmekteydiler. Memluklu Devleti Mısır ve Suriye dışında Anadolu'nun güneyini egemenlik altına almıştı, Alaiye sınırlarına kadar ulaşmışlardı. Alaiye Bey'i Alaiye'nin fethinde Melikü'l-Eşref Selahattin Halil'den büyük yardım gördüğü için hutbeyi onun adına okutmuş bu durumda Alaiye Memluk egemenliğine girmiştir. Alaiye Memluk egemenliğindeyken zaman zaman Kıbrıs Krallığının saldırılarına da uğramıştır. Aynı zamanda Osmanlı Devleti bir yanda güçlenmekte ve Anadolu'daki tüm beylikleri ele geçirmektedir. Bu durum karşısında endişelenen Alaiye Beyliği Memluklularla sıkı bir işbirliği içine girip, Alaiye'yi 500 dinar karşılığında Memluklulara satmıştır. 1426 tarihinden itibaren Alaiye Beyliği Memluklu Devleti'nin nüfusuna girmiş oldu. Ancak devletin idaresi Karaman Bey ve oğulları tarafından yönetilmeye devam etti. İlerleyen dönemlerde bölgede Osmanlı tehdidi yavaş yavaş kendini göstermeye başlamış. Alanya 1471 yılında Osmanlılar tarafından fethedilmiştir. (Özkan, 2016: 126-134)

Alanya 1471 tarihinde Osmanlı donanması tarafından fethedilmiştir. Bu tarihten sonra kesin olarak Osmanlı hâkimiyeti altına girmiş ve burası bir sancak olarak idare edilmiştir. Karamanoğulları Beyliği'nin bir kolu olarak kurulan Alaiye Beyliği, önce Karamanoğullarına daha sonra Mısır'daki Memluk Devleti'ne ve son olarak da Osmanlılara bağlı olarak varlığını sürdürmüştür. (Önal, 2012: 20-21)

1.3.5. Osmanlılar Döneminde Alanya

Osmanlı Devleti Anadolu'da tamamen hâkimiyet sağlamak istemektedir. Bu dönemde Alaiye Beyliği'nin basında Kılıç Arslan adında, Memluklara bağlı bir bey bulunmaktadır. (Önal, 2012: 21) Fatih Sultan Mehmet bu durumdan mütevellit fetih için harekete geçerek bu görevi önce Rum Mehmed Paşa'yı verir. Fakat Mehmet Paşa Alaiye Beyi'nin kız kardeşi ile evli olduğu için kalenin fethine çok önem vermediğini düşünerek Alaiye'nin fethi için Gedik

Ahmed Paşa'ya görevlendirir. Osmanlı ordu ve donanması kaleyi hem karadan hem denizden kuşatarak 1471 yılında kendi hâkimiyetine katmıştır. (Özkan, 2016: 135)

Alâiye Beyliğinin 1471 tarihinde Gedik Ahmet Paşa tarafından Osmanlı Devleti sınırlarına dâhil olmasının ardından Ahmet Paşa kaleyi tamir ettirip güçlü toplar ve muhafızlar yerleştirmiştir. Son Alâiye beyi Kılıçarslan ve ailesi Fatih Sultan Mehmet tarafından Gümülcine'ye yerleştirilmiştir. (Kaba, 2019: 19)

Alanya, Osmanlı topraklarına girdikten bir süre sonra sancak beyi tarafından yönetilmeye başlanmıştır. 1571 yılında Kıbrıs'ın fethiyle Tarsus ile birlikte Kıbrıs eyaletine bağlanmıştır. Bir süre tekrar ayrı bir sancak haline gelmiştir. 1864 yılında uygulanmaya başlanan vilayet nizamnamesiyle birlikte Konya vilayetine bağlı bir sancak, 1868'den itibaren de Konya vilayetine bağlı Antalya(teke) sancağının bir kazası olmuştur. (Dinç, 2012: 120)

Önal, Selçuklu Devleti'nden sonra Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine giren Alanya için şunları söylemiştir.

“Kanuni'nin ilk yıllarında Alanya'da iki zeamet bulunmaktadır. Ayrıca 97 sipahi ve iç kaleyi koruyan 90 muhafız er bulunmaktadır. Kıbrıs eyaleti yedi sancaktan oluşmaktadır. Bunlardan dördü “has”69, üçü “salyane” 70 ile idare edilmektedir. Alanya, has ile idare edilen sancaklardan biridir. Evliya Celebi Dördüncü Mehmet zamanında Alaiye sancağının Dusenbih, Manavgat, Akseki ve İbradı olmak üzere dört kazadan oluştuğunu ifade etmektedir. 1864'te Sultan Abdülaziz döneminde çıkarılan Vilayet Nizamnamesi ile Vilayetler sancaklara, sancaklar kazalara, kazalar nahiyelere, nahiyeler de köylere ayrılmıştır. Vilayetleri valiler, Sancakları mutasarrıflar, Kazaları kaymakamlar idare etmeye başlamıştır. Vilayet Nizamnamesi ile Alanya kaza yapılmıştır. 1871 yılında Antalya'ya bağlı olan Alanya kazasının merkezden başka bir de Manavgat nahiyesi bulunmaktadır. Alanya bu tarihten itibaren Cumhuriyetin ilanına kadar kaza olarak kalmıştır.”(2012: 21-22)

Selçuklu İmparatorluğu'ndan sonra parlak dönemi biten Alanya, Osmanlı İmparatorlu Dönemi'nde de aynı durumda kalmıştır. Kentin gözden düşmesi ile yapılan eserlerin sayısında azalma olmuştur. 1671-1672 yılından Alanya'ya gelen Evliya Çelebi kentten görkemini yitirmiş olarak bahsetmiştir. (Açıklan, 2019: 17)

17.yüzyılın büyük seyyahı Evliya Çelebi'nin gördüğü tarihlerde yukarı şehir boştur ve “ Ta zirveyi alada evci semaya münkalip çar köşede bir Seddi yecuştur.”dediği iç kale vardır. Aynı zamanda Alaaddin Keykubad'ın inşa ettirdiği saray ortadan kalkmaya başlamıştır. (Bilici, 1996: 86)

1.3.6. Cumhuriyet Döneminde Alanya

I. Dünya Savaşı'nın ardından Mondros Ateşkes antlaşmasıyla Antalya çevresine İtalyanlar gelip yerleşmişlerdir, Alanya da İtalyan Devletleri'nin denetimi altına girmiştir.

Fakat Kurtuluş Savaşı'yla düşman topraklardan temizlenmiştir. Cumhuriyet'in ilanıyla Alanya, Büyük Millet Meclisinin çıkarttığı “Teşkilatı Esasiye Kanunu”nun 89. maddesi gereğince Anadolu idari bölümlere ayrılmıştır. Buna göre vilayetler kazalardan, kazalar nahiyelerden, nahiyeler köylerden oluşmaktadır. Bu duruma göre Alanya Antalya'ya bağlı kaza durumuna gelmiş, Antalya topraklarına dâhil edilmiştir. (Önal, 2012: 22)

“1927-1928 yıllarında Kazanın nüfusunun 19.219'u kadın, 15.184'ü erkek olmak üzere 34.403 kişidir.” Bu dönemde yaşanan savaşıardan dolayı erkek nüfusu kadın nüfusuna nazaran daha azdır. Bu yıllarda Alanya ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. 1927-1928 yıllarda ulaşım yetersiz olduğu için yol yapım çalışmalarına ağırlık verilmiş Alanya- Gazipaşa ve Alanya- Manavgat yollarının yapımına yeni başlanmıştır. (Koçak, 2013: 278-279)

Cumhuriyet Döneminde Alaiye ismi değişerek Alanya olmuştur. Gönüllü, bu süreci şöyle anlatmıştır:

“Şöyle ki; Dâhiliye Vekâletinin 18.05.1933 tarih ve 71/18 numaralı tezkeresiyle, Antalya Vilayetine bağlı Aliye Kazası'nın isminin Alanya'ya çevrilmesi teklifi, İcra Vekilleri Heyetine yapılmıştır. Şura-yi Devlet Heyet-i Umumiyesi de, Dâhiliye Vekâleti'nin bu teklifini uygun bulmuştur. Bunun üzerine İcra Vekilleri Heyeti, 23.05.1933 tarihli toplantısında, Dâhiliye Vekâleti'nin teklifini kabul etmiş ve Alaiye şehrinin ismi Alanya olmuştur.” (2003: 80)

Tarihçi aynı zamanda bir sosyolog olup Atatürk'ün manevi kızı kabul edilen Afet İnan, 1921 yılında babasının görevi dolayısıyla Alanya'ya gelmiştir. 13-14 yaşında iken Alanya Kalesindeki Fener bekçisi bir Rum'dan kendilerinin Alan Türklerinden olduğunu dinlemiş bu konuşmayı lise yıllığında yazmıştır. Bu olay Alaiyelilerin Alanya adını almak için yaptıkları ilk eylemdir. (Koçak, 2013: 288)

1933 yılına kadar coğrafi ve siyasi nedenlerden dolayı birçok isim değiştiren belde bu tarihten günümüze kadar olan süreçte Antalya Vilayetine bağlı kalmaya devam etmiş ve herhangi bir isim değişikliğine uğramamıştır.

1.4. Alanya'nın İklimi

Alanya'da Akdeniz iklimi görülür. Bu iklim kışları ılık, yağışlı ve nemli, yazların ise kurak ve sıcaktır. Yazın kavurucu sıcaklar görülse de kışın hava sıcaklığının çok düşük olmaması, yörede nem oranının hep yüksek olmasını sağlar. En fazla yağış ise bahar aylarında düşer. Ayrıca bulunduğu yer itibariyle de diğer yörelerden farklı bir özellik taşımaktadır. İlçemizin doğu, kuzey ve batısının yüksek dağlarla çevrili olması ve bu üç ana yönden gelen

rüzgârların ve soğuk havanın bu dağlar tarafından kırılması dünyanın dört bir yanından yetişen bitkilerin çok sevdiği bir yer olmasına sağlamıştır. (Yetkin, 1989: 8)

Alanya yarımadası tabii güzellikleri ve tarihi değerlerinin yanında olumlu iklimiyle tam bir turizm cennetidir. Yörede güneşleme süreleri, hava sıcaklıkları gibi iklim özellikleri önem taşır. (Alanya Ekonomik Rapor, 2012-2013: 19)

1.4.1. Yıllık Ortalama Sıcaklık

Alanya'nın yıllık ortalama sıcaklığı 23°C' dir. Alanya'da yıl içinde en sıcak ay Ağustos ayıdır. Ağustos ayında ortalama sıcaklık 27.1°C' dir. Böylece ortalama ekstremi Ağustos ayına isabet etmektedir. Alanya'da termik anomalinin (0) civarında olduğu, yani Alanya'nın ağustos ayına ait ortalama sıcaklığı ile oraya en yakın enlemin en yüksek aylık ortalama sıcaklığı arasındaki farkın (0) a çok yakın bulunduğu görülür. Bu da yaz mevsiminde denizin ne derecede etkin olduğunu ortaya koyar. Alanya'da yıl içinde en soğuk ay ise ocak ayıdır, ocak ayının sıcaklık ortalaması 11,6°C' dir. Buna ait anomali ise +1 kadardır. Kış mevsiminde de denizel koşullar etkilidir. Alanya'da kış ve yaz mevsimleri arasındaki sıcaklık farkı azdır bunda en büyük etken yine deniz faktörüdür. (Sür, 1977: 16-17)

1.4.2. Yağış

Alanya, Antalya'nın bir ilçesi olduğu için yağış özellikleri birbirine çok yakındır. Alanya'yı Antalya çerçevesinde değerlendirecek olursak yıllık yağış rejimini ekim ayından itibaren Orta Akdeniz üzerinden gelen cephe faaliyetleri belirler. 1200 mm dolayında olan yıllık ortalama yağışın %54,2'si kış mevsiminde düşer. Kıştan sonra gelen en yağışlı mevsim ise sonbahardır ortalama yağış %24,4'dir. İlkbahar mevsimi yıllık ortalama yağış %20 civarındadır. Yaz mevsiminde tropikal hava kütlelerin etkinse bağlı olarak yağışlar azalır. Bu oran %0,8'e düşer. Cephesel etkilerin ortadan kalktığı yaz ayları yağışın azalması nedeniyle kurak geçer. Tüm bu verilerden hareketle yağışın yıl içindeki dağılışı Antalya ve yakın çevresi "Akdeniz yağış rejimi" içinde yer alır. (Yılmaz, 2008: 23-24)

1.4.3. Rüzgârlar

Antalya ve çevresinde rüzgârların yönünü kıyıya paralel uzanan dağlar ve bu dağları dik kesen vadiler belirler. Alanya'da kuzey doğu yönlü rüzgârların tam hâkimiyeti varken, ilkbahar mevsimiyle birlikte güney yönlü rüzgârların esme frekansları artmaktadır. Buna örnek olarak, Alanya'da ikinci hâkim rüzgâr yönünü oluşturan güneyden esen rüzgârların frekansı, mayıs- eylül aylarında yüksektir. Yaz aylarında denizden gelen bu rüzgârlar ise sabaha karşı yüksek kesimlerde sis oluşmasına neden olur.

Alanya’da rüzgârların aylara göre dağılımı sıcaklık ve hava basıncına bağlı farklılıklar göstermektedir. Şubat ayında, ENE¹ ve SW² rüzgârları frekanslarının artmasına karşılık, E³ ve SE⁴ yönünden esen rüzgârların frekanslarında biraz düşüş fark edilir. Mart’ta frekans şubata göre biraz azalmış olmasına rağmen ENE rüzgârları yine barizdir. Mart ayı rüzgârın esme frekansı hususunda doğu sektörü yine dikkati çeker. Nisandan itibaren kış koşulları sonra ermektedir, yani bu çevrede yüksek basıncın etkinliği hemen hemen ortadan kalkar. Böylece güney sektörlü rüzgârlar kuvvetlenir. Mayıs ayında karanın oldukça ısınması ile gece ve gündüz sıcaklık farklarından hâsıl olan deniz-kara rüzgârları Alanya’da etkisini gösterir. Mayısta güneydoğu rüzgârları da esme sayıları artarken, doğu-kuzeydoğu ve güneybatı yönlü rüzgârlarda nispi bir frekans azalması görülür. Yaz mevsiminde Atlas Okyanusu üzerindeki antisiklon alanından Basra Körfezi’ne doğru yönelen ve bu alana Güney Anadolu kıyılarını da etkileyen hava akımları, soğuk enlemlerden sıcak enlemelere doğru uzanırken ısınarak kuru bir karakter kazanırlar. Böylece yaz aylarında ve eylülde esen meltem denilen bu kuru rüzgârlar karardır, ağustosa kadar artan bir şiddete sahiptir. Eylülde güneydoğu rüzgârlarındaki azalmaya karşılık NNE⁵ ve SE den esen rüzgâr frekanslarında artış görülür. Kış koşullarına doğru gelinmeye başladığı kasım ayında kuzey rüzgârının çok azalmasına mukabil ENE yönlü rüzgâr frekansı artmaya devam ederek diğer aylarda olduğundan daha fazla değer kazanır. Aralık ayında güneydoğu ve doğu rüzgârlarının esme sayıları artarken ENE rüzgâr frekansı kasım ayında olduğundan daha düşük bir değer arz eder. (Sür, 1077: 52-58)

1.5. Alanya’nın Nüfusu

İlçemizde ilk nüfus sayımı, Cumhuriyet döneminin de ilk sayım tarihi olan 1927 yılında yapılmış. Bu tarihte yapılan sayıma göre ilçe nüfusu, 4227’si merkezde, 34.403’ü köyde olmak üzere toplam 38.630 kişidir. (Yetkin, 2989: 13) Bu sayı 2019 yılında 327.503 çıkmıştır. 2019 yılına gelindiğinde bu sayıda ciddi anlamda artış görülmektedir.

Yörenin sahip olduğu coğrafi potansiyel, Cumhuriyet sonrasında birçok iyileştirme çalışmaları, doğal nüfus artışının yanı sıra dışarıdan da nüfus çekmiştir. Alanya iklimi ve turizmin sayesinde oluşan geniş iş imkânlarıyla özellikle genç nüfus için çekici bir durum

¹ ENE, Doğu Kerte Kuzey- Gün Doğusu

² SW, Güneybatı, Lodos

³ E, Doğu, Gün Doğusu

⁴ SE, Güneydoğu- Keşişleme

⁵ NNE, Kuzey Kerte Doğu- Yıldız Poyraz

yaratmıştır. Bu geniş imkânlar özellikle entansif⁶ ziraat ve turizm faaliyetleri nüfus baskısını oldukça hafifletmiştir. (Akova, 1997: 259)

Alanya'daki nüfusun yapısında Türkmenler önemli bir yer tutmaktadır. Osmanlılar döneminde konar-göçer olan Türkmenlere “Yörük” denmiştir. Teke ili ve İçel Yörüklerinin Silifke'den Antalya'ya kadar olan sahada gerçekleştirilen iskân çalışmalarında, göçebe Yörüklerin ve bunların etkileriyle yerini değiştiren ve terk eden yerleşik grupların yerleştirmeleri sırasında bu uygulamaya karşı gelenlerin bir kısmı Rakka ve Kıbrıs'a sürülmüşlerdir. (Akova, 1997: 256)

Alanya'da yerleşim ilk dönemlerde insanların daha çok tarım ve hayvancılık yapabilecekleri dağ ve ovalarda iken daha sonra teknolojinin de gelişmesiyle birlikte köy ve kasabalardaki nüfus yavaş yavaş Alanya Kalesi eteklerinde yoğunlaşmaya başlamıştır. (Kaba, 2019: 23)

Tablo 1.1 Alanya'nın Yıllara Göre Nüfus Artışı

YIL	ALANYA NÜFUSU
2019	327.503
2018	312.319
2017	299.462
2016	294.558
2015	291.643
2014	285.407
2013	276.277
2012	264.692
2011	259.787
2010	248.286
2009	241.451
2008	233.919

Kaynak: Süheyla Balcı Akova'nın *Alanya İlçesi Nüfusunun Genel Özellikleri* adlı çalışması ile *Alanya Belediyesi 2015-2019 Stratejik Plan* adlı çalışmalarından elde edilen veriler ışığında oluşturulmuştur.

1.6. İdari Durum

Alanya Belediyesi'nin kuruluşu ve idari durumu ile ilgili Gürboğa, şunları söylemiştir.

“1846 ve 1847 tarihli devlet salnamelerinde Konya'ya bağlı bir sancak olarak görünen Alanya, 1868'de Konya vilayetine bağlı Antalya-Teke sancağının bir kazası olur. Alanya belediyesinin kuruluşu ise bu

⁶ En yüksek verimin alınabileceği şekilde uygulanan tarım metoduna verilen ad.

idari düzenlemeyi takip eder. Belediye kadrosunun kaydı Konya vilayet salnamesinde ilk kez 1874 yılında görünür. Alanya'nın idari statüsündeki değişimin ve belediyenin kuruluşunun aynı dönemlere denk gelmesi tesadüfî değildir. Osmanlı taşrasında belediye teşkilatının kuruluşu, Osmanlı taşrasının idari olarak yeniden yapılandırıldığı bir evreye denk gelir.” (2008: 174)

Günümüzde ilçede toplam 102 mahalle bulunmaktadır. Şehir merkezine uzaklığı 154 kilometredir. Türkiye'nin güney sahillerinde bulunan Alanya, 1.598,51 km²'lik bir alana sahiptir. İlçenin etrafı sık ve denizle çevrili olduğu için yerleşim dağınık değil toplu haldedir. Merkeze en uzak mahalle 60 km uzaklıkta olan Karapınar mahallesidir. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Alanya>, erişim tarihi: 13.02.2020)

1.7. Tarım ve Hayvancılık

1.7.1. Geçmişte Tarım ve Hayvancılık

Alanya'nın bazı yerlerinde tarım ve hayvancılığın durumu eskiye göre büyük oranda değişmiştir. İnsanlar bundan ortalama 60-70 sene önce küçükbaş hayvancılık yaparak yiyeceklerini, giyeceklerini temin ederken günümüzde şehirleşmenin etkisiyle meralar azalmış hayvancılık yapılamaz hale gelmiştir. Gürboğa, eski Alanya'da tarım ve hayvancılığın durumunu şu şekilde açıklamıştır:

“Kazânın dağlık coğrafyası tarıma uygun dar bir alan bırakmış olsa da, mevcut topraklar verimliydi. Çiftçilerin ürettiği çeşitli ürünlerin bir kısmı yerli halk tarafından tüketilirken narenciye, susam ve susam yağı ise deniz yoluyla çeşitli liman şehirlerine ihraç ediliyordu. Şehre diğer liman şehirlerinden de çeşitli hububat ve gıda ithal ediliyordu. Hayvancılık ise Alanya'daki Yörüklerin temel geçim kaynağıydı. Üretilen tereyağı, yün, peynir, keçi kılı, bal ve balmumu daha çok iç pazarda tüketilirdi. Yörükler kış mevsiminde sahilde odun ve odun kömürü imal ederek geçimini temin ederken yazları iskelelere zahire taşımakla ve yaylacılıkla geçinirlerdi. Yaylacılık geleneği olan Alanyalı yerleşik nüfus haziran başından eylül sonuna kadar yaylalarda kalırdı.” (2008: 172-173)

Meraların ve tarım arazilerinin genişliği, şehirleşmenin çok yaygın olmaması aynı zamanda iklimin ve coğrafi yapının verdiği zaruret bölgede tarım ve hayvancılığın yaygınlaşmasını sağlamıştır. Teknolojinin gelişmesi, nüfusun ve şehirleşmenin artmasıyla tarımsal faaliyetler için alan daralmış uğraşlar değişmiştir. Zamanla tarım ve hayvancılık yerini farklı iş imkânlarına bırakmıştır.

1.7.2. Günümüzde Tarım ve Hayvancılık

Antalya'nın tarımsal yapısı irdelendiğinde; tarım alanlarının %75'lik bölümünde tahılların bulunduğu görülmektedir. Patates, kuru baklagil, yenilebilir kök ve yumrular %12'lik pay ile ikinci sıradadır. Antalya ilinin sebze ve meyve üretimindeki en büyük oranın

%66,7 ile domates, bunu %14.19 ile salatalık ,%8.03 ile biberin izlediği bilinmektedir. (Ulukapı ve Şener, 2017: 275) Bu oranlar Antalya'nın her ilçesinde farklılık gösterebilmektedir.

Günümüz Alanya'sında eskiye göre yetiştirilen tarım ürünlerindeki farklılıklar göze çarpar. Ilıman iklimin etkisiyle Alanya'ya has ürünlerin varlığından söz edilir. “Bunların başında avokado ve muz gelir. Son yıllarda sahildeki muz planktonlarının şehir içinde kalmasına rağmen, muz üretimi artmaya devam etmektedir.” (Alanya Ekonomik Rapor, 2012: 84) Doğudan batıya 70 km'lik kıyı şeridi üzerinde açık muz yetiştirilirken, iç kesimlere doğru gidildiğinde sera muzlarının da çok yaygın olduğu görülür. İlçemizde portakal ambarının Oba köyü ve civarında, muz ambarının ise Kargıcak, Karagedik ve Seki köylerinin bulunduğu bölgelerde olduğu görülür. (Yetkin, 1989: 174)

1940'lı yıllara kadar Alanya'da tarımsal faaliyetler kıyıya yakın kesimlerdeki alüvyal sahalar üzerinde gelişme gösterirken, son yıllarda tarım alanları artık yerleşime açılmaya başlamakta ve tarımsal faaliyetler yamaçlara doğru çekilmektedir. Tarım alanlarındaki bu daralma tarımsal ürünlerin azalmasına neden olmuş bu durumda sebze ve meyve fiyatlarını etkilemiştir. (Dinç, 2020: 215) Yetkin, günümüzde artan şehirleşmenin tarım ve hayvancılık üzerindeki olumsuz etkilerini şu şekilde açıklamıştır:

“Gerek şehir içinde olsun gerekse sahil şeridindeki köylerimizde olsun tarım arazilerinin azalması azalan bu tarım arazilerinin kırsal kesimlere kaydırılması bu sebeple de otlaklarımızın azalması göçerlerimizin hayvancılık yerine tarıma dönmeleri hayvancılığın azalmasının en önemli sebeplerindendir. Buna rağmen şehir içi ve sahil köylerimizde küçümsenmeyecek derecede ölçülerde Hollanda türü inekçilik yapılmaktadır. Dağ köylerimizde ise kıl keçisi sürüleri beslenmektedir. Eskiden taşımacılıkta kullanılan at, eşek, katır ve devenin de yavaş yavaş azaldığı görülmektedir.” (1989: 170)

Sonuç olarak, değişen ekonomik ve sosyal şartlar geçmişten günümüze tarım üzerinde birtakım olumlu ve olumsuz etkiler yaratmıştır. Tarımsal ürün ve faaliyetler çeşitlenmiş fakat eskiye oranla azalmıştır. Hayvancılık faaliyetleri için de olumlu bir durum söz konusu değildir. Gün geçtikçe azalan hayvancılığa yaygın olarak ancak Alanya'nın belli başlı yaylalarında rastlamak mümkündür.

1.8. Bitki Örtüsü

Alanya yazları sıcak ve nemli, kışları ılık ve yağışlı bir iklime sahip olduğu için bitki çeşitliliği bakımından oldukça zengindir. Türkiye'nin farklı bölgelerinde çok sık rastlanmayan avokado, kivi ve muz gibi birçok tropikal bitkiye ev sahipliği yapmaktadır.

Yetkin, Akdeniz iklimi görülen Alanya'nın sahilinden yüksek kesimlere doğru değişen bitki örtüsünü şu şekilde açıklamıştır:

“Sahilden Toroslara doğru çıkıldıkça zeytin, keçiboynuzu, mersin, sandal gibi bitkiler sıklıkla görülmeye başlar. Daha yükseklerle doğru çıkıldıkça genel olarak 0-700 m yüksekliklerde kızılçam ve meşelikler göze çarpar. Bu yükseltiden sonra da bizim için büyük bir hayat kaynağı oluşturan uçsuz bucaksız karaçam ve sedir ormanlıkları görülür. Yaklaşık 1600 km² yüzölçümüne sahip olan ilçemiz bitki örtüsü bakımından %60'lara varan bir oranla yurdumuzun en zengin bölgelerinden birisi sayılmaktadır. Ayrıca çeşitli yükseltilerde yetişen ve insanlar için şifa kaynağı oluşturan şifalı bitkilerde yöre halkının gelir kaynağı durumundadır. Bunlar arasında 300-500 metreden 2000-2500 metrelere kadar olan yüksekliklerde bulunan ada çayları ve kekikler önemli bir yer tutmaktadır. Genellikle yaz aylarında yerli ve yabancı turistler tarafından kapışılan bu şifalı bitkilerin yanı sıra sakız ağacı (çööre), mersin (murt), tesbih ağacı (günnük), hayıt, zakkum, defne (tehni), deve diken, çoban sırası, çiriş otu, dağ çileği, alıç ve zingitler aynı zamanda ormanlarımızın birer süsüdür.” (2000: 33-35)

Yukarıdaki alıntıda da ifade edildiği gibi bitki çeşitliliği yükseltiye göre değişiklik göstermektedir. Alanya'nın bitki örtüsü aynı zamanda insanların yerel iklim bilgisinden hareketle Halk Takvimi ve Halk Meteorolojisi'nin oluşmasında büyük bir paya sahiptir.

İKİNCİ BÖLÜM

TAKVİMİN GELİŞİMİ VE TAKVİM ÇEŞİTLERİ

2.1. Zaman

Zaman, kavramı nesnel bir algı değildir. Zaman sınırlandırılmayan ama sınıflandırılan bilen soyut bir kavramdır. Mevsimler, yıllar, aylar, günler, saatler ve hepsinin birleşimi takvimler zamanın sınıflandırılması neticesinde oluşmuştur. Zamanla ilgili birbirinden farklı birçok tasvir ve tanımla karşılaşmak mümkündür. Sözen, zamanı sınırsız ve belirsiz bir kavram olarak aktarmıştır.

“Zaman; a) anlamı olmayan bir isimdir; b) duyularla algılanan bir varlığı vardır, yani harekettir; c) duyularla algılanamaz, fakat zihinde hareketin ölçüsü olarak kavranır; d) cevherdir; e) arazdır; f) ne cevherdir ne arazdır; g) vardır; h) yoktur; ı) sürekli bir varlığı vardır; i) süresiz bir varlığa sahiptir.”(Ebu'l-Berekat'dan akt. Sözen, 2001: 164-65)

Polat ise; zaman kavramının idea ve ölçüm olduğunu vurgulamıştır.

“Bu idea (fikir, hayal, tasavvur) bilincimizle idrak edeceğimiz, algılayabileceğimiz bir düzenli sekans, ardışık bir dizidir. 2. C. D. Broad adlı filozofun ifadesiyle, ‘dünya tarihindeki tüm olaylar, anlar serisi içinde tek bir an için anlamlı olur, yerini bulur.’ Ya da İncil’de belirtildiği üzere, ‘Yeryüzünde her şeyin bir vakti, süresi vardır.’ Ancak ‘zaman’ ayrıca bir ölçümdür; olaylar arasındaki sürenin ölçümü. Metrik bir nicelik olarak, onu sınırsız, kesintisiz, homojen, değiştirilemez, bölünemez ve sonsuz olarak algılarız.” (2017: 4)

Zamanın başlangıcı, ana rahmine düşmüş bir ceninin dünyaya geldiği andan itibaren. Bu durum fizikten felsefeye tüm bilim insanlarının zaman üzerinde arayışlar yapıp neden olmuştur. (Karadaşlı, 2015: 235) Zaman üzerindeki bu arayışlar ise takvimlerin temelini oluşturmuştur. İnsanların zaman üzerindeki sonsuz devinimi sınıflandırarak, takvimi nasıl var ettiklerini, takvimin temelini Aksu, şu şekilde açıklamıştır:

“İnsanlar geçmişlerini, yaşadıkları anı ve geleceklerini değerlendirmek için bir düzen kurmuşlar ve astronomik gözlemlerle ay ve güneşin hareketlerini inceleyerek zaman hesaplaması yapmışlardır. Bu hesaplamalarla hazırlanan cetvellerdir takvimler. En eski zamanlardan beri doğanın gözlemlenmesi, zamanı ölçmek için kullanılabilecek üç astronomi olayını gözler önüne sermiştir: Gündüzle gecenin birbirini izlemesi, ayın tekrarlanan evreleri ve mevsimlerin çevrimi. Böylece dünyanın kendi ekseninde dönüşüne bağlı olarak gün, ayın dünya çevresinde dönüşüne bağlı olarak ay, dünyanın güneş çevresinde dönüşüne bağlı olarak yıl biçiminde adlandırılan üç doğal zaman birimi ortaya çıkmıştır. Bu üç doğal birim tüm takvimlerin temelini oluşturur.” (2018: 383)

Yukarıdaki alıntıda ifade edildiği gibi bir boşluk olan zamandan bir takvim yaratmak nesnel ve öznel gerekçelerle meydana gelmiştir. Nesnel gerekçelerde hayatı, zamanı sorgulayarak kendine uygun yaşam şartları yaratmaya çalışan insanlık yaşadığı ortamı gözlemlemiş ve gök cisimlerini öncül alarak takvimi meydana getirmiştir. Daha sonra meydana getirdiği bu takvimi başından geçen sosyal ve siyasi sebeplere bağlı öznelleştirerek kendi toplumuna uyarlamıştır.

2.1.1. Takvim

Zamanın, belli bir olay başlangıç alınarak sıralanmasına takvim denir. (Çağatay, 1978: 106) Geçmişten günümüze insan, içinde bulunduğu sonsuz boşlukta en başta korunmak ve korumak için başına gelen olay ve olguları kodlayarak sınıflandırma yoluna gitmiştir. Akıp giden zamanda gece ve gündüz ayrımından yola çıkarak günleri, günleri bir araya getirerek ayları, aylardan da yıl ve mevsimleri oluşturup takvimi ortaya koymuştur.

Takvim kavramı hem zamanın doğru parçalanıp sıralanması hem de gün, ay, yıl bilgisi için önemli ölçüde sosyoloji, astronomi ve matematik birikimi ister. “Bir takvim yaprağında bulunan bilgiler saat, gün gece, hafta, ay, mevsim ve yıla ilişkin astronomik düzenliliğin matematik verilerle değerlendirmesiyle ortaya çıkan sayısal göstergelerdir.” (Ayan, 2007-2008: 221)

Bir takvim başlangıcı belirlemeyi, olayların meydana geliş sırasına göre sıralama ihtiyacı mecburi kılmıştır. Her toplumun başından geçen hayati olaylar takvim belirlemede asıl etken kabul edilmiştir.

“İbraniler M.Ö. 3761’de olduğuna inandıkları “*Yaradılış*” (Tekvin) yılını, Yunanlılar ilk olimpiyat oyunlarının yapıldığı kabul edilen M.Ö. 776’yı, Romalılar Roma şehrinin kuruluşu addedilen M.Ö. 753’ü, Hristiyanlar Hz. İsa’nın doğumunu, Müslümanlar M.S. 622’de vuku bulan, Hz. Muhammed’in Mekke’den Medine’ye Hicret’ini takvim başlangıcı olarak almışlardır. Bunlardan meselâ Hicrî Takvim için Hicret’in esas alınışı ve böyle bir takvimin ortaya çıkışı, doğrudan Hz. Peygamber devrinde değil de, toplumsal hayatla ilgili düzenlemeler ve ilişkilerde kendini gösteren aksaklık ve zaruretlere dolayısıyla ancak ikinci halife Hz. Ömer döneminde, H. 17 tarihinde vuku bulmuştur. Öte yandan Hicret, Rebiyülevvel ayında vaki olduğu halde, Arapların büyük ölçüde Sami kültür ve topluluklara mensup halklarınkilerle paralellik arz eden geleneksel halk takviminde Muharrem ayı senenin başlangıcı addedildiğinden, yeni ortaya çıkan Hicrî takvimde de aynı geleneğin sürdürümlü şolması kayda değerdir. Mamafih meselâ eski Araplar, İslam öncesi Arap tarihinde önemli bir olay olduğu anlaşılan “*Fil Vak’asından*” da olayları tarihlendirme konusunda zaman zaman yararlanmışlardır. Öte yandan, yazının kullanılmaya başlaması, Amerika’nın keşfi, Fransız ihtilali, İstanbul’un fethi gibi olaylardan da önemli hadiseler olarak tarihlendirmelerde az çok yararlanıldığı bilinmektedir.”(Günay, 2006: 244-245)

Takvim oluşumunda etkili bir diğer husus ise ay ve güneşin hareketlerine bağlıdır. Tarihte ay ve güneşin hareketlerini gözlemleyerek takvim oluşturmuş birçok topluma rastlanır. Bu toplumlar kendilerine bir başlangıç noktası belirleyip bu noktaya bağlı ay ve yılları tayin ederler. Takvimlerin oluşumunda ne olursa olsun doğal unsurlar etkilidir. Saldırıları, savaşlar, doğal felaketler, gün dönümleri, bayramlar, törenler başlangıç dönemleri olarak kabul edilebilecek kavramlardır. Zaman ve takvim toplumun kendini anlamlandırma ve var etme meselesidir. (Topakkaya, 2015: 272)

2.1.1.1. Takvimin Bulunuşu

Zamanı sınıflandırma üzerine Antik Çağ'da ilk çalışmalar Fransız dini lider ve araştırmacı Joseph Justus Scaliger başlamıştır. Gregoryen takvimin oluşumundan sonra ilk kez kendi takvim çalışmalarını yayımlamıştır. Joseph Justusscaliger'in ardından, zaman üzerine çalışmaları 1583, De Emendatione Temporum sürdürmüş ve geliştirmiştir. Alman kronoloji uzmanı olan Christian Ludwig Ideler de yaşamını kronolojik sistemlerin araştırmasına adanmış ve önemli bir eseri olan "Handbuch der mathematischen und technischen Chronologie" 1825-1826 yıllarında yayımlamıştır. Alman din bilimcisi ve filolog Philipp August Böckh'de kronoloji üzerinde çalışmalar yapmış isimlerdendir. Zamanı sınıflandırma üzerine çalışma yapan diğer isimlerden biri de Avusturyalı Friedrich Karl Ginzel'dir. Ginzel Antik Çağ'da Ay ve Güneş tutulmaları üzerine önemli bir çalışma yapmıştır. "Handbuch der mathematischen und technischen Chronologie" adlı çalışma üç ciltlik bir çalışmadır bu çalışma takvimin buluşu için ilkler arasında önemli bir yere sahiptir. Son dönemlerde J. Sarkady, ay adları üzerinden yola çıkarak Yunan takvimleri üzerine bazı çalışmalar yapmış bu çalışmada asıl amaç ise Yunan takvimlerinin erken dönemlerini belirlemektir. (Gerçek, 2011: 4-6)

2.1.1.2. Takvime Teknik Bir Bakış

Takvimin oluşturulmasında nesnel ve öznel olarak sınıflandırabileceğimiz iki etken vardır. Öznel sınıflandırma insanın kendi gözlemlerine dayanan bağlı bulunduğu coğrafya çerçevesinde şekillendirdiği ve isimlendirdiği saat, gün, hafta ve ay birimleridir. Nesnel sınıflandırma ise insanın gökcisimlerini gözlemleyerek oluşturduğu bir sınıflandırmadır. Burada ay ve güneşin dönüşü, tutulması kısaca hareketleri dikkate alınır. Nesnel sınıflandırmalar daha çok astronomi bilgisi isteyen sınıflandırmalardır. Öznel sınıflandırmanın oluşumunda dikkate alınan unsurların başında saat ve gün kavramları gelir. Bunu içinde bulunan zaman ve ortamda etkiler. Takvimin var eden parçaları ele alacak olursak "24 saatlik zaman günün gecedan geceye akışını belirleyen bir zaman düzenidir."

(https://tr.m.wikipedia.org/wiki/21_saatlik_zaman erişim tarihi: 08.04.2020) 24 saatte günler, günlerin bir araya gelmesiyle haftalar oluşur. Hafta, birbirini ardınca sıralanmış yedi günü kapsayan zaman bölümüdür. Haftalar ayları oluşturur. Aylar ise, Ay'ın Dünya çevresinde dolanmasında geçen süredir. Bir ayda ortalama 4 hafta ve 30 gün vardır. Takvimlerin değişimine göre ayların adları da değişiklik göstermiştir. Ayların bir araya gelmesi ise yılları oluşturmuştur. Takvimlerin en bütün hali olan mevsimler ise atmosfer olaylarının belirlediği zaman dilimleri olarak geçer. Mevsimler için söylenebilecek en genel yargı ise yılın Güneş'ten ısı ve ışık alma süresine bağlı farklılık gösteren, yaklaşık üçer ay kabul edilen ilkbahar, yaz, sonbahar, kış olarak adlandırılan dört bölümdür. Her toplumda saat, gün, ay, yıl ve mevsimlere verilen adlandırmalar birbirinden farklıdır. Örneğin haftanın yedi gün olması, gökyüzünün yedi kat olduğuna inanılması, yediler, kırklar gibi inançlarla yedi sayısının kutluluğu inancına dayanır. Bu inanç eski Türklerden Osmanlılara kadar gelmiş bir inançtır. (Çağatay, 1978: 109-110) Yine aylar ve günlerin her toplumda farklı sınıflandırılması ve adlandırılması da özgünlüğü beraberinde getirmektedir.

Zamanın nesnel yollarla sınıflandırılmasında temel unsurlar ay ve güneşin hareketlerine bağlı gerçekleşir. “Gece ve gündüz oluşumu, Ay ve Güneş tutulmaları, ayın belirli periyotlarla farklı görünmesi gibi olaylar çok eskiden beri insanların ilgisini çeken konulardır.” (Sontay ve Karamustafaoğlu, 2019: 522) İnsanlar zamanı ölçerken, ölçü aracı olarak Güneş'i ve ayı kullanmışlardır. Güneş'i kullananlar dünyanın Güneş etrafında tam dönüşünü esas almış ve bir yılı 365 gün altı saat olarak kabul edip “Güneş takvimini; Ay'ı kullananlar, Ay'ın Dünya etrafında 12 kez dönmesi sonucu bir yılı ($12 \times 29.5 = 354-355$) gün olarak alan takvim sistemiyle Ay takvimini oluşturmuşlardır. (<https://dergi.diyanet.gov.tr/makaledetay.php?ID=9529>, erişim tarihi: 28.04.2019) Genel olarak değerlendirildiğinde takvim oluşumunda yerel bilgi ve bilimsel bilginin harmanlandığı inkâr edilemez bir gerçektir.

2.1.1.3. Takvimlerin Düzenlenmesi

Takvimlerin düzenlenmesinde iki ana temel vardır. Birincisi, Ay'ın Dünya etrafında dönüşünü dikkate alan ve oluşturulan Ay takvimidir. İkincisi, Dünya'nın Güneş etrafındaki dönüşünü dikkate alan Güneş Takvimi'dir. (Ayan, 2008: 217-218)

2.1.1.3.1. Ay Esaslı Takvimler

Arapça gökteki “Ay” anlamına gelen “kamer” sözcüğüyle ilgisinden dolayı “kameri takvim” olarak da bilinmektedir. Uluslararası yazında “lunar calendar” olarak geçmektedir. $354 + 8/3$ günlük sürenin Ay'ın görünümüne göre düzenlemesidir. (Ayan, 2008: 217)

İlk kavimlerden itibaren takip edilebilen Ay'ın evreleri arasındaki süreler doğal zaman ölçeği alınarak Ay takvimleri oluşturulmuş, Ay'ın yedi günlük evreleri “hafta”, hilalden hilale kadar olan süreler ise “ay” olarak gösterilmiştir. Daha uzun zaman ölçeği olarak tarım takvimine de uygun olacak şekilde “mevsim” ve “yıl” zaman birimi olarak takvime dâhil edilmiştir. (Polat, 2017: 26)

Akgür, Ay takvimindeki temel zaman biriminin Ay olduğunu, Ay ayını ve buna bağlı değişimleri şu şekilde açıklamıştır:

“Ayın, batı ufuk çizgimizin hemen üzerinde ve güneşin batışını izleyen alacakaranlık (10-15 dakika) içerisinde, sola bakan ince bir ayça biçiminde ortaya çıkıp, sonraki gecelerde gittikçe büyüyerek dolunay durumunu almasının ardından gitgide küçülerek yok olması süreci, Ay takvimlerinde bir Ay ayını oluşturmaktadır. Buna göre bu takviminde temel zaman birimi Ay ayıdır. Böylece oluşan Ay ayı, kimi 29 kimi 30 gündür. Kimi zaman 29 ya da 30 günlü aylar birbirini izleyebildikleri gibi, kimi zaman da 29 ya da 30 gün süreli iki-üç ay art arda sıralanabilmektedirler. Dolayısıyla bu işleyiş, sıralı ve düzenli bir durum göstermez ve bir kurala bağlanamaz. Bu yüzden, biz geçmişte hangi ayların 29 hangilerininse 30 gün çekmiş olduklarını bilemediğimiz gibi, gelecek yıllar için de bilememekteyiz. Ay ayı süresi, ortalama hesabına göre ise 29,530 588 gündür. Biz Müslümanların dini günlerimizin (oruç ayı olan Ramazanın başlangıç ve bitişi (Ramazan bayramı) ile Hac ve Kurban bayramı ayı (olan Zilhicce’ nin ve kandil gecelerinin) belirlenmesinde kullanmak zorunda bulunduğumuz İslam takvim (Hicri takvim) bir Ay takvimidir.” (1993: 61)

Hicri Takvim gibi Türklerin tarihte kullanmış olduğu takvimler arasında Ay esaslı takvimler bulunmaktadır. Bu takvimlerde yukarıdaki alıntıda verildiği üzere ayın dünya çevresindeki hareketleri dikkate alınmaktadır. Her takvimde olduğu gibi Ay esaslı takvimlerin işlenişinde de zaman zaman düzensizlikler meydana gelmiştir, aynı zaman Güneş esaslı takvimlerle arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır.

2.1.1.3.2. Güneş Esaslı Takvimler

Güneş esaslı takvim, Dünya'nın Güneş'e göre dönme ekseninin açısını temel alır ve bir tam dönüşü, yani 1 yıl, 365 gündür. Şemsî takvim olarak da bilinir. Şems, Arapçada “güneş” demektir. (Alparslan, 2018: 19) Bu takvimlerde temel zaman birimi yıldır. “Güneş takvimlerinin görevi-işlevi amacı; Mevsimleri (başlangıç günlerini) doğru olarak belirleyip, günleri, mevsimler içerisindeki gerçek yerlerine oturtmaktadır.” (Akgür, 1993: 60)

Yapılan araştırmalara göre ilk Güneş ölçümü MÖ 432 yılında Atinalı Meton ve Euktemon tarafından Mısır takvimine göre 27 Haziran'da yapıldı. İkinci ölçüm MÖ 280'de Sisamlı Aristarkhos tarafından yapıldı. Üçüncü ölçüm ise MÖ 146 yılında İznikli Hipparkhos tarafından ortaya atıldı. Dördüncü güneş ölçümü MS 140 yılında İskenderiyeli ünlü astronom

Batlamyus tarafından yapıldı. Bu ölçümle güneş yılının 365 günden daha kısa olduğunu açıklandı. Beşinci ölçüm ise MS 325'te gerçekleştirildi. Bu ölçüm Jülyen takvimi günüyle yapılan ilk ölçüm olmasıyla önem taşımaktadır. Beşinci ölçümü de gerçekleştiren Batlamyus böylece güneş yılının 365,25 günden daha kısa olduğunu kesinleştirmiş oldu. Gerçek güneş yılının ise günümüz verilerine göre 365,2422 gün olduğu belirlendi. (Akgür, 2010: 487)

Güneş takvimleri kendi içinde Rumi takvimler ve düzeltilmiş takvimler olarak ikiye ayrılmaktadır. Rumi takvimler 365 ve $\frac{1}{4}$ günlük takvimler olarak geçmektedir. Düzeltilmiş takvimler ise artık günlerin düzene bağlandığı Celâli takvim ve Milâdi takvimlerdir. (Polat, 2017: 25-25) Güneş'i dikkate alan düzenleme ile Ay'ın hareketini dikkate alan takvim arasında yaklaşık 10 günlük bir zaman farkı bulunmaktadır. (Ayan, 2008: 218)

2.1.1.4. Türklerin Kullandığı Takvimler

Türkler tarihte birden çok takvim kullanmışlardır. Bu takvimlerin oluşumunu etkileyen öznel ve nesnel olaylar vardır. Bir kısmı bozkırda göçer hayat tarzını benimseyen Türkler, ekip biçme zamanını belirlemek; yazın yaylaya, kışın kışlağa birlikte göçebilmek için, temel olarak gök cisimlerinin hareketine ve gökle ilgili olaylara bakarak takvimler yapmışlardır. (Biray, 2009: 671)

Türklerin kullandığı takvim sistemleri sırasıyla “On İki Hayvanlı Türk Takvim, Hicri Takvim, Celâli Takvim, İlhanlı Takvim, Rumi Takvim, Takvîm-i Garbi ve Miladi Takvim”dir. (Aksu, 2018: 384) Söz konusu takvimler aşağıda ayrıntılı bir şekilde irdelenecektir.

2.1.1.4.1. On İki Hayvanlı Türk Takvimi

Geçmiş yüzyıllardan bu yana insanların hayatlarında hayvanlar, gerek onlardan yararlandıkları gerek korktukları için önemli bir yere sahip olmuştur. Toplumlar yaşadıkları coğrafyaya bağlı çeşitli hayvanlarla bağ kurup içli dışlı olmuş ve bu hayvanlara farklı anlamlar yüklemişlerdir. “Türkler, semavi dinleri kabul etmeden önce “avcı toplum,” daha sonra “çoban toplum” yapısında yaşamış ve buna bağlı olarak göçebe veya yarı göçebe kültür tipini meydana getirmişler, son olarak da yerleşik medeniyete geçip “çiftçi toplumu” haline gelmişlerdir.” (Türkmen, 2012: 96) Çiftçilik ve avcılık sırasında hayvanlarla yakınlaşan Türkler zaman ile hayvanlar arasında bir bağ oluşturarak, zamanı 12 parçaya ayırıp sonra her parçaya bir hayvan adını verdiği bir takvim geliştirmiştir. Her yıla farklı hayvan adını verdikleri bu takvim geçmişten günümüze “On İki Hayvanlı Türk Takvimi” adıyla gelmiştir. “Bu takvim halkın gözlemleri, elde ettiği pratikler ve yılların süzgecinden geçen

değerlendirmelerin bir sonucu olarak ortaya konduğu için halkın pratik zekâsını ve bilgeliğini gösteren bir takvimdir.” (Biray, 2009: 681)

Batılı bilim adamlarından Edouard Chavannes’e göre Doğu dünyasında Çinlilere ait olduğu düşünülen “On İki Hayvanlı Türk Takvimi Türklere” ait bir takvimdir. (Kara, 2006: 332) Çin takviminde yer alan bazı hayvan adlarının alışla gelmiş hayvan adlarıyla uyuşmaması, on iki hayvanlı Çin takvimindeki bazı hayvan adlarının Avustralya- Asyatik kökenli bazı kültürlerden ödünç alınmış olabileceği düşüncesini doğurmuştur. (Tavkul, 2007: 26)

“Türk kaynaklarına göre, On iki Hayvanlı Türk Takvimi Göktürkler zamanında kullanılmaya başlanmıştır. Ancak Göktürklerde yıl, ay ve gün hesaplarına bakıldığında, bu takvimin Türkler arasında önceden kullanıldığı ve çoktan gelişimini tamamlamış olduğu görülmektedir.” (Tel, 2008: 72)

“Göktürklerde bu takvimin kullanıldığı Orhun Abideleri’nde de anlaşılmaktadır. ‘Kültigin korıy yılka yiti yigirmike uçdı. Tokuzunç ay yiti otuzka yoğ ertümüz. /Kültigin, koyun yılının on yedinci gününde uçtu. Dokuzuncu ayın yirmi yedisinde yastöreni tertipettik.”(https://www.academia.edu/41523329/OSMANLI_DEVİRİNE_KADAR_TÜRKLERİN_KULLANDIĞI_TAKVİMLER, erişim tarihi: 27.04.2020)

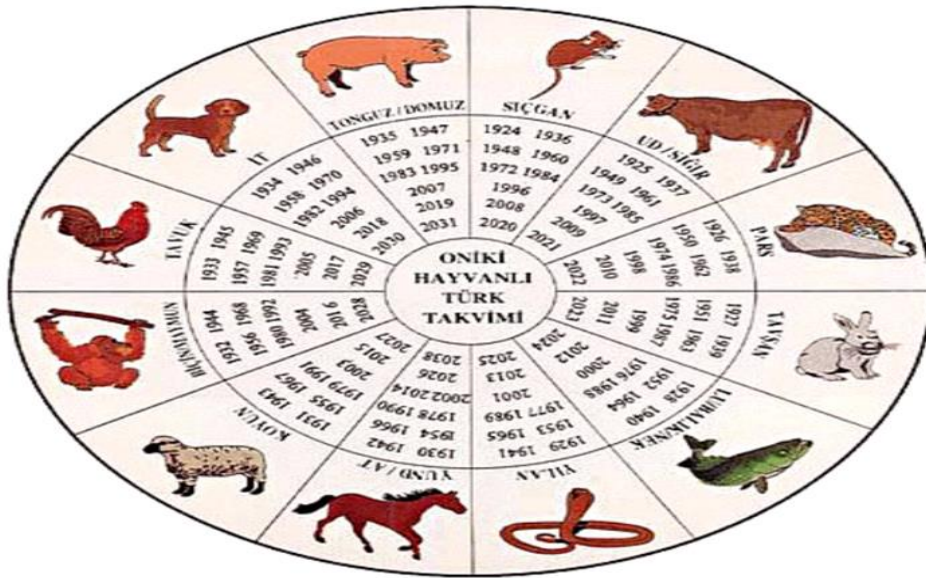
Târîh-i Türkî, Târîh-i Türkistan, Târîh-i Khita ve Uygur” ve Sâl-i Türkân da denilen on iki hayvanlı Türk takvim sistemi için başlangıçta Ay yılı temel alınırken Göktürklerden sonra Güneş yılının temel alındığı sanılmaktadır. Bir yıl 365 gün 5 saat olarak hesaplanmıştır. (Aksu, 2018: 384)

Japonya’dan Doğu Avrupa’ya kadar geniş bir coğrafyada on iki hayvanlı takvim sistemine rastlamak mümkündür. Bu takvim eski Türk kültürü vasıtasıyla Altay-Sibirya, Orta Asya, Kafkasya ve Kafkas Ötesi, Doğu Avrupa çeşitli topraklara yayılmış ve yaşamıştır. (Tavkul, 2007: 26) On iki Hayvanlı Takvim sistemini en çok kullananlar ise Türkler olmuştur. Osman Turan’a göre türlü coğrafyalarda yaşayan Türkler bu takvim sistemini ya bağımsız olarak kullanmışlar, ya da yabancı medeniyetler ile gelen takvimlerle mezcetmişlerdir. (Aynakulova, 2007: 23) Türklerin bu takvimin hangi tarihten itibaren kullanılmaya başlandığıyla ilgili kesin bir bilgi yoktur. Bu konuyla ilgili yerli kaynak olarak ilk yardım alabileceğimiz, derli toplu bilgi içeren çalışma Kaşgarlı Mahmut’a ait olan Divan-ı Lügati’t-Türk adlı sözlüktür. Kaşgarlı Mahmut ele aldığı sözlüğünde On İki Hayvanlı Türk Takvimi’nde şöyle bahsetmiştir:

“Türk hakanlarından birisi kendisinden birkaç yıl önce geçmiş olan bir savaşı öğrenmek istemiş, o savaşın yapıldığı yılda yanılmışlar; onun üzerine bu iş için Hakan, ulusuyla geniş (müşavere) yapar ve kurultayda, biz bu tarihte nasıl yanıldıksak bizden sonra gelecek olanlar da yanılacaklardır; öyle ise, biz şimdi göğün on iki burcu ve on iki ay sayısınca her yıla birer ad koyalım; sağışlarımızı bu yılların

geçmesiyle anlayalım; bu, aramızda unutulmaz bir andaç olarak kalsın’ dedi. Ulus, Hakan’ın bu önergesini onayladı. Bunun üzerine Hakan ava çıkar; yaban hayvanlarını Ilısu’ ya doğru sürsünler diye emreder. Bu, büyük bir ırmaktır. Halk bu hayvanları sıkıştırarak suya doğru sürer. Bu hayvanlardan avlarlar; birtakım hayvanlar suya atılırlar; on ikisi suyu geçer, her geçen hayvanın adı bir yıla ad olarak takılır. Bu hayvanlardan birincisi “sıçgan” (sıçan) imiş. İlk önce geçen bu hayvan olduğu için senenin başı bu adla anılmış ve “Sıçgan Yılı” denilmiş; bundan sonra sırasıyla geçen hayvanların adları yıllara verilmiş: “Ud Yılı, Pars Yılı, Tawışgan Yılı, Nek Yılı, Yılan Yılı, Yund Yılı, Koy Yılı, Biçin Yılı, Takagu Yılı, İt Yılı, Tonguz Yılı, Sayı “Tonguz Yılına” varınca dönülerek yine “SıçganYılı”ndan başlar.” (Kaya, 2012: 16)

Bilge Kağan Yazıtları ve Kül Tigin Yazıtlarında da on iki hayvanlı Türk takvimin varlığından söz edilir. Bu yazıtlarda yılların adları “küsgü(sıçan),bars(pars),tabışgab (tavşan), ulu(ejder), yılan(yılan), yılkı(at), kony(koyun), biçin(maymun), akıgu(tavuk), ıt(köpek), lagzın(domuz)” şeklinde sınıflandırılmıştır. (Tavkul, 2007: 30-31)

Şekil 2.1 12 Hayvanlı Türk Takvimi

Kaynak: (Polat, 2017: 29)

2.1.1.4.2. Hicri Takvim

Hicrî takvim, İslâmî takvim ve Müslüman takvimi adlarıyla da bilinir. 1 yılı 354-355 gündür ve 12 aydan oluşur. Hicrî takvimde 12 ay adı şöyledir: Muharrem, safer, rebîülevvel, rebîülâhir, cemaziyelevvel, cemaziyelâhir, receb, şaban, ramazan, şevval, zilkade, zilhicce. (Alparslan, 2018: 25)

Hicri takvim ay yılı esaslı bir takvimdir. Hicri takvimin iki farklı uygulaması vardır. Bunlardan birincisi, Ay’ın hareketine bağlı oluşturulmuştur. 354 + 8/3 günden oluşur. Ay adları Arap ve Sami dillerinden gelmiştir. Türklerin İslamiyet’i kabul etmesiyle kullanılmaya

başlar. Bu takvimin başlamasında temel sebep Basra Valisi Ebu Musa el –Eşari’ye getirilen senettin yılındaki belirsizliktir. Bu dönemde yaşanan buna benzer belirsizliklerin ortadan kalkması için yeni bir takvim sisteminin gerekliliğinden söz edilmiştir. Yeni takvimin başlangıç yılı konusunda birtakım kararsızlıklar yaşansa da Hz Ali’nin önerisiyle hicret yani Hz Muhammed’in Mekke’den Medine’ye hicretinin gerçekleştiği gün bu takvimin başlangıç günü olarak kabul edilir. Takvim ise hicretten tam 17 yıl sonra kullanılmaya başlanır. Bu sistemin yılbaşı ise Hz. Muhammed’in torunu Hz. Hüseyin’in Kerbela’da şehit edildiği ay olan Muharrem ayı kabul edilir. (Aksu, 2018: 389)

İkincisi ise Güneş Takvimi ilkelerine göre oluşturulmuştur, 365 gün $\frac{1}{4}$ gündür. On iki aydan oluşur. Bilinenleri şunlardır: Kanunisani, Şubat, Mart, Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Teşrinievvel, Teşrinisani, Kanunievvel. (Ayan, 2008: 219)

Günümüzde Hicri takvim halkımızın arasında belli dinsel gün, hafta ya da ayların adlandırılması ile doğaya ve toplumsal hayata bağlı işlerin, büyüsel inançları yönüyle bir kesimde kullanım alanı bulmuş, yayılmıştır. Ülkemizde dinsel hayat bu takvime bağlıdır.(Erginer, 1984: 17)

2.1.1.4.3. Celali Takvim

Celali takvim, Büyük Selçuklular döneminde Sultan Melik Şah tarafından Ömer Hayyam başkanlığındaki bir heyete hazırlatılmıştır. “Ömer Hayyam ve diğer bilim insanları. Yezdicerd ve İskender takvimlerini inceledikten bunları düzeltmek yerine mevsimlere tam olarak uyum gösterecek yeni bir takvim hazırlamanın daha uygun olduğunu düşünmüşlerdir.” (Gündüz, 2017: 4) 1079 yılında çalışmalar bittikten sonra Ömer Hayyam önderliğinde bilim insanları sisteme uygun, en doğru takvimi, “Takvim-î Celalî’yi” Melikşah’a sunmuşlardır.

Celali takvimde güneş yılı esas alınmıştır. 1 yıl 365 gün ve 6 saat olarak hesap edilmiştir. Hicri 471/Miladi 1079 yılı Ramazan’ının 10. gününe rastlayan Nevruz (21 Mart), bu takvim sistemine göre hem yılbaşı hem de yeni bir tarihi başlangıç olarak kabul edilmiştir. Celali takvimi Büyük Selçuklular haricinde Babür Devleti de kullanmıştır. Hindistan’da Takvim-i İlâhi adıyla da anılan bu takvim, Babür İmparatorluğu’nun yıkılışından sonra kullanılmamıştır.

Celali takvimle ilgili Zic-i Uluğ Bey’den alınan bilgiye göre “takvimin başlangıcı hicri 9 Ramazan 471 Cuma (15 Mart 1079) yılbaşı güneşin Koç burcuna giriş günüdür.” Celali takvimdeki ay adları Fars takvimine benzerlik göstermektedir. Koç burcu başlangıcına Güneş geldiğinde ilkbahar ılınımı başlar yani yeni yıl başlar. (Akgür, 1993: 257)

2.1.1.4.4. İlhanlı Takvim

Hindistan'da kurulmuş olan Babür Devleti ve diğer Türk devletleri ile İlhanlı hükümdarı Gaza Han (Mahmud Gazan) döneminde yeni bir takvim oluşturulmak istenmiş bu durum üzerine Celali takvimde birtakım değişiklikler yapılarak İlhanlı adı verilen bir takvim oluşturulmuştur. İlhanlı takvimin oluşturulduğu yer Afganistan'dır. Bu takvimin yılbaşı ise Nevruz kabul edilmiştir. Takvim, tekrar düzenlendikten sonra, 1925'ten itibaren İran'ın milli takvimi olarak kullanılmıştır. (Aksu, 2018: 294) Güneş yılını esas alınarak düzenlenen bu takvimin ayırt edici özelliği, ay uzunluklarının önceki takvimlere göre farklılık göstermesidir.

2.1.1.4.5. Rumi Takvim

Güneş yılı esaslı Hicret'in başlangıç kabul edildiği, 13 Mart 1840 tarihinde kullanılmaya başlanan bir takvimdir. Osmanlı Devleti'nde Tanzimat dönemine kadar resmi olarak Hicri takvim kullanılırken Hicri tarihiyle 13 Mart 1840 Miladi tarihiyle 1 Mart 1256'dan itibaren çift takvim uygulamasına geçildi. Aynı zamanda bu tarih Rumi takvimin yılbaşı kabul edildi.

Rumi takvim, Gregoryen (miladi) takvimden 13 gün geridedir Her iki takvimde güneş yılı esasına bağlı oluşturulduğu için bu 13 günlük zaman sabittir. Böylece mevsimlerin de aynı aylara gelmiş olması zamanı dengede tutmuştur. Aradaki bu 13 günlük farkın nedenlerinden biride "Rumî Takvim'in Jülyen Takvimi'ni, Miladî takvimin ise Gregoryen Takvimi'ni esas almasından ileri gelir. 8 Şubat 1332 tarihte Jülyen esaslı Rumî takvim kaldırılarak Gregoryen esaslı Rumi takvime geçildi. Bu değişiklik Miladi takvimde 1917 senesine denk gelir." (https://tr.wikipedia.org/wiki/Rumi_takvim, erişim tarihi: 26.02.2020)

2.1.1.4.6. Takvîm-i Garbi

1256 ile 1287 (1870) yılları arasında Hicrî takvim ve Rumi takvim birlikte kullanıldı. 1287 senesinde ise devlet dairelerinde Hicrî takvim kullanımına son verildi. Bu tarihten itibaren de "Sıvış Senesi" uygulaması bir daha yapılmadı. 1335 (1917) yılında çıkarılan kanunla da Jülyen takvimi esas alan Rumi takvim yerine, Gregoryen Takvimi'ni esas alan "Takvim-i Garbi" kabul edildi. Çağatay, Gregoryen Takvimi esaslı "Takvim- i Garbi"nin kabul edilmesini şöyle anlatmıştır:

"Osmanlı maliyecileri, devletin resmi takvim olarak kullandığı hicri yılda, ayların başlangıçlarının her yıl değişmesi yüzünden ortaya çıkan sıkıntıyı XVII. yüzyıl sonlarında fark etmişler ve bu alanda bir şeyler yapma çabasına girişmişlerdi. Bu girişim ilk kez R. 1087 (M. 1676) yılında yapılmış, karma bir hicri-şemsi yıl kullanılmaya başlanmıştır. Ancak bu uzun sürmemiş yine eskiye dönmüştür. Özellikle üç ayda bir ödenen yeniçeri mevacibleri (aylıkları) dağıtılmasında güçlükler ortaya çıkıyordu. Yeniçeri

aylıkları: (M. S.R. mevacibi yani: Muharrem, Safer, Cemaziyelevvel aylıkları), (R. C.C.mevacibi: Rebiyülâhır, Cemaziyelevvel, Cemaziyelahr), (R. Ş. N. mevacibi: Receb, Şaban, Ramazan aylıkları), (L. Z. Z. mevacibi: Şevval, Zilkade, Zilhicce aylıkları) şeklinde ve rumuzları ile üç ayda bir ödeniyordu. Sağlam ve değişmez bir yılbaşı uygulama önerisini ilk olarak defterdar Atıf Efendinin (ölümü: 1742) gösterdiği gerekçe üzerine H. 1152 (M. 1739) da başlanmıştır. H. 1205 (M. 1791) yılında, gümrük eshamında güneş yılı temel alınmış ve H. 1209 (M. 1795) de defterdar Moralı Osman Efendi (ölümü: 1818) hazine zararlarını saptayarak aradaki yanlış düzeltilmiş ve böylece mali yıl esasının uygulama alanını genişletmiştir. H. 1255 (M. 1839) dan sonra bütün resmi ve mali kayıtlar için artık mali yıl resmen kullanılmaya başlanmıştır. Ama yine de, Tanzimat'tan sonra yurttaşa nüfus cüzdanı vermeye başlanması içinde bu cüzdanlara kimi nüfus memurları hicri yılı, kimileri de rumi yılı yazarak bu işte karışıklığın sürmesine neden olmuşlardır. Bu karışıklık Osmanlı İmparatorluğunda ikinci meşrutiyet yönetiminin son yıllarına dek sürmüş, devlet işlerinde ve yazışmalarda hem hicri kameri, hem mali (rumi) yıl birlikte kullanılmıştır. Sonunda, 1332 mali yılı Şubatının sekizinci günü (8 Şubat 1916) çıkarılan 125 No.lu" Muamelat-ı devlette "takvim-i garbinin" kabulü hakkında kanun "ile tarih-i hicri kameri eskisi gibi kullanılmak koşulu ile Osmanlı Devleti resmi işlemlerinde, takvim başlangıcı müstesna olmak üzere takvim-i garbi kabul olunmuş" böylece 1332 yılı Şubatının 16. günü 1333 yılı Martının birinci günü sayılarak jülyen takvimine göre yürüyen mali (rumi) yıl ile Gregoryen takvimine göre yürüyen miladi yıl arasındaki gün farkı giderilmiştir." (1978: 136)

Takvim-i Garbi, alıntıda verildiği gibi devlet işlerinde ve resmi yazışmalarda Hicri ve Rumi takvimin bir arada kullanılmasında doğan gün farklılıkları neticesinde meydana gelen karışıklıkları azaltmış ve bu gün farklılıklarını ortadan kaldırmıştır fakat bu takvimin kullanım alanı ve süresi kısıtlı kalmıştır.

2.1.1.4.7. Miladi Takvim

Milat genel anlamıyla "doğurmak, doğmaktan" gelir. Miladi takvim Gregoryen takvim adı ile bilinir. Hz. İsa'nın doğumu takvimin başlangıcı kabul edildiğinden bu takvime miladi takvim adı verilmiştir. Dünya'nın Güneş çevresinde dönüşü bir yıl, 365 gün 6 saat olarak kabul edilmiştir. Miladi takvimde yılın ilk günü 1 Ocak'tır. Ülkemizde 1926 yılından itibaren kullanılmaya başlanmıştır.

Miladi takvim Mısırlılar tarafından oluşturulup, Roman ve Yunan medeniyetleri tarafından geliştirilip Batı'ya tanıtılmıştır. "Takvim, Jülyen Takvimi adıyla MÖ 46 yılında Roma'nın kuruluşunun 708. yıl dönümünde Roma İmparatoru Jullius Cesar tarafından ve Gregoryen takvimi adıyla 1582 yılında Papa XIII. Gregorius tarafından düzenlenerek günümüzdeki şeklini almıştır." (Aksu, 2018: 397)

"Günümüzde 1 ekinoks yılı, 365,242375365 gündür ve tam olarak 365 gün 5 saat 49 dakika 12 saniyedir. Gregoryen (Miladî) takvimde 1 yıl, ortalama 365,2425 gündür ve ekinoks yılı uzunluğuna yakındır. Yılda 0,000125 günlük ufak hata 10,8 saniyeye karşılık

gelir.” (Alparslan, 2018: 26) Gregoryen takvim, günümüze kadar kullanılan takvimler içinde en az hatalı olanıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HALK TAKVİMİ VE ALANYA HALK TAKVİMİ

3.1. Halk Takvimi

Halk Takvimi, bulunulan coğrafyaya bağlı yıllar yılı edinilen tecrübeler neticesinde oluşan halkın yerel bilgisini içeren pratik zaman sınıflandırmasıdır. Teknolojinin gelişmediği dönemlerde, tarım ve hayvancılıkla uğraşan toplumlar hava tahminlerini bunlar doğrultusunda gerçekleştirmişlerdir. Nesilden nesile, ağızdan ağıza aktarılan bu tahminler günümüzde teknolojinin gelişmesiyle şehir merkezlerinde unutulmaya yüz tutmuş olsa da kırsal kesimde hala kullanılmaya devam etmektedir. “Bu takvime halk arasında; Ana- Baba Hesabı, Eski Hesap, Çoban Hesabı, Sayılı ya da Hesaplı adı verilmektedir” (Durmaz, 2016: 64) Artun, halk takvimini ve halk takviminin ait olduğu yöreyle bağına şu şekilde açıklamıştır:

“Halkın, bir yıl içinde arka arkaya gelen günlerle toplumsal, hukuksal, ekonomik, tarımsal, siyasal, kültürel, dinsel ve büyüsel oluşumları tespit etmek amacıyla kullandığı geleneksel bilgi ve uygulamaları “halk takvimi” (halk gün bilgisi) olarak adlandırılır. Halk takvimi, herhangi bir yöre insanının bir kültürel miras olarak edindiği; doğal olgularla toplumsal kurumlar ve olgular arasındaki uzun süreli deneyimlere dayalı ilişkinin kurulduğu din, tarih, gelenek, eğitim, inanç, hukuk, tarım siyaset gibi alanlardan hareketle zaman-hayat ikilisinin oluşturduğu bir sistemdir. Bunun sonucu halk takvimleri oluştuğu doğal ve kültürel ortamın ürünüdür. Ait oldukları toplumlar halk takvimlerini uzun süreli deneyimler, maddi ve manevi birçok kayıp sonucu elde etmiştir.” (2015: 266)

Her toplumun kendine özgü zamanı dilimle şekli bulunmaktadır. “Mısır’da Nil Nehri’ni; Hititlerde ekme/biçme sistematığını; Antik Yunan’da denizi; Asya’da “kar”ı merkezine alan insanoğlu, bu kavramlarla kültürleri farklı coğrafyalara aktardı. Anadolu coğrafyasında da bu etkilerle oluşan bir halk takvimi pratiği gelişmiştir. (Veren, 2019: 165)

Anadolu’da halk takviminde yılın parçalanması yıldızlarla ilişkilendirilir. (Veren, 2019: 168) Yıl kasım devresi ve Hızır devresi olarak ikiye bölünmüştür. Kasım devresi kasım ayının başlarında yani sonbaharda başlar hıdrelleze kadar yani ilkbahara kadar devam eder. Bu devre kış mevsimini içine alan soğuk ayları temsil etmektedir. Bu tarihten kasım ayına kadar olan süre ise sıcak günleri yani yaz devresi temsil etmektedir. “Kış devresi 45’er günlük kasım, zemheri, hamsin adlı üç ana bölüme ayrılır.” Tam 180 gündür. “Kış devresinin ilk 135 günü ‘sayılı günler’ olarak geçer. Bu günler kışın en sert dönemleridir. Diğer 45 gün ise 21 Mart ile 6 Mayıs arasındadır. Bu günler ‘sayılı gün’ olarak adlandırılan zamana göre daha ılık geçen günlerdir. Yaz devresi toplam 186 gün olarak kabul edilmektedir. (Orucov, 2012: 28)

Tablo 3. 1 Halk Takvimlerinin Oluşumunu Sağlayan Temel Etkenler

Ekolojik Etkenler	Coğrafi Etkenler: Tarım öncesi toplumlardaki avcı toplayıcı yaşamın zorlukları insanları fiziki çevreye (coğrafya) uyum sağlama mecburiyeti içerisinde bırakmış bu ise takvime yansımıştır İklim Koşulları-Mevsimler: İklim koşulları ve mevsimlerin değişimi takvimlere yansımıştır
Doğal Etkenler	Afetler: Yaşanan afetler birer tarih olarak takvimlere yansırken (<i>"büyük fırtınadan bir sene önce."</i> gibi) ve afetlerden önce oluşan doğa olaylarından önce olan olaylarda birer belirteç olarak takvimlere yansımıştır. Gök Olayları: Ay, güneş şekilleri, yıldızların yapıları güneş tutulması gibi gök olayları yaşamın birçok alanını etkilediği gibi takvimlere yansımıştır.
Dinsel Etkenler	Hemen her takvimde yer alan nokta ya da dilimleri simgeleyen öğelerde, din ile ilgili olanlar oldukça önemli bir çoğunluğu oluştururlar (Kandiller, Bayramlar vs.)
Ekonomik Etkenler	Tarım ile uğraşan toplumlarda verimli hasat almak için ekim tarihleri, hayvancılık ile uğraşan toplumlarda otlağa çıkım tarihi, avcı toplayıcı toplumlarda göç tarihleri hep takvimlere işlenmiş ve belirli isimler ile zamana dönüştürülerek takvime yansımıştır.
Toplumsal Olaylar	Toplumsal ve toplumlararası olaylar da yine hemen her takvimde yer alırlar. Bunlar arasında; savaşlar, barışlar, salgın hastalıklar gibi olaylar yer alır.

Kaynak: (Deniz vd., 2017: 209)

Halk takvimi, ülkenin standart takviminden farklı bir yaklaşıma sahiptir. Bu takvimde aylar, günler ve mevsimler farklı bir biçimde bölümlendirilir ve adlandırılır. (Düzgün, 2014:235) Bu takvim, Gregoryen takvime göre 13 gün daha geridedir. "Yani halk takviminde her ay, resmî takvimde karşılık geldiği aynı ayın 14. günü başlar ve resmî takvimde bir sonraki ayın 13. günü biter." (Alparslan, 2018: 27)

Halk takvimlerinin belirlenmesinde iklim ve yüzey etkilidir. Tarım faaliyetlerin oluşumunda dikkat edilmesi gereken hususlarda bu takvim kullanır. Bölgelerin kendine has üretim faaliyetleri sonucunda oluşan etkinlikler de halk takviminde yer bulmuştur. (Düzgün, 2014: 235)

Halk takviminde zamanı noktalama ya da bölümlenmeler, kimi kez düzenli bir biçimde yinelenen doğa olayları ile açıklık kazanırken kimi zaman dinsel törenler toplumsal ortamı etkileyen diğer toplumsal ilişkiler etkin bir olgu ile kendini göstermektedir. (Erginer, 1984: 22)

Tablo 3. 2 Anadolu Halk Takviminde Genel Ay Adlandırmaları

	MİLADİ TAKVİMDE AY ADLARI	ANADOLU HALK TAKVİMİNDE AY ADLARI (GENEL)
1. AY	OCAK	Don Ayı, Çileler Ayı, Zemheri
2. AY	ŞUBAT	Küçük, Gücük, Gücük Ay

3. AY	MART	Döl dökümü, Kuzu Ayı, Yaz başı, Berdelâcuz, Dert Ayı
4. AY	NİSAN	Abril, Abrul Ayı, Yağmur Ayı, Yağar Ay
5. AY	MAYIS	Hıdrellez, Çiçek Ay, Tut(dut) Ayı
6. AY	HAZİRAN	Yayla Ayı, Kirez/ Kiraz Ayı
7. AY	TEMMUZ	Kotan Ayı, Orak Ayı
8. AY	AĞUSTOS	Biçim Ayı, Çürük Ay
9. AY	EYLÜL	Harman Ayı, Böğrüm Ayı
10. AY	EKİM	Şarap Ayı, Değirmen Ayı, Sulta Ay, İlk Güz Ayı
11. AY	KASIM	Koç Ayı, Koç Katımı, Son Güz Ayı
12. AY	ARALIK	Nahir- Kovan, Kara Kış, Erbain

Kaynak: “Halk Takvimi” üzerine yapılan literatür taraması sonucunda elde edilen verilen ışığında oluşturulmuştur.

Anadolu halk takviminin en dikkat çekici özelliği, batıdan doğuya doğru gidildikçe sayılı gün ve dönemlerin tarihlerinde birtakım farklılıklar olmasıdır. Örneğin; batıdaki illerimizde halk takviminde yer alan sayılı gün ve dönemler normal tarihinden 2-3 gün önce etkili olurken, doğuya doğru gidildikçe bu sayılı gün ve dönemler normal tarihinden 2-3 gün geç olabilmektedir. Bunun sebebi ise ilk olarak hava kütlelerinin batıya uğrayıp daha sonra doğuya doğru hareket etmesi ile ilgilidir.

3.1.1. Alanya Halk Takvimi

Halk takvimi teknolojinin henüz çok gelişmediği dönemlerde geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlayan toplumlarda yaygınlık kazanmış bir takvimdir. Alanya’da 1950 yılına kadar göçebe kültür hâkimken 1950 yılında elektriğin gelmesiyle birlikte yerleşik düzen başlar, yerleşik düzenin etkisiyle hayvancılığın yanında tarımda kendini gösterir. Günümüzde ise Alanya geçimini daha çok turizmden sağlamaktadır. Bunlar ve bunlara benzer sebeplerden Halk takviminin kullanım alanı daralmış daha çok taşrada kullanılmaya devam edilmiştir.

Göçebe olan aynı zamanda tarımla uğraşan bir toplumda halk yıllarca süren gözlem ve deneyimlerine dayanarak yaylaya ne zaman çıkacağını ne zaman sahile döneceğini, toprağı ne zaman işleyeceğini, tohumu ne zaman atacağını tecrübe etmiş. Bu işleyiş ise yöreye has bir takvim ve hava tahmin yöntemlerinin gelişmesini sağlamıştır.

Alanya'nın birçok mahallesinde halk, coğrafi ve kültürel bilgiye bağlı 12 ayın hava tahminini ağustos ayını gözlemleyerek edinir. Ağustos ayının yağmurlu ve serin geçmesi o yıl kış mevsiminin çetin geçeceğine işaretler. Alanya ve yöresinde ayların genel durumu ise iklim ve sıcaklık ölçütlerine aynı zamanda toplum tarafından önem arz eden olaylara bağlı olarak adlandırılmıştır.

3.1.1.1. Yıl ve Ayların Sıcaklık ve Zaman İlişkisine Bağlı Bölünmesi

Sıcak kelime anlamı ısıveren, soğuk kelime anlamı ise ısıyı düşük olandır. Sıcak ve soğuk kavramları kimi zaman olumlu kimi zaman olumsuz olarak insanların hayatlarında önemli bir yere sahiptir. Bu kavramlar iklimleri, mevsimleri ve ayları birbirinden ayırmamızı sağlayan belirleyici unsurlardandır. Halk takviminde yılın ve ayların kategorize edilmesi başta sıcaklık ve zaman ilişkisine bağlıdır.

Halk takvimi de sıcaklık ve zaman ilişkisine bağlı, soğuk dönemi temsil eden Kasım Günleri ile sıcak dönemi temsil eden Hızır Günleri olarak ikiye ayrılmaktadır. (Özdemir ve Bozyurt, 2019: 59-64)

3.1.1.1.1. Kasım Devresi (Rüz-u Kasım)

8 Kasım'dan ile 6 Mayıs'a yani Hıdrelleze kadar geçen zaman Kasım günleridir. Kasım günleri kış mevsimi içerisinde. "Şubat ayının 28/29 gün sürmesine göre 179/ 180 gün devam eder. Kasım/kış devresi 45'er günlük kasım, zemheri, hamsin adıyla üç ana bölüme ayrılır." "180 gün olan kış devresinin ilk 135 günü yani Kasım- zemheri- Hamsin aylarına "sayılı" yahut "hesaplı" vb. adlar verilir." Bu devre kışın en şiddetli olduğu zamandır. İnsanlar yaşamlarına bu doğrultuda şekil verir. (Veren, 2019: 169-170) Alanya'da Kasım Devresi'ne dâhil edilebilecek aylar, bunlara bağlı inanma ve uygulamalar aşağıdaki gibi kategorize edilmiştir.

3.1.1.1.1.1. Kara Kış (11-12 Aralık)

Aralık ayında yaşanan, genelde yağışlı geçen ve don görülebilen on-on bir günlük süredir. (Veren, 2019: 173) Güz mevsiminin çıktığı, kış devresinin girdiği havanın soğumaya başladığı dönemdir.

Kara kış üzüm ayından sonra 14 Aralık ile 13 Ocak arasında geçen zamanı içine alır. Bu dönemde kış mevsimi kendini göstermeye başladığı için bu zaman 'kara kış' olarak adlandırılmıştır. "Esasında karakış ifadesi kışın şiddetini devam ettirdiği bütün zamanlar için kullanılan ortak bir tabirdir." (Düzgün, 2014: 22)

Kara kış zemheriden önce gelir ve zemheriye göre daha kısa sürer. Fakat bölgeden bölgeye değişiklik gösterebilir. Kimi bölgelerde çok soğuk geçen hava kimi bölgede ılık geçebilir. (Özdemir vd., 2019: 60) Alanya ve yöresinde sonbaharın bitip kış mevsiminin girmeye başladığı dönem olarak kabul edilir. Kara kış zemheriye göre daha hafif geçer. Alanya’da kara kış ile ilgili görüşlerin birkaçı şu şekildedir:

Güzün çıktığı kış devresinin girdiği havaların soğumaya başladığı dönemdir. Kara kış kasımında başlar, kara kıştan sonra zemheri girer. **(KK-1)**

Aralığın onunda kara kış girer, kara kıştan hamsine kadar olan zamana zemheri derler. **(KK-2)**

Kara kış zemheriden önce gelir, daha kısa sürer. Kara kışta poyraz, fırtına olur, soğuk ve yağmurlu geçer. Kara kışta ay ışığında geyik ve domuzlar çiftleşir, beş ayda doğum yaparlar. **(KK-3)**

Kış aralık ayında başlar, 9 Aralık’ta başlayan kara kış sadece 9 gün sürer kara kıştan sonra zemheri gelir 40 gün sürer. Kara kış zemheriye göre daha hafif geçer, daha ılıktır. **(KK-5)**

Kasımın sonunda kara kış girer. Kara kışın gündüzünde geyikler, gecesinde ay ışığında domuzlar çiftleşirler. **(KK-6)**

Kasım- aralık ayları kara kış aylarıdır. 9 gün sürer. Güzün çıkıp kışın girmeye başladığı dönemdir. Havalar serinlemeye başlar, yağmur ve fırtına artar **(KK-7)**

3.1.1.1.1.2. Zemheri (Erbain) (22 Aralık- 30 Ocak)

Arapça kış anlamına gelen zem ile Farsça uğultu anlamındaki harir kelimelerinin birleşmesi ile oluşmuştur. Kışın en ağır dönemleridir. 22 Aralık ile 31 Ocak tarihleri arasındaki zaman dilimi zemheri olarak adlandırılır. Zemheri 40 gün sürer ardından hamsin başlar.

Zemheri çeşitli kaynaklarda ve halk dilinde yılın dondurucu soğuklarının olduğu dönemdir. Bölgede bu konuya ilişkin yapılan çalışmalarda alınan birtakım çelişen cevaplar da vardır. Zemheride dondurucu soğukların yanında zaman zaman kavurucu sıcaklara da rastlamak mümkündür. Halk dilinde bu durumu açıklayan “ *Zemheri köpeği gölgeye yatırır*” atasözü çok yaygındır. Alanya ve mahallerinde zemherinin kimi zaman çok sıcak kimi zaman ise çok soğuk olduğu söylenir, hava çok hızlı değişiklik gösterebilir. Alanya’da zemheri ile ilgili görüşlerin birkaçını şu şekildedir:

Arapçada erbain, erba 40 demektir. Zemheri 40 gün olur. Bu süre artabilir, azalabilir. Tahmini 10 Aralıktan sonra zemheri girmeye başlar, soğuklar ve yağmurlar artar, bu soğuk

hava 31 Ocak'a kadar etkisini gösterir. 31 Ocak'ta zemheri biter, 6 Şubat'ta hamsin başlar. 6 günde hamsinin öñü kış sayılır bu yüzden bu altı güne kanmamak gerekir, tehlikeli günlerdir, kış etkisini göstermeye devam eder. Şubat'ın 5'inde hamsinin diğeri tarafı, bahar tarafı girer, hava yumuşar ve ısınmaya başlar. Bu dönem koyunların kuzulamaya (doğurmaya) başladığı dönemdir. **(KK-1)**

Zemheri 40 gün sürer, ardından hamsin gelir. Zemherinin son günleri bahar başlangıcıdır. Zemheri kurak ve soğuk geçer, çok yağmur yağmaz yaylalara kar yağar Alanya'da ayaz olur, don olur. Bu soğuk toprağı, sebze ve meyveyi dondurur ama toprağın buna ihtiyacı vardır. Baharda ve yazda topraktan verim alınabilmesi için toprağın mikrobiyotik börtü böceğı bu soğukta kırılır.

“Zemheri girdi kış, hamsin girdi yaz” derler. Kışın en ağır zamanıdır o yüzden Yörükler için dinlenme dönemidir. Hamsin ile birlikte Yörük kazığı söker, yaylalara göçmeye başlar, toprak işlenir, hayvanlar yaylalara sürülür. **(KK-3)**

Zemheri aralık ile ocak aylarında görülen yılın en soğuk günleridir. Yaylalara kar yağar, burada ayaz olur, dolu yağar, fırtınalar olur ama Alanya'nın havası çok çabuk değişir, belli olmaz. “Zemheride köpek kölgeye yatar” atasözü halk arasında çok yaygındır. Bu atasözünü örnekleyen bir olay şu şekilde vuku bulmuştur:

“Karabele Köyü'nde babamın dayısının 117 yaşında bir dedesi vardı, o anlatmıştı. Aralık-ocak aylarında öyle bir sıcak olmuş ki Sapadere Çay'ı kurumuş, balıklar ölmüş, böyle bir kış yaşanmış zemheride. O yüzden ‘zemheride köpek kölgeye yatar’ demişler. Bir başka anlatılan ise yaz ayında öyle bir yağmur yağmış ki davarın ahırda boynuzu çürümüş; yağmurdan, soğuktan çıkartamamışlar dışarıya 40 gün hiç güneş görmemişler yaz ayında.” **(KK-5)**

Zemheri, domuzların (böcülerin) çiftleşme zamanıdır. Zemherinin mantarı güzel olur. Zemheri döneminde çam ağaçlarının altından mantarlar çoğalır. 24 Ocak'tan sonra hamsin girmeye başlar, havalar yumuşar, ısınır, toprak yeşerir. **(KK-6)**

Zemheri eşeklerin kızışmaya başladığı dönemdir. Hava ayaz ve yağmurlu geçer. **(KK-10)**

Alanya'da “kadı kaçırın yağmurları” vardır, bu yağmurlar zemheride yağmıştır. Bir gün Alanya'ya bir Kadı'nın tayini çıkar ve bir ay boyunca durmadan yağmur yağar Kadı görevi bırakıp gider bu yüzden bu yağmura “kadı kaçırın yağmuru” demişlerdir. Bu yağmur zemheride ocak ayında yağmıştır.

Zemheride hava soğuk, yağmur çok yağar. Zemheride yağın yağmura uzun süre yağdığı için “uzun bacaklı yağmur” denilir. Alanya'nın havası çabuk değişir özellikle zemherinin son günlerinde hava günlük güneşlikken bir anda yağmur başlayabilir. Alanya'da

1943 yılında Tevfik ÖZBUNA lakabı ise Foto Tevfik, körüklü makineyle 425 gram ağırlığında dolu tanelerinin fotoğrafını çekmiştir. Bu hava olayı zemheride yani ocak ayında yaşanmıştır. Bunun tam tersinin yaşandığı dönemlerde vardır, bu yüzden zemheride “köpek gölgeye de yatar” deyişini de sık duymak mümkündür. Alanya’da bir çobanın anlattığına göre zemheri de farklı hava değişimleri gözlemlenmiş. Öyle ki ağustos ayında Sedire Çayı’nda koyun sulanırken, ocak ayında koyun sıcaktan korunsun diye eğriğe⁷ yatırılmıştır.

“*Alması alaca kuş, geçirmesi zemheriyle kış*” Alanya’da zemheriyle ilgili kullanımı yaygın olan ölçülü sözlerden⁸ biridir. Bu cümle evliliğin bir kuşun uçarak gelip geçmesi kadar hızlı, evlilik sürecinin ise zemheri kadar çetin olduğunu anlatmaktadır. Evlilik, bu yönüyle zemheriye benzetilmiştir. **(KK-11)**

Alanya’da Zemheri Kızılcık Tepesi’ni 7 kez kar basmadan çıkmaz. Zemheri ile ilgili “*Kışın su kabağını yazın habanı eksik etme*” atasözü yörede yaygındır. Burada yazın hava her ne kadar sıcak ve kurak olsa da yağmur gelebileceğini kabanını yanından ayırmaman gerektiğini ve kış mevsimi yağışlı olsa da bir anda güneşin açabileceğini, susuzluğun yaşanabileceğini belirterek Alanya’nın değişken hava durumuna da değinmektedir. **(KK-13)**

3.1.1.1.1.3. On İki Gün Arası (26 Ocak- 6 Şubat)

6 gün erbainden, 6 gün hamsinden, toplam 12 günlük bir zaman dilimi olduğu kabul edilir ve “Bu zaman öyle bir zamandır ki aşırı soğuklardan komşu komşuya gidemez” sözleriyle anılır.” (Veren, 2019: 176)

Rivayete göre zemheri çıkmamak için savaş verirken hamsin de gelmeye çalışır, bu yüzden rüzgâr ve yağışın en fazla olduğu günler olarak tespit edilmiş, bu günlerde çoğu kez işler dahi ertelenmiştir. “Yine eskilerin uzun tecrübesiyle sabittir ki 12 gün arası denilen zemherin son altı günü ile hamsinin ilk altı günü kış mevsiminin en şiddetli soğuklarının yaşanmış olduğu sayılı günlerdir. Bu tarihler arasında yola çıkmanın ölümle sonuçlanacağı eskiden sık sık dile getirildi. Alanya’da Zemheri’nin çıkıp Hamsi’nin girmeye başladığı on iki gün arası adı verilen o çekişmeli süreçle ilgili şu görüşlere ulaşırız:

12 gün arasının 6’sı içinden 6’sı dışındandır. O altı günde ocak tarafı çıkıp, şubat tarafı girdiği için hava ısınır. “Bir gün adamın biri devesini yitirmiş bulamamış, dağda devesini ararken rastladığı bir çobana deveyi sorduğunda çoban gece saat 12’yi geçtikten sonra hamsin

⁷ Hayvanların yazın öğle sıcaklığında toplanıp dinlendikleri yere verilen ad.

⁸ “Ölçülü atasözü ve deyimlerimizin yanında kalıplaşmış birtakım vezinli, yani ölçülü, kafiyeli sözler daha kullanırız. Genellikle beyit, üçlük, dörtlük halindeki bu şiir parçalarının şairleri unutulmuş anonim hale gelmiş, folklorun inceleme alanına girmiştir. Bir bölümü yazılı kaynaklara ölçülü söz, meşhur söz, manzum atasözü, kafiye söz adlarıyla geçmişlerdir.” (Tan, 1986: 9)

tarafı girecek tasalanma deveye hiçbir şey olmaz, hava ısınacak” demiş. 6 gün çıkıp hamsin girdikten sonra hava ısınır, soğuk kırılır. **(KK-2)**

6 gün arasında yani zemherinin son hamsinin ilk günlerinde zemheri ile hamsin kavga eder, 6 gün geçiş günüdür, havanın nasıl olacağını kestiremezsin bir bakarsın her şey donmuş, bir bakarsın günlük güneşliktir. **(KK-6)**

3.1.1.1.1.4. Hamsin (1 Şubat-20 Mart)

6 Şubatta başlayıp 21 Mart (eski takvime göre "Rûmi, 9 Mart) günü biten 45 günlük devredir. (Erginer, 1069-1970: 37) Veren, Hamsin'in kelime anlamını ve halk takvimindeki yerini şu şekilde açıklamıştır:

“Erbainden sonra gelen elli günlük zaman dilimine verilen addır. Nevruz'da son bulur ve bitimiyle de kış bitmiş sayılır. Hamsin günlerinden 4-5 Şubat günlerine “Kasım 90” denir. Yılın Kasım günlerinin yarısının tamamlandığı ve soğukların etkisini azaltacağı inancının dışavurumudur. 14-15 Şubat günlerinden de “Kasım yüz, yaz düz” şeklinde söz edilerek yaz mevsiminin yaklaşmakta olduğunu dile getirilir. Ayrıca Mısır yönünden Anadolu'ya esen rüzgâra da hamsin adı verilir.” (2019: 176)

Alanya Halk takvimine göre, 31 Ocak ve 21 Mart tarihleri arasındaki dönem hamsin olarak adlandırılır. Kışın bitişini ifade eden son 45 günlük bir dönemdir. 31 Ocaktan itibaren hava ısınmaya başlar, toprak ve ağaç yeşerir. Hamsin baharın habercisidir. Zemheriye göre daha ılık bir hava olsa da ara ara kısa süren sert soğuklar yaşanır.

Alanya'da hamsin ile ilgili görüşlerin birkaçı şu şekildedir:

1 Şubat'tan Sultan Nevruz'a kadar olan zaman hamsindir. Hamsin 50 gün devam eder, zemheriye göre hava daha yumuşaktır. Mevsimin bahar tarafı gözüktür. Hamsinin içinde cemreler vardır, cemreler düşmeye başlar. **(KK-1)**

6 Şubat'ta Hamsin girer. Hamsin yağmur mevsimidir, yağmur çok yağar, sulak bir dönemdir. Hamsin ile ilgili “*Hamsin susuz derelere sular damsın.*” ölçülü sözü halk arasında sık kullanılır. Bu deyişi yağmur ihtiyacını dile getirir. Hamsinde yağmur yağmazsa bahar kurak geçer, ağaçlar çiçek açmaz yaz da çok zor olur o yüzden hamsin gelsin susuz dereler sulansın denilir. **(KK-2)**

Zemheriden sonra gelir hava ısınmaya başlar. Hamsin 50 gün sürer, hamsin girmeye başladığında davar döllenmeye başlar. Davarlar sütlenir; yağ, peynir, yoğurt çok olur Yörükte. **(KK-7)**

Yağmur yağar, otlar çoğalır, ağaçlar yeşerir. Hayvanlar çayıra, çimene salınır. Bu yüzden eskiden hamsin gelince “*Hamsin öküz başını ota gömsün.*” ölçülü sözü yaygındı. **(KK-13)**

3.1.1.1.1.5. Gücük Şubat(14 Şubat-13 Mart)

Tespit edilebilen tek isim *gücük*'tür. *Gücük* (<Küçük) ismi, şubat ayının diğer aylara göre gün sayısının az olması ile ilgili olmalıdır. (Demir, 2012: 19) Şubat, Gregoryen Takvimi'ne göre yılın 2. ayı artık yıllarda 29, diğer yıllarda 28 çeker. Artık yıllar, 4 ile kalansız bölünebilen yıllardır. Diğer aylara göre daha kısa bir zaman dilimini kapsadığı için halk dilinde küçük ya da gücük ay olarak tasvir edilir.

Şubat ayı Alanya ve yöresinde kısa dönem de olsa diğer aylara göre sert ve soğuk geçer. “*Gücük şubat zordur*”, “*Gücük ama dondurur*”, “*Kendi gücük, marifeti büyük*” gibi şubat ayıyla ilgili soğuk ve dondurucu geçmesiyle ilgili benzer görüşler vardır. **(KK-10, KK-30)**

3.1.1.1.1.6. Kuzulama Ayı- Döl Ayı (15 Şubat- 1 Mart)

Koyunların kuzulamaya başladığı dönemdir. Eylül ayında, koç katımı merasiminden en geç altı ay sonra koyunlar kuzulamaya başlar. Bu aylar Alanya Yörüklerinde kuzulama ayı olarak adlandırılır. Eylül ayında gerçekleştirilen koç katımından sonra koyunların kuzulama mevsimi hayvan sahipleri için çok önemlidir. Kuzuların şubat ayından erken ya da geç doğması kuzuların sağlığı için risk taşır. Bunun nedeni ise şubat ayından erken doğan kuzuların zemheriye dayanamaması ve soğuktan ölmesidir. Şubat ayından sonra doğacak olan kuzuların ise mart ayından gerçekleşecek olan yayla göçüne katılmaları olanaksızdır. Bu yüzden tüm kuzuların şubat ayında doğurması önem arz eder.

Kuzulama ayı ile ilgili görüş ve uygulamaların bazıları şu şekildedir:

15 Eylül'de yapılan koç katımından 5 ay sonra 15 Şubat'ta koyunlar kuzulamaya başlar. Fakat keçilerin doğurma zamanı farklıdır. Teke katımı koç katımından iki ay sonra, kasım ayında yapılır bu yüzden oğlaklar kuzulardan daha geç doğar. Eski dönemlerde en yaygın hayvancılık keçiden ziyade koyundur bu koyunlar şubat ayından kuzuladığı için şubat ayı kuzulama ayı olarak geçer. **(KK-3)**

Hamsin girip, havalar ısınmaya başlayınca davarlar ve koyunlar döllemeye başlar. **(KK-7)**

Hayvanların kuzulama zamanı “on iki gün arasına” denk getirilmemeye çalışılır. Zemheri ve hamsin arasında kalan on iki gün kışın en soğuk dönemidir. Bu dönemde doğan kuzular soğuktan ölebilir. Kuzulama ayı koç ve teke katımı zamanına göre hesaplanır. Kuzular 6 Şubat'tan sonra doğmaya başlar. **(KK-8)**

3.1.1.1.1.7. Cemre (19 Şubat- 6 Mart)

İlkbahar başlangıcında yedişer gün arayla önce havada sonra su ve toprakta oluştuğu sanılan sıcaklık artışı olarak bildiğimiz cemre, Arap dilinde “*kor durumunda ateş, ateş koru, ateş haline gelmiş kömür ve çakıl taşı*” gibi anlamlarına gelir. (Erkal, 2014: 132)

Cemre somut olarak görülmeyen bir hava olayı olmasa da varlığına inanılır. Cemrenin düşmesiyle havanın ısınacağı düşünülür. Halk takviminde cemre hamsinin içindedir. Cemrelerin düşmesiyle mevsimin bahar tarafı girer, hamsini ılık yapan cemrelerin gelişi, toprağı, havayı ve suyu ısıtmasıdır. Cemre şubat ayından itibaren belirli aralıklara düşer bu durumu Hamarat, şu şekilde açıklamıştır:

“Şubatta havada, suda, toprakta meydana gelen hararetlerden her biri içinde cemre tabiri kullanılmaktadır. Cemre hararet olarak kullanılmasının yanı sıra kışın sonunda şubat ayında peyda olan buhara da cemre denilmektedir. Bu hararet ve buharın üç defa yerden heyecan ettiği; şubatın ilk haftasında havada, ikinci haftasında suda, üçüncü haftasında arzda vuku bulduğu belirtilir. Cemrenin zeminden heyecan ettiğine dair bilgiler *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*’nde de *Burhân-ı Katı*’dan nakledilmektedir. *Burhân-ı Katı*’da verilen bilgilere göre kışın sonunda şubat ayında üç defa yerden heyecan eden buhar ve hararete cemre denir. Şubatın ilk haftasında ilk cemre kalkar ve zemine hararet gelir. İkinci haftasında kalktığında suda hararet meydana gelir, üçüncü haftasında dalgalandığında ise ağaç ve bitkilerde etkisi görülür. Eski zeamet sahiplerine göre ise cemre, şubatta birer hafta ara ile semadan havaya, suya, toprağı düşen üç böcektir ve hararet de bunlardan etrafa yayılmaktadır. İlk cemre şubatın ilk haftasında havaya düşen cemre; ikinci cemre şubatın ikinci haftasında suya düşen cemre; üçüncü cemre şubatın üçüncü haftasında toprağı düşen cemredir.” (2012: 167-168)

Alanya’da Cemre ile ilgili görüşlerin birkaçını şu şekildedir:

Şubattan itibaren bir hafta arayla cemreler düşmeye başlar. Cemre hamsinin içindedir. Sırasıyla havaya, suya, toprağı düşer, Havaya düştüğünde hava ısınır, suya düştüğünde su ısınır ama yağmur yağışı artar. Toprağı düşerse toprak ısınır, toprak değil taşa inerse bu defa fırtına olur. (KK-1)

12 gün arası, hamsin tarafı girdikten sonra hamsinin ilk haftasından itibaren yani şubat ayının başlarından itibaren cemreler düşmeye başlar. 20 Mart’a kadar cemreler düşmeye, hava ısınmaya devam eder. Şubattan martta doğru birer hafta arayla havaya, suya ve toprağı düşer. “*Cemileler toprağı düştüğünde padişahın tarlasında keserin sapı kadar ot büyür*” cümlesi cemreyle birlikte toprakta meydana gelen hareketliliği özetler.

Cemreyle ilgili bir efsane şu şekilde vuku bulmuştur:

“Koş Davut yolu, halk arasında bilinen diğer adıyla doğru yol adında bir yol varmış, şubat sonu mart başında bu yol üzerinden beş arkadaş Konya’ya gitmişler. Bu yoldan geçerken yaylada boran fırtınasına

yakalanmışlar. Beş arkadaştan biri hastalanıp yolda bir sapakta⁹ kalmış, diğerleri yola devam etmiş. Dört arkadaş feryat figan içinde Konya'ya varıp boranda kalan arkadaşının ailesine olan biteni anlatmışlar. Ailenin en yaşlısı çok sakın bir tavırla: “Telaş etmeyin mart girdi, cemre bu gece toprağa düştü, toprak ısınmıştır.” diyerek diğer dört arkadaşı sakinleştirmeye çalışmış. Ertesi gün hava düzeline dört arkadaş arkadaşlarını aramaya çıkmışlar vardıklarında arkadaşlarının soğuktan bayıldığını yine de yaşadığını görmüşler. Arkadaşları kendine geldikten sonra ona bu mucizenin nasıl yaşandığını sorunca o önce çok üşüdüğünü fakat gece saat on ikiden sonra topraktan, oturduğu yerden bir sıcaklık gelmeye başladığını söylemiş. Bu durumda anlamışlar ki cemre toprağa düşünce toprak ısınmış ve arkadaşları da donmamış.” (KK-2)

Cemre suya düştüğünde gök gürler, yıldırım düşer bu havalar tehlikelidir. Alanya'nın Sapadere Mahallesi'nde cemre için “cemile, Cemile Abilla¹⁰” gibi farklı adlandırmalar da yapılmıştır. (KK-6)

Cemre havaya düştüğünde poyraz olur, suya düştüğünde yağmur çok yağar. Böyle zamanlarda “Cemreler koyuverdi suyunu.” deyişi kullanılır. (KK-15)

Cemile/cemre zamanının geldiği, dağlardan esen şiddetli rüzgârlarla anlaşılır. Bu rüzgârlar estiğinde “*Cemile geldi, çulunu sallayınca fırtına çıktı*” denilir.(KK-25)

3.1.1.1.1.8. Kocakarı Donduran (11 Mart- 17 Mart)

Arapça bir terkip olan Berd-ülAcûz, “kocakarı soğuğu” anlamına gelir. Bir hafta süren bu serin ve fırtınalı günler halk dilinde “Kocakarı Soğukları” olarak geçer. Şubat ayının son günleri ile mart ayı başlarında görülen bu kısa süreli soğuklar için “beldir aciz, yer gök taciz.” ve “üçü gücükte dördü martta.” şeklinde yaygın tabirler de kullanılır. (Düzgün, 2014: 7)

Rûmî takvime göre genellikle 26 Şubat - 4 Mart, milâdî takvime göre ise 11-17 Mart arasındaki günlerde görülür. Bir rivayete göre Âd kavmini helâk eden rüzgâr bu günlerde ortaya çıkmıştır. Arap folklorunda “eyyâmü'l-acûz” (yaşlı kadın günleri) denilen bu yedi günün adları şöyledir: Sın, sınnebr, vebr, el-âmir, el-mü'temir, el-mu'allil, mutfi'l-cemr. Ancak bazı kaynaklar bu günlerin sayısını beşe indirirken bazıları da sekize çıkarmış, ayrıca “eyyâmü'l-acûz” yerine “eyyâmü'l-acüz” (kışın son günleri) tabiri de kullanılmıştır. (Özcan, 1992: 485)

Atsız'ın *Makaleler IV* adlı çalışmasının “Koca Ragıp Paşa, Haşmet ve Fitnat Hanım” adlı bölümünde kocakarı soğuklarının bahsi şu şekilde geçmektedir:

“Kapalıçarşı'da Fitnat Hanım'la hizmetçisi gidiyor, arkalarından da Koca Ragıp Paşa ile uşağı (veya Haşmet) geliyormuş. Kocakarı soğuğu (berdel'acuz) zamanı olduğu için hava pek soğukmuş. Ragıp

⁹ Bir anayoldan ayrılan yolun başlangıç noktasına verilen ad.

¹⁰ Hanım, hanımefendi olma durumu.

Paşa, Fitnat Hanıma laf atmak için: “ Bu kocakarı da ortalığı dondurdu demiş.” Fitnat Hanım arkasını dönmüş. Kocakarı fırtınasından sonra gelen öküz fırtınasına (sitte-i sevr) telmihen: “Arkasından da öküz geliyor” demiş”(Atsız, 1992: 346)

Kocakarı soğukları cemreler düştükten sonra 5-8 gün arası süren soğuklardır. Bu soğuklara kocakarı denilmesiyle ilgili bir efsane şu şekildedir:

“Günün birinde cemrelerin düşmesiyle ısınan havaya kanarak yaşlı kadının biri kuzuları alıp dağlara otlatmaya götürmüş, öğleden sonra önce yağmur ardından kar bastırması ne yapacağının şaşırان kadın Allaha minnetim kalmadı diyerek kuzuları büyük kazana doldurmuş fakat kendisi soğuktan donarak ölmüş. Yaşlı kadın ve kuzular donarak öldüğü için o günden bu güne bu soğuklar “kocakarı soğukları” anılmış.”(KK-32)

3.1.1.1.1.9. Kabak Ayı (15 Mart)

Alanya’da geçim kaynağı tarım olan köylerde en çok gelir getiren sebzelerden biri de kabaktır. Kabak tohumları, ocak ayının başlarından itibaren keselenir, zamanla fide haline gelir, daha sonra bu fideler seralara dikilir, gerekli bakım yapıldıktan sonra 15 Mart’tan itibaren kabak hasadı¹¹ başlar. Birer gün aralıklarla kesilen kabaklar sandıklanarak hale götürülür. Günümüzde kabak yetiştiriciliği yaygın olmasa da halen devam etmektedir. Fakat bundan en geç beş yıl önce hemen hemen her ev ocak ayında kabağı eker ve mahsulünü mart ayında alırdı. Bu yüzden mart ayında kabağa büyük emek veren yöre halkı bu ayı “*kabak ayı*” olarak da anmış ve adlandırmış.(KK-9, KK-12, KK-28)

Kabak ekimi çok zahmetlidir. Önce tohumlar keselenir, tohumlar fide haline geldiğinde küçük- büyük seralara ekilir. Kış aylarında köyün tek gelir kaynağı kabaktır. Hava iyi giderse mart ayında mahsul çok olur. (KK-25)

3.1.1.1.1.10. Nevruz (21 Mart)

Nevruz sözcüğü Farsça nev (yeni) ve ruz (gün) sözcüklerinin birleşmesinden meydana gelmiş olup yeni gün anlamına gelmektedir. Eski İran takvimine göre yılın ilk günüdür. İlkbaharın başlangıcı sayılan bir gündür. (Artun, 2015: 312) Türk milleti İslamiyet öncesinde bu bayramı “Yeni gün”, “Bahar Bayramı”, Ergenekon Bayramı” gibi isimlerle anıyordu. Daha sonraki yüzyıllarda Farsça bir kelime olan “Nevruz” kelimesi bu bayramın adı olarak kullanılmaya başlandı. (Mustafayev, 2013: 60)

Nevruz, Türklerin yeniden tarih sahnesine çıkışını ifade eder. Anadolu ve Orta Asya Türk halklarında da Göktürklerin Ergenekon’dan çıkışı anlamına gelir. Türklerde bugün

¹¹Bk. Ek 2: Saha çalışması esnasında çekilen fotoğraflar arasında, Fotoğraf 9 kabak hasadı sırasında çekilmiş bir fotoğraftır.

genelde “Mart dokuzu, Sultan Nevruz, Sultan Nevriz, Novrez gibi çeşitli adlarla anılmaya devam etmektedir. (Karaman, 2011: 39)

Nevruz, Yenisey-Orhun çevresinden, Altaylara, oradan da Hun Türklerinin Avrupa’ya yürümesiyle Macaristan’a ve Balkanlar’a ulaşmış, 800’lü yıllardan itibaren Hazar’ın güneyinden Anadolu’ya ve Mezopotamya denilen bölgeye taşınarak daha geniş bir coğrafyaya yerleşmiştir. İslamiyet’i kabul etmiş olan Türk topluluklarında bu törenler, dinî öğreti ile çatışmamak için, sürgün avı, toy, şölen, yağ vb. gibi âdetlerden biri olarak devam edegelmiş, “yeni yılın başlangıcı, yenilik, coşku, canlanma, uyanma, dirilme” gibi nitelikleriyle günümüze bütün bir Türk dünyasının ortak kültür mirası olarak intikal etmeyi başarmıştır. (Şengül, 2008: 61-62)

Nevruz Bayram’ı ile ilgili Alanya ve yöresinde özel eğlencelere rastlanmamıştır. Fakat Yörüklerin Nevruz’da yemekler pişirip dağıttığına yönelik birkaç kaynak kişiden derlenen bulgular mevcuttur.

Mart Dokuzu, Sultan Nevruz’un içindedir. Sultan Nevruz çıktıktan sonra Yörükler yayla yollarını tutar.(KK-8)

Alanya’da Sultan Nevruz 20-21 Mart günleri kabul edilir. Alanya’nın mahallelerinde sultan nevruz baharın müjdeleyicisidir. Nevruz’un gelişi ve havaların tamamen ısınmasıyla Yörükler yayla yollarını tutarlar. Nevruzla ilgili bir kutlama ya da şenlik yapılmaz fakat bazı köylerde piknik yapılır, pişi, çörek ya da çorba pişirilip komşulara dağıtılır.(KK-17, KK25)

3.1.1.1.1.1. Göç Zamanı, Göç Ayı (21 Mart- 23 Nisan)

Hayvancılıkla uğraşan Türk aşiretleri, göçebe bir hayat tarzına sahiptirler. Her mevsim hayvanların daha rahat besleneceği ve barınacağı bölgelere göç etmektedirler. (Doğan ve Doğan, 2006: 122) Alanya Yörüklerinde de durum böyledir, göç yıl içerisinde 3 farklı zamanda 3 farklı mekânda gerçekleşir. Bu göçler “baharda yazla, yazın yayla sonbaharda ise güzle” şeklindedir. (İsakov, 2016: 214) Yaylaya yapılan göçlere “çıkış”, yayladan kışlağa yapılan göçlere “dönüş” adı verilir. Dönüş süresi yüksekte alçağa inildiği için daha kısadır. Göç sabah gün ağarmasıyla birinci konak yerinden ayrılır. Yazın geçirileceği son durak yerine “baş yayla” adı verilir. (Artun, 2015: 341)

Alanya’nın geçim kaynağı günümüzde değişiklik göstermiş olsa da bundan ortalama 50 sene önce daha çok hayvancılık ve tarıma bağlıydı. Küçükbaş hayvancılıkla uğraşan ve göçebe bir yaşam süren Alanyalıların yaz mevsiminde sıcak havanın hayvanlar için uygun olmaması, su sorunları, sahilde çeşitli hastalıkların olması gibi birçok unsurdan dolayı mart

ayında baş yaylaya göçülür, ağustos ayında ise güzlüğe dönülür ve havaların soğumasıyla sahile tam dönüş yapılırdı.

3.1.1.1.11.1. Yayla Göçü Zamanı (Yay Göçü)

Göç öncesinde meşakkatli bir hazırlık başlar. Develerin, eşeklerin ve atların havutları tamir edilir, hayvanların çanları ve tokaları takılır, pazara gidilir alışveriş yapılır. Yörükler eşyalarını bir seferde götürmezler büyük göçten birkaç gün önce ağır yükleri develerle götürüp 7-8 gün içinde yaylaya bırakırlar, bunlara ağırkçı denir. (Yıldız, t.y.: 114)

15 Mart'ta başlayan yayla göçü, 23 Nisan'a kadar devam eder. Yollar kalabalık olduğu için her oba farklı zamanlarda göçer. Göç için en çok tercih edilen günler uğur getireceğine inanıldığı için pazartesi, perşembe ve cumartesi günleridir. Göç zamanını mevsimsel faktörler etkileyebilmektedir. Yıldız'ın aktardığı göç yolunu ve zamanını betimleyen birkaç dörtlük şu şekildedir:

Deveyi çeksınler gelinli kızlı
Yayla yolunda koyunlu kuz'lu
Çadırlar kurulur kilimi yazlı
Durmadan arkadaşları sorardık

Develer ala kilim ala çuvalı
Kızlar silahlı, gelinli kovalı
Tahtalı yokuşunda eli develi
Uğrun uğrun Tahtalıya varırdık

Yanık yanık çalar çoban kavalı
Gelinler dinlerdi eli develi
Ağalı, hocalı, hacılı, beyli
Kimi atlı kimi yaya yürürdük
Öğle sonu tüm sürüler sağılır
Koyun kuzu teker teker sayılır
Sütlü kaymak, orda peynir çalınır
Üzgün üzgün çadırları sökerdik

Çaşır alanında çadır kurulur
Patatesli bulgur pilavı vurulur

Kar deliği nerede? Hemen sorulur

Çaşır alanında bir gün dururduk

Erimez Giği'nin karı erimez

Yayla deriz de gönüller farıamaz

Yörükler yayladan uzak duramaz

Türkü çığırır karlardan uçardık

Yöre hakkında göç yeri kadar göç zamanı ve göç yolu da Yörüklükte değer gören unsurların başındadır. Yukarıdaki dörtlükler bu durumu örnekler niteliktedir. (Yıldız, t.y.: 117-118)

Göç zamanı ile ilgili birtakım görüşler şu şekildedir:

Hamsin çıktıktan sonra Yörükler yayla yolunu tutmaya başlar. En geç 20 Nisan'da yaylada olunur. Göç zamanının en belirgin faktörü sahilde sıcakla birlikte tüm otlakların kuruması yaylada ise eriyen karın ardından otlakların çoğalmasındır. Nisan ayından sonra kalkan karın altındaki otların besin değerinin daha yüksek olduğu buna bağlı olarak hayvanların etleneceği ve daha çok süt vereceği düşünülür. Bu yüzden otlar kurumadan yaylaya göçler başlar. Yörükler etten ziyade hayvanın sütüne önem verirler. Yörüklerin en çok tükettiği yiyecek süt ve süt ürünleridir. Bunlardan bazıları: tulum peyniri, kaşar peynir, çökelek, teneke peyniri, dolaz¹², norçulla¹³, tereyağ ve yoğurttur. **(KK-1)**

Yayla göçü gün ağarmadan başlar, göç vaktini anlamak için “sabahyıldızının” doğması beklenir. Bu yıldız görüldüğü anda göç kalkmaya başlar. Sabahyıldızı gün ağarmadan iki saat evvel doğar göç sabahın ilk ışıklarında yoldadır. Göç zamanında bu yıldızla ilgili bir efsane vardır:

“Sabaha karşı göçmeye hazırlanan bir Yörük kervanı gece yarısı Venüs ile sabahyıldızını karıştırmış, göç sabaha karşı yola çıkmak yerine gece yarısı yola çıkmış. Sabaha kadar durmadan yol giden develer yorgunluğa dayanamayıp yolda çatlayıp ölmüşler, kervan bozulmuş. Bu günden sonra Venüs gezenine “kervan kıran yıldızı” demişler.” **(KK-3)**

Nevruz'dan sonra yayla göçü başlar. Bir hafta süren yolculuktan sonra Yörükler önce hayvanları otlatabilmek için baş yaylaya çıkarlar. Ağustos ayında kış hazırlığı için ekip dikebilecekleri su kenarında olan yaylalarına inerler. Aralık ayında ise sahilin yolunu tutarlar. Bahar mevsiminin gelişi ile yaylayı ve göç zamanını anlatan bir dörtlük şöyledir:

Bahar olur Barcın'a göçerler

¹² Yağda kavrulmuş unun üzerine pekmez, bal ya da şeker dökülerek yapılan bir çeşit un helvasına verilen ad.

¹³ Bir çeşit peynire verilen ad.

Ab-1 hayat gibi suyundan içerler

Gelini kızı toplanıp ekin biçerler

Cennet misalisin Barcın Yaylası **(KK-8)**

23 Nisan'dan 18 Mayıs'a kadar oba oba göçler devam eder. Göç zamanını en çok etkileyen unsur hıdrellezdır. Yörükler hıdrelleze yakalanmamaya gayret eder, bunun nedeni ise hıdrelleздеki şiddetli yağmurlardır. Kervan göç yolunda hıdrelleze yakalanırsa hayvanlar telef olur. Yayla yolculuğu genellikle 4 gün 3 gece sürer fakat herkesin yaylası farklı olduğu için bu süre obadan obaya değişir. Sahile geri dönüş 20 Kasım'da başlar aralık ayının başlarına kadar devam eder. Bu tarihte o aylardaki hava durumu da etkilidir. **(KK-10)**

Alanya Yörükleri yaylaya göç zamanının geldiğini “*gübbük kuşunun*” ötmesiyle anlar. Bu kuşun ötmesi göç alametidir. Yaylaya göç zamanı geldiğinde diğer hayvanlarda huysuzlaşır. **(KK-11)**

1950 yılına kadar Alanya'da hemen hemen herkes yaylaya göçerdi. 1950 yılında Alanya'ya elektriğin gelmesiyle göçler azalmaya başladı. Eskiden Yörükler nisan ayında göçmeye başlardı.

Yörüklerin iki farklı yaylaları vardır. Nisan ayında sahilden kalkan göç önce baş yaylaya çıkar burada daha kar tamamen kalmamıştır, kalkar karların altında da yeşillik vardır. Baş yaylaya hayvanlar için çıkılır. Ağustos ayında baş yaylada otlar kuruduğu için yüksekten daha alçak kesimlere güz yaylasına inilir. Burada Yörükler tarım yapar, kışlık yiyeceklerini yetiştirirler. Üç ayda burada kaldıktan sonra kasım-aralık aylarında sahile dönerler. **(KK-13)**

3.1.1.1.11.2. Güz Göçü (Kışlağa Dönüş) Zamanı

Alanya Yörükleri yayladan kışlağa 20 Kasım'da dönmeye başlarlar 10 Aralık'a kadar sahile dönüşler devam eder. Yörüklerin bu aylardan önce sahile dönmemelerinin asıl nedeni sahilde yaşanan kuraklık ve sıtma hastalığıdır.

Güz göçü gece başlar. Güz döneminde yayladan kışlağa dönüşte ekili alanlar hasat mevsiminin ardından boş olduğu için hayvanları yormadan karınlarını doyurarak dönülür. Göç esnasında çeşitli şakalaşmalar ve atışmalara rastlanır. Çelik, Alanya'nın Aliefendi Mahallesi'ne ait güz göçünde şahit olduğu bir atışmayı şu şekilde anlatmıştır:

“...oradan bir geven¹⁴ ateşlenir ısınmak için. Gevenin başına oturur, ısınmaya başlarsın. Bu arada bir ses gelir:

Havayı da deli gönül havayı

Ay doğmadan şavkı tuttu ovayı

¹⁴Baklagil ailesinde bir bitki.

Yörük kızı katarlamış mayayı
Çekip gider bir gözleri sürmeli

Başka bir yerden bir ses daha gelir:

Bizim yaylaları sorarsan menekşeleri top biter
Arasında tutam tutam ot biter
Ölüm Allah'ın emri ama ayrılık çok beter
Ölüm ver Allah'ım ayrılık verme

Bizim Kara Said'i¹⁵ sorarsan yanıp tüter
İli suları balgam tutar
Ölüm Allah'ın emri ama ayrılık çok beter
Ölüm ver Allah'ım ayrılık verme
Bu arada geven söner, ateşin ferî kaçır.

Bir ses daha der ki:

Yağmur yağar ışılaşıp dağları
Göçer evleri, bozulur mayası daylağı¹⁶
Allı gelin koç yiğidin yaylağı
Yar kara toprağa girmeyince gönül yardan mı ayrılır

Göç yolunda, yolun keyifli bitmesi ve vaktin hızlı geçmesi için buna benzer deyişler söylenir. (2011: 29-30)

3.1.1.1.12. Mart Dokuzu- Mart Otuzu- Mart Soğuğu (22 Mart)

22 Mart tarihinde görülen ani sıcaklık düşmeleriyle kendini belli eden sayılı bir gündür. Takvimlerde 22 Mart tarihinde yer almasına rağmen mart dokuzu ismiyle anılmasının nedeni Rumi mart ayına göre hesap edilmesidir. Rumi mart ayının 9. günü miladi mart ayının 22. gününe denk gelmektedir. Mart dokuzu 3 bölüm halinde halk takviminde yer almaktadır. Dokuzar gün arayla 3 Mart dokuzu vardır. (Özdemir vd.,2019: 61) Veren, bunları şu şekilde açıklamıştır:

¹⁵ Sahile verilen ad.

¹⁶ Deve yavrusuna verilen ad.

“Bunlardan birincisi Mart 21 yani nevruzdur. İkincisi Mart 30 ve üçüncüsü de Nisan 9 dur. Ancak halk takviminde hesaplama Rumi Takvim esas alınarak yapıldığından ve bu takvimde miladi takvime göre 13 gün fark olduğundan konu başta karışık gelebilir. Birinci dokuz Mart 21 demiştik. Bu miladi takvime göre Rumi takvime göre ise 13 günlük fark göz önüne alındığında 9 Marta karşılık gelir. İşte bu birinci dokuzdur. Yağmurlar, fırtınalar hiç eksik olmaz. İkinci dokuz ise Mart 30 dur. Ama miladi takvime göre Rumi takvime göre ise 21 Mart’tır. Bu ikinci dokuzdur. Fırtına, kar yağışı ve soğuk yapar. Yeni uyanan ve tomurcuklanan ağaçlara ve yeni doğmuş oğlaklara büyük zararı dokunur. Üçüncü dokuz da miladi takvime göre Nisan 9’dur. Rumi takvime göre 30 Mart’a denk gelir. Bu da üçüncü dokuzdur. Baharın girdiği günlerdir. Fırtına yapabilir. Halk arasında “Mart dokuzu, dokuzun dokuzu, o da olmazsa otuzu” sözü ile önceki dokuzlarda fırtına yapmadıysa bunda mutlaka fırtına yapacağı, aşırı soğuk ve yağmurlar olacağı hatta kar bile yağabileceği anlatılmaktadır. Yine halk inancına göre “Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.” Göz önünde bulundurulması gereken ayrıntı ise, halk takviminde belirtilen tarih değil o tarihi içine alan iki üç günlük dönem dikkate alınmasıdır.” (2019: 146-189)

Halk dilinde Mart dokuzu belirli günlerde, belirli aralıklarla yaşanan şiddetli soğuklardır. Bununla ilgili halk arasında kullanılan ölçülü söz ve atasözleri vardır. Bunlardan bazıları: “*Mart martladı kış kışladı, Mart ayı dert ayı, Mart iyi giderse 9, kötü giderse 30 gün, Mart martlığını gösterir, Mart martladı kazma kürek sapladı, Mart koca öküzün boynuzunu karlatır, Karasığır yer içer martta geçer.*” şeklindedir.

Geçmiş dönemlerde tarım ve hayvancılığın yaygın olduğu Alanya’da göç zamanını etkileyen iklimsel faktörler vardır. Mart dokuzu bu faktörler arasındadır. Alanya için Mart dokuzu 20-21 Mart tarihlerinde başlayarak belirli aralıklarla nisana kadar devam eden soğuk hava ve fırtınalar olarak bilinir. Yörükler özellikle bu tarihleri hesaplar ve bu tarihlerde göçmemeye, göçmüşse de bu havalara yolda yakalanmamaya gayret eder. Bunu hesaplamazsa yolda kar yağar, hayvanlar telef olur. Bu yüzden Alanya Yörüklerinde “*Mart dokuzu çıkmadan Yörük kazığı sökmez.*” atasözünü sıklıkla duymak mümkündür.

Alanya’da Mart dokuzu ile ilgili bazı görüşler şu şekildedir:

“Lök öttü Martın dokuzu geldi.” denilir. Mart dokuzu kışın son günleridir. Mart dokuzu geldiğinde lök kızan olur. Sapadere’de Mart dokuzunun geldiği devenin çıkardığı ses ve kırlangıçların artışından anlaşılır. “Mart dokuzu geldi, kırlangıçlar uçtu.” cümlesi de bu durumu örnekler.

Mart dokuzu geldiğinde kuzukulağı denen bir ot var o ot biter, mantarlar çoğalır son mantarlardır. Mart dokuzunun geleceğini ve geldiği o bitkilere bakarak anlaşılır. Mart dokuzunda soğuk hava tomurcukları döker; kuşları, kurtları telef eder. (KK-5)

“Mart dokuzu iyi gidersem dokuz, kötü gidersem 30 gün olurum.” dermiş. Bu cümlelerin açıklaması mart ayı iyi başlarsa dokuz gün iyi devam eder, kötü başlarsa otuz gün eziyet eder, yağmur yağar, soğuk olur şeklindedir. **(KK-6)**

“Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.” atasözü yaygındır. Mart ayı bahar habercisi olsa da çok soğuk günleri vardır. Bu soğuk günlerde yakacak odun bulunmazsan kazmanın, küreğin sapı bile yakılır. **(KK-7)**

3.1.1.1.13. Ambar Yağmuru (Nisan Yağmuru) (1 Nisan)

Nisan ayı Anadolu’da “yağmur mevsimi” olarak bilinir. (Veren, 2020: 192) Nisan yağmuru Rumî takvime göre 14 Nisan’da başlar, 14 Mayıs’ta sona erer. Milâdî takvimde 14 Nisan, Rumî takvimde 1 Nisan’dır. “Nisan yağmurunun uğurlu ve bereketli olduğuna inanılır. Bu nedenle, nisan yağmuru şifa amacıyla içilir ve biriktirilerek bu suyla yıkanır. Bu yağmurdan içenlerin iç hastalıklara yakalanmayacaklarına, yıkananların dirençli kalacağına inanılır.” (Eşmeli, 2014: 200)

Alanya’da nisan yağmurlarına verilen bir diğer isim “ambar yağmurudur”. Bunun için “*nisanda yağın yağmur direkt ambara*” cümlesi halk diline yerleşmiştir. Nisan yağmurunun bereketli ve şifalı olmasının yanında yeşermeye başlayan toprağa, tomurcuklanan ağaçlara ve toprağın altından çıkmaya başlayan arpa, buğday, burçak gibi bitkilere iyi geleceğine inanır. Nisan ayında yağmur çok yağarsa o yıl mahsulün çok olacağı ve yağmurun direkt ambarı etkileyeceği söylenir.

Alanya’da ambar yağmuru ile ilgili birtakım görüş ve uygulamalar şu şekildedir:

Ekinlerin başaklarını geliştirdiği için nisan yağmuruna, bereket yağmuru denilir. **(KK-3)**

Ambar yağmurudur, nisanda yağmur çok yağarsa hasat çok olur ambarın bereketi artar. Nisan yağmuru büyümeye başlayan arpa ve buğdaya iyi gelir. **(KK-4)**

Nisan yağmuru için direkt ambara denilir. Nisanda yağın yağmur mahsulü artır. Alanya’da zahire ambarları var, zahire orada muhafaza edilip, değirmene götürülür. Nisan yağmuru direkt hasatı etkiler hasat çok olur. **(KK-11)**

Nisan yağmurunun bereketli ve şifalı olduğuna inanıldığı için uygulanan birtakım uygulamalar vardır. Bunlardan bazıları: Yağın ilk nisan yağmuruyla çocuklar yıkandırılır. Nisan yağmurunun saçlara iyi geleceği düşünüldüğü için yağmurdan kaçılmaz. Nisan ayında yağın ilk yağmurun suyunu içen kişinin başı ağrımaz. Hasta hayvanlar nisan yağmurunda yıkanır ve yağmur suyu içirilir. Nisan yağmuru mahsul artsın diye ambarlara serpilir. Nisan yağmuru ağrıyan bölgelere sürülürse ağrılara iyi gelir.” **(KK-16)**

Nisan yağmurunun kıymetini anlatan bir hikâye şöyle vuku bulmuştur:

“Padişahın yardımcılığını yapan, İncili Çavuş diye açık sözlü bilge bir kişi varmış. Bir gün bir sebepten padişahla araları açılmış, Padişaha çok kızan İncili Çavuş kendisini bulamasın diye köyün birinde bir adamın evine gizlenmiş. Padişah İncili Çavuş’u günlerce aratmış fakat tüm uğraşlarına rağmen bulamamış. En sonun İncili Çavuş ortaya çıksın diye bir saban yaptırmış o sabana en iyi değeri biçene büyük ödül vereceğim diye haber salmış. Herkes bu sabana akçe ile para ile değer biçmiş. Misafir olduğu köyden bunları duyan İncili Çavuş Tellal ile Padişaha haber salmış. “Nisan ayında üç boğmak yağmur yağarsa o altın sabanın değeri çok yüksektir. Eğer yağmaz ise o zaman kırsın atsın hiçbir değeri yoktur” demiş. Bunun üzerine Padişahta bu cevabı verenin ancak İncili Çavuş olduğunu düşünerek, yardımcısının yerini öğrenmiş.”(KK-37)

3.1.1.1.14. Abrilin (Aprilin) Beşi (18 Nisan)

Halk arasında nisan ayı “Abril, April” adlarıyla anılır. Abril’in beşi ise sayılı günlerden bir tanesidir. Bu tarih Miladi takvime göre 18 Nisan’a tekabül eder. April’in beşi genel olarak ısınma döneminde beklenmedik soğukların yaşandığı günler olarak ifade edilir. Bu dönemde yaşanan soğuk hava tarıma zarar verdiği için “Kork aprilin beşinden, öküzü ayırır eşinden” şeklinde ifade edilen atasözünün şekillenmesine neden olmuştur. (Koç ve Keskin, 2001: 10)

Aprilin beşi, Miladi takvimde ise 13 Nisan belirli aralıklarla devam eden Mart dokuzu soğuklarının devamıdır. Kısa süreli rüzgârlar ve soğukların son zamanlarıdır. 5 Nisan olarak halk diline yerleşmiş olan bu dondurucu soğuklar kışın son günleridir.

Alanya’da ilk ve son hava olaylarının tehlikeli olacağına dair bir takım inanışlar vardır. İlk yağın yağmurun, son fırtınanın her zaman daha şiddetli ve tehlikeli olacağı düşünülmüştür. 5 Nisan’da kışın son soğukları olacağı için halk bu dönemleri hesaplayarak bazı tedbirler almaya çalışmıştır.

Bu ayda havanın kısa süreli ani soğumasıyla yaylaya göçmek üzere yola çıkan Yörükler, gece yarısı aniden kar ve soğuğa yakalanmışlar ve bu soğuk hava birkaç saat içerisinde birçok hayvanın donarak ölmesine sebep olmuştur. Bu sebepten Yörük kervanının konalgası olan o yere bu olaydan sonra “eşek kırığı” adı verilmiştir. Bu durum hayvanların ölmesi, kırılması şeklinde tasvir edilmiştir.” (KK-25)

Bu dönem çiftçiler için kabak hasatı dönemidir. Seralara ekilen kabaklar havanın güzelleşmesiyle açılır, hayvanlar ahırlardan çıkartılır fakat havanın aniden bozulmasıyla gelen fırtına ve dolu hayvanlara ve bitkilere büyük zarar verir. Aynı zamanda havaların ısınmasıyla tomurcuklanan ağaçlar birkaç gün süren bu soğuk havadan ve fırtınadan olumsuz etkilenirler.(KK-36)

3.1.1.1.2. Hızır (Hidrellez) Devresi (Rüz-u Hızır)

Sıcak günlerin ayrıldığı 186 günlük kısımdır. Yılı ikiye bölen kümelerden sıcak günleri kapsayan bölümün adıdır. (Alparslan, 2018: 38) 6 Mayıs'ta başlayıp kasım ayına kadar olan zaman zarfı Hızır devresi olarak adlandırılır. . Alanya'da Hızır Devresi'ne dâhil edilebilecek aylar, bunlara bağlı inanma ve uygulamalar aşağıdaki gibi kategorize edilmiştir.

3.1.1.1.2.1. Hidrellez (6 Mayıs)

Hidrellez Rumi Takvime göre 23 Nisan Miladi Takvime göre ise 6 Mayıs'a tekabül eder. Halk takviminde 8 Kasım ile 5 Mayıs arası kasım günlerini (kış günlerini) 6 Mayıs ile 4 Kasım arası ise Hızır günlerini (yaz günleri) temsil eder. Bu yüzden 5 Mayıs gecesi kışın bitip yazın başladığını ifade eder.

İnanışa göre bu gün, Hızır ile İlyas Peygamber'in buluştuğuna inanılan 6 Mayıs günüdür. Hidrellez adını ise Hızır ile İlyas adlarının birleşiminden almıştır. Bu günde çeşitli eğlence ve kutlamalar görülür. Hızır peygamber karaların, İlyas peygamber ise suların koruyucusudur. Her ikisi de 'bengi su' adı verilen ölümsüzlük suyu olduğuna inanılan sudan içmişlerdir. Hızır ve İlyas Peygamber çeşitli kılığa girerek insanlara yardım edip, insanların imdadına yetişirler ve her yıl mayıs ayının altısında bir su kenarında buluşurlar. Bu buluşma vesilesiyle "her taraf yeşerir, sular coşar, doğa türlü renklere bürünür." "Mezopotamya, Asur, Sümer, Hitit uygarlıklarından beri süregelen bu kutlamalar, geleceğe ilişkin dileklerin tutulup, umutların beslendiği coşkulu bir atmosfer içerisinde gerçekleşir." (<http://www.butundunya.com/pdfs/2018/05/121-126.pdf>, erişim tarihi:28.04.2020) Başka bir rivayet ise "'Hızır ve Ellez' adlarında iki sevgilinin adının birleştirilmesiyle oluşmuş ve bu sevgililer anılan günde birbirlerine kavuşmuşlardır." (Uca, 2007: 114)

Hidrellez bir mevsim bayramıdır. Doğa ile içe yaşayan toplayıcı, avcı ya da evcil hayvanlara bağlı hayat süren, tarımla geçinen toplumlarda mevsim bayramları özel günlerdir. (Kahraman ve Arıkan, 2015: 14) Hidrellez gecesi yapılan hazırlıkları üçe ayırmak mümkündür. Bunlardan ilki ev ve vücut temizliğini kapsayan temizlikle ilgilidir. İkincisi dilek ve inançlara yönelik olarak yapılan bazı hazırlıklardır. Bir de yemek hazırlıkları mevcuttur. (Aktürk, 2014: 53)

Hazreti Hızır ve İlyas Peygamber'in bir araya geldikleri bugünde insanların tüm dilek ve dualarının kabul olacağına, kişinin ve hanesinin tüm hastalık ve kötülüklerden korunacağına inanılır, bu doğrultuda birtakım uygulamalar gerçekleştirilir. Bu uygulamalardan bazılarını Uca şu şekilde gruplandırmıştır:

- 1) Kırlara Çıkma, Eğlence, Şenlik ve Oyunlar Düzenleme

- 2) Yiyecek Hazırlama
- 3) Temizlik Yapma ve Giyim Kuşamdaki Değişiklikler
- 4) Hediyeleşme, Akraba Ziyareti ve Sosyal Dayanışma
- 5) Ad Verme
- 6) Ateş Yakma ve Üzerinden Atlama
- 7) Hızır Baba İnancı
- 8) Kabir Ziyareti, Kurban, Dua ve Diğer Dini Motifler
- 9) Bolluk ve Bereket Gelmesi İçin Yapılanlar
- 10) Sağlık, Mutluluk, Baht Açıklığı İçin Yapılanlar ve Tutulan Dilekler
- 11) Diğer İnançlar(2007: 115-116)

Uca'nın yapmış olduğu sınıflandırmaya bakıldığında yılın belirli günlerinde yapılan bu uygulamaların kökeni “eski Türk inançlarından olan ‘su, ağaç, ateş, atalar ve Hızır’ kültlerine dayanmaktadır.” (Arslan, 2012: 207)

Hıdrellez 1-10 Mayıs günlerinde girer. Bu zamanda Alanya ve yöresi için su kültüne bağlı farklı uygulamalar görmek mümkündür. “Hıdrellez gecesi, binbir zeytin yaprağının her birine bir ihlâs suresi okunur ve sabah gün doğmadan önce deniz kenarına gidilir. ‘Ben saldım deryaya, derya götür Mevla’ya’ diyerek dualar eşliğinde dilekler dilenir.” Su kültüne bağlı bir başka uygulama ve inanış ise Hıdrellez gecesi kırk dalgadan su alınması ve denize arılık¹⁷ atılmasıdır. Ardından bu suyla kırklanılır. (Gönüllü, 1996: 238)

Alanya’da ise Hıdrellez ile ilgili birtakım görüş ve uygulamalar şu şekildedir:

Hıdrellez 1-10 Mayıs günlerinde girer. Alanya’da Hıdrellez yağmurları meşhurdur. Bu yağmurlar yaylada kara dönüşür. Bu yağmurlara Yörükler yaylada yakalanmamaya dikkat eder. Bu yüzden daha çok hıdrellezden sonra göçerler. Hıdrellez soğuşuna göç yolunda yakalanınca yaşanan bir felaket şöyle gelişmiştir:

“Karımla yeni evliyiz, mayıs ayı daha yeni girdi. Yörük nisan sonu mayıs başı gibi yaylaya göçer, bu tarih bazen birkaç gün ileriye bazen birkaç gün geriye gidebilir. Biz yaylaya birkaç hane birlikte göçeriz bu kez göçmeden önce hanelerden kimse hıdrellezi hesaplamamış. Hayvanlar ve göç yola çıktı yayla yolunda Deredaş denilen bir boğaz var, bu boğazda hava bozdu birden rüzgâr, yağmur ardından kar yağmaya başladı. Bu kara hıdrellez karı derler bu karda hayvanlarımızın çoğu telef oldu.” (KK-1)

Hıdrellezle birlikte bolluk ve bereketlik gelir. O yüzden hıdrellezde evin damına 5 Mayıs gecesi bir kap bırakılır, sabah bu kaba düşen çiğ damlaları ya da gece yağan yağmur

¹⁷ Arılık: Muska yaptırma, istihareye yatırma, okutma gibi inançla ilgili hallerde bu işi yapan kimselere verilen para veya hediye. (Hacıhamdioğlu, 2009: 17)

suları ev ahalisine ve hayvanlara içirilir. Bu suyun şifalı olduğu, suyu içenlerin iyileşecekleri ve sağlıklı olacaklarına inanılır. **(KK-5)**

Hıdrellezde yapılan dua ve dileklerin kabul olacağına inanıldığı için, kısmetinin kapalı olduğunu düşünen köyün genç kızları hıdrellez sabahında ağaçtan yüzük yapıp gül ağacının dibine bırakırlar. **(KK-6)**

Hıdrellez gününde bir kâğıda istenen dilek yazılır ve bir gül ağacının altındaki toprağa gömülür. **(KK-10)**

Hıdrellezde deniz kenarına gidilir, orada dualar edilir, deniz suyunun hıdrellezde koruyucu bir gücü olduğu da düşünülür. Deniz suyundan alınarak evlere, ahırlara serpilir. Deniz kenarına inen halk önceden hazırladıkları yiyecekleri orada birbirlerine ikram ederler. **(KK-11)**

3.1.1.1.2.1.1. Hıdrellezde Yoğurt Uyutma

Alanya Yörükleri hıdrellez gecesi dama koydukları su kabındaki çiğ taneleriyle yoğurt mayalarlar. Bu mayalama işlemine “yoğurt uyutma” denir. Ilık sütün içine besmele çekerek yoğurtla birlikte bir tahta kaşığı çiğ tanesi koyarlar. Bu yoğurdun şifa verdiği, yiyen kişiyi kaza, bela ve nazardan koruduğuna inanılır. Hıdrellez günü yapılan bu yoğurt ev ahalisine, akrabalara ve yakın komşulara ikram edilir. Bu gelenek her yıl uygulanmaya devam eder. **(KK-11)**

3.1.1.1.2.1.2. Hıdrellez Kilisesi (Tepesi)

Hıdrellez Kilisesi, Alanya merkezine 10 kilometre uzakta Hacı Mehmetli Köyü sınırları içinde Hıdır İlyas mevkiindedir. Kilise, Alanya’da yaşayan ve Türkçe konuşup, Türkçe ibadet eden Ortodoksların 1924 yılındaki mübadelede Yunanistan’a gönderilmiş, ancak Yunanistan’da Nea İonia ilçesini kurup, önceki vatanları Alanya ile kardeş şehir olmuştur. Müslümanlarca bilinen adı Hıdrellez Kilisesi’nin Hristiyanlarca adına ithaf edilen “Agios Georgios” Aziz Georgi Kilisesi’dir.

6 Mayıs’ta Alanya halkı dua ve dileklerde bulunmak için bu tepeyi ziyaret ederler, baharı karşılamak için burada piknik yaparlar. Hıdrellezle birlikte yılın her gününde ziyaret edilebilen bu tepeye aynı zamanda yağmur duası içinde gidilir.

Alanya halkının hıdrellezde gittiği bir diğer yer “Pelitlik ve Tepe Mahallesi’nde bulunan Rum kilisesidir.” Rumlar mübadeleden önce bu yerde toplanıp ayin yapmışlardır. Alanya halkı da geçmişten günümüze onlardan etkilenererek bu geleneği devam ettirmişler, özellikle hıdrellezde bu kilisede toplanarak dualar edip adaklar adanmışlardır. **(KK-11)**

3.1.1.1.2.2. Harman Ayı

Buğday ve arpanın tamamen biçime geldiği, saman ve tanelerin birbirinden ayrıldığı dönemdir. Alanya’da yayla ve sahilde harman dönemleri birbirinden farklıdır. “Orakla harman, Anadolu’nun doğal koşullarına göre mayıs- ağustos ayına kadar yapılabilir.” (Zencirci, 2015: 250)

3.1.1.1.2.2.1. Sahilde Harman Ayı (20 Mayıs-20 Haziran)

Aralık ayında ekilen buğday haziran-mayıs aylarında oraklarla biçilir. Harman ayı Alanya Yörüklerinde yaz dönemine isabet etmektedir. Bu dönemde yaylada olan Alanya Yörükleri harman hasatı için birkaç kişi toplanıp sahilin yolunu tutarlar.

Alanya halk takviminde harman ayı ilgili birtakım görüşler şöyledir:

Haziran ayının ilk haftaları harman zamanıdır. Aralık ayında ekilen buğday ve arpalar haziran ayında biçilir. Bu ekin ve arpalar dövenlerle¹⁸ eritilerek birbirinden ayrılır. Aralık ayında ekilen buğday haziran- temmuz aylarında biçilmeye başlanır. Biçilen bu ekin önüne koşulan hayvanlarla çekilen ve altında çakmak taşları bulunan dövenlerle eritilerek ayrı ayrı buğday ve saman haline getirilir. Bu işlem sonrasında buğdayın içerisine karışmış erez adı verilen bir bitki vardır. Bu bitki buğdaydan ayıklanmazsa yapılan ekmek baş dönmesi ve baygınlık yapar. Ayıklanma işlemi rüzgâr gücüyle yapılır, rüzgâr yönünde havaya atılan buğdaylar erezden temizlenir. Yayladan hasat için gelen Yörükler bazen bu işlem için günlerce sıcaklığın altında rüzgâr beklerler ve sıcaktan dolayı hasta olurlar. Halk arasında buna “sahil çarpması” denir. Sahilden yaylaya dönen hastalar üç gün yataktan kalkamazlar. Sahil çarpmasına iyi geleceği düşünüldüğü için hastaların alnına kurbağa pisliği sürerler, hastaları keçi derilerine sararlar. **(KK-1)**

3.1.1.1.2.2.2. Yaylada Harman Ayı (10-15 Ağustos)

Alanya Yörükleri yayladan sahile inmeden evvel ekim ayında yaylaya öküzlerle buğday ekerler. Bu buğday kışın kar altında büyümeyen karın kalkmasıyla birlikte yeşerip sararan buğday ağustos ayında biçilir. Yayla buğdayında erez¹⁹ olmadığı için daha lezzetli olur.

Barcın yaylasında sahile inmeden evvel ekilen buğday ve arpa, bir yıl sonra ağustos ayından biçilir. **(KK-8)**

¹⁸ Harmanda ekinlerin tanelerini saptan ayırmak için kullanılan önüne koşulan hayvanlarla çekilen, altında keskin çakmaktaşıları çakılı bulunan kızak biçiminde tarım aracına verilen ad.

¹⁹ Buğday ve arpa tarlalarında ekinle birlikte yetişen, buğdayla birlikte yenilirse baş dönmesi yapan ota verilen ad.

3.1.1.1.2.3. Gün Dönümü (21 Haziran)

Gündönümü, yılda iki kez tekrarlanan ve güneşin dünyaya en uzak mesafede olduğu ana verilen addır. ‘‘Güneş hareketi sebebiyle dünya ekvatoruna göre 6 ay kuzeye, 6 ay güneye kayar. Bu iki kaymayı tamamlarken iki kere ekvator üzerinden geçer. 22 Aralık, 21 Haziran arası güneş kuzeye (kış devresi) 21 Haziran, 22 Aralık arası güneye (yaz devresi) kayar.’’ Güneşin ekvator üzerinden geçiş tarihleri olan 21 Mart ve 21 Eylül tarihlerinde gece gündüz eşittir. 22 Aralık yılın en uzun gecesini, 21 Haziran ise yılın en uzun gündüzünü iktiva eder. (Erginer, 1969-1070: 46-47) Yaz devresinde güneş i ınları yengeç d nencesine dik gelir. Kış devresinde ise güneş i ınlar oğlak d nencesine dik gelir.

Koyunlar 21 Haziran gün dönümüne kadar gündüz otlatılırken, 21 Haziran’dan sonra gece otlatılmaya ba lanır. Bu tarihten sonra koyunlar gündüzleri gölgelerde yatırılır, gece   ten sonra kuzey yıldızının görünmesiyle gece güdümü ba lar. Bunun en büyük etkisi 21 Haziran’dan sonra hava sıcaklığının artmasıdır. (KK-10)

3.1.1.1.2.4. Kırkım Ayı (21 Haziran-20 Eylül)

Kırkım, koyun üzerindeki yapağıyı makas ya da makine ile keserek alma işlemine verilen addır. Koyunlardan yapağı elde etmek için yapağı gömleğini zarar vermeden kırmak gerekir. (Kaymakçı, 2002: 17) Yurdumuzda koyunlar genellikle mayıs- haziran ayı içerisinde kırlılır. Kırkımın ba lama zamanı y n yağının erimeye ve yapağının kabarmaya ba ladığı zamandır. Kırılacak hayvanlar bir gün önceden a  bırakılır. Göçebe olan yöre halkı, hayvancılığa büyük önem verdikleri için kırkımı bir eğlence töreni haline getirmişlerdir.

Kırkım yapılmadan önce koyunlar bir dere ya da büyük bir su birikintisinde yıkanır. Bu işlem birkaç evin koyunları bir araya getirilerek yapılır. Koyun yıkama  u şekilde gerçekleşir: O gün sabah ezanından sonra günün ilk i ıklarıyla koyunlar dere kenarında toplanır, toplanan koyunlar süslenir. Koyunları dereye sokmanın farklı yolları vardır. Örneğin, silah sıkıp koyunları ürküterek suya sokma, bir koyunu  nden suya atıp diğer koyunları kendilerini suya atmalarını sağlama, çobanın  nden suya atlaması ve koyunların pe i sıra gitmelerini sağlama gibi yollar denenir. Suya atılan koyunlar suda temizlenir. Koyunlar temizlendikten sonra yönlerinin kuruması için birkaç gün beklenir, birkaç gün sonra kırkım yapılır.(KK-2)

Alanya’da teke ve koyun kırkımları birbirinden farklıdır. Tekeler yılda bir kez kırlılır bu kırkım temmuz-ağustos aylarında yapılır. Koyunlar ise yılda iki kez kırlılır. Koyunların ilk kırkımına *g z kırkımı* denir, 20-25 Eylül tarihlerinde yaylada yapılır. Bu kırkımda asıl amaç yayla serinliğinden sahil sıcadına gelecek olan hayvanların ‘‘ağarma’’ adı verilen bir hastalığa

yakalanmalarına engel olmaktır. Güz kırımından çul, keçe, pantolon, gömlek, çorap yapılır. İkinci kırım ise gün dönümünde 21 Haziran’da yapılır buna da *yapağı kırım*ı denir. Yapağı kırımından döşek yapılır. Kuzulama mevsiminden önce yapılacak kırımlar yavru atmalara neden olabilir. Bu yüzden kırım genelde kuzulamadan sonra yapılır. **(KK-8)**

Koyun kırımını yılda iki kez yapılır: ilk kırım güz kırımıdır 20-25 Eylül tarihlerinde yapılır, ikinci kırım yaz kırımıdır 21 Haziran gün dönümünde yapılır. Güz kırımından alınan yünle kilim dokunur, boyanan yünle kirmen eğrilir. Teke kırımını ise yılda bir kez yapılır, teke kılından kilim dokunur, sili yapılır. **(KK-10)**

Koyunların kırımları yaylada yapılır. Kırkılan koyunun yününden kirmen eğrilir, kilim dokunur, astar dokunur, yastık ve yorgan yapılır. **(KK-17)**

Yörükler koyunu kırımından önce yıkarlar. Bu yıkama merasimi yardımlaşma yoluyla gerçekleşir, birkaç ailenin sürüsü birlikte yıkanır. Yıkacak sürüler bir göl ya da bir bütetin²⁰ başına getirilir. O gün koyun yıkama bir tören haline getirilir, kurban kesilir kesilen bu kurban gelenlere ikram edilir. 25 Temmuz’da keçiler kırkılır, keçiler yılda bir kez kırılırken koyunlar yaz ve sonbaharda mevsimlerinde yılda iki kez kırılır. Bu kırımları birkaç aile yardımlaşarak yapar, her ailenin kırımını farklı günlerde yapılır. Koyun kırımının çeşitleri vardır bunlardan bazıları: alalı kırım, düz kırım, çubuk kırım, paçalı kırım, çan kırımı... bu kırımlar koyunun dişi ve erkekine göre de değişiklik gösterir. **(KK-19)**

Kırımından bir hafta sonra boyacı gelir, kazanlar kurulur, temizlenen yünler bu kazanlarda renk renk boyalarla kaynatılır. Daha sonra kuruyan yünlerden kazaklar örülür. Boyama esnasında çalgı çengi olur; yenilir, içilir. Boyama merasiminden sonra “imeci” adı verilen genç kızların toplanarak beraber yün eğirdikleri yardımlaşmalar başlar. **(KK-25)**

Kırkımda çörekler atılır, börekler yapılır; davullar çalar, insanlar oynar. **(KK-30)**

3.1.1.1.2.5. Eyyam-ı Bahur (Ehem Buhur) (31 Temmuz-7 Ağustos)

Eyyam, Arapça “yevm” kelimesinin çoğuludur ve “günler”; bahur kelimesi de yine Arapça ve “çok sıcak”, yerden yükselen buhar” karşılığındadır. Kuyruk yıldızının doğduğu zamandır. Halk arasında “Doğdu kuyruk, kalmadı koruk” şeklinde söylenerek üzümlerin olgunlaşmaya başladığı ifade edilir. (Veren, 2019: 209)

Halk takviminde yazın yaşanan şiddetli sıcakları ve boğucu günleri ifade etmek için “Ağustos Sıcağı veya Harman Sıcağı” kavramları kullanılmaktadır. Ağustos Sıcağı kavramı 15 Temmuz-15 Ağustos tarihleri arasındaki dönemi ifade etmektedir. (Talat ve Koç, 2001: 12)

²⁰ Akarsuyu tutmak için yapılan engele verilen ad.

Eyyam-ı Bahur Alanya dilinde “Ehem Buhur, Eyyam Puhur” sıcakları olarak da geçer. Alanya’da temmuz-ağustos sıcağında esen sam yelinin de etkisiyle güneş altında uzun süre ıslak kalınca, derideki su damlacıkları mercek görevi görerek deriyi zedeler ve beyaz lekeler oluşturur. İnanişâ göre kişi üzerinde metal eşya bulundurarak denize girerse zarar görmez.

Alanya’da Eyyam-ı Bahur ile ilgili görüş ve uygulamalardan birkaçı şöyledir:

Ağustos sıcaklarıdır. Bu ayda denize giren insanların bedeninde ağarma ve çillenmeler meydana gelir. Eyyam-ı Bahur aynı zamanda sıcak bir esintinin adı olarak da geçer. **(KK-3)**

Arapça bir kelimedir. En sıcak gün olarak geçer. Temmuz ayının son günlerinde başlar, ağustos ayının ilk haftalarına kadar devam eder. 6 gün temmuzdan 6 gün ağustostan alır. **(KK-5)**

Eyyam Puhur temmuz ayının sonu ile ağustos ayının başlarında görülen zararlı sıcaklardır. Bu zaman diliminde yer değiştirmemek gerekir, yer değiştirmenin kişiye iyi gelmeyeceği düşünülür. Bu zaman diliminde sahildeysen sahilde, yayladaysan yaylada kalman gerektiğine inanılır ve yer değiştirilmez. **(KK-8)**

Eyyam-ı Bahur ağustos ayının sıcak günleridir. Eyyam-ı Bahur zamanında denize ya da başka durgun sulara dahi girilse insan vücudunda lekeler oluşur. Bu lekelerin oluşmaması için suya giren kişi ayağına çivi bağlar ya da vücuduna demir asar, demirin kişiyi bu hastalıktan koruyacağına inanılır. **(KK-9)**

Kahire sıcağı denilir, köyün en sıcak olduğu dönemdir. **(KK-10)**

Ağustos’un ilk haftasında görülen kavurucu sıcaklardır. Bu sıcaklarda, öğlen sıcağında denize girersen vücudunda “alaca hastalığı” olur. **(KK-13)**

3.1.1.1.2.6. Aşur, Aşure Ayı (31 Ağustos- 29 Eylül)

Aşure günü ile ilgili dini açıdan birden fazla rivayet vardır. Bunlardan biri Nuh Tufanı’dır. “Nuh tufanı 40 gün sürer. Tufan sonu Nuh’un gemisi toprağa oturur. Geçen zaman zarfında gemide erzak tükenmiştir. Her taraf çamur olduğundan, karada da yiyecek yoktur. Nuh erzaktan arta kalan varsa birlikte pişirir. Gemideki her canlıdan çiftler o gün bu yemeği yerler.” (Erginer, 1969-1970: 34)

Baş, Musahipzade Celal’in eserinde ele aldığı Aşure Günü’yle ilgili inanma ve uygulamaları şu şekilde aktarmıştır:

“Muharrem ayının onuncu günü, Hz. Peygamber’in torunu İmam Hüseyin’in susuz şehit edildiği gün olduğu için bazıları evlerde billur bardakları kaldırarak bakır veya toprak kupa ve taslardan su içer, fakat kana kana içmezlerdi. On gün oruç tutanlar, düğün demek yapmayanlar, güllüp eğlenmeyenler vardı. Yine bu ayın onuncu gününde Hz. Nuh’un gemisi Gıdı Dağı tepesine oturarak selamete erdiği

için gemide bulunan zahireden çorba pişirmişler. Hz. Nuh'un bu selamet gününe hürmeten bizde de aşure pişirilir. Eşe dostu, akraba ve konu komşuya fukaraya dağıtırlardı.” (2004: 182)

Alanya’da eylül ayında aşure yapıp komşulara dağıtmak dinen bir zorunluluk olarak görülür. Aşure için kararlaştırılmış net bir gün olmamakla birlikte eylül ayının hemen her gününde yapılabilir. Alanya’da aşure ayına verilen değeri gösteren geçmişten beri söylenegelmiş bir atasözü vardır. “Dilen devşir aşırını pişir.” Hane hangi şartta olursa olsun yılda bir kez yapılan aşureyi pişirip dağıtması gerekir. Aşure dağıtmanın sevap getirdiği dağıtılmadığı takdirde evinin bereketi kaçacağı düşünülür.

Alanya halk takviminde Aşure ayıyla ilgili inanç ve uygulamaların bazıları şu şekildedir:

Aşure ayı girdiğinde 6 gün oruç tutulur bu 6 gün tutulan oruç 6 yıla bedeldir. Aşure yapıp komşulara dağıtılır. **(KK-5)**

Eylül ayı aşure ayıdır. Aşure pişirmek 7 sevap yerine geçer. Kurban kesmekten daha sevaptır. Aşurenin içerisine üzüm, nohut, buğday, fasulye, kayısı, şeker, elma kurusu, mısır, erik kurusu, otçam²¹ gibi ürünler atılarak tatlı şeklinde yapılır. Bir diğer aşure ise tuzlu aşuredir, bu aşureye ise kesilen kurbanın kaburgasından atılır. Hazırlanan aşure komşulara ikram edilerek hayır duaları alınır. **(KK-17)**

Aşure ayının ilk gününde ev için alışveriş yapılırsa o sene evin bereketinin ve rızkının artacağı söylenir. **(KK-25)**

3.1.1.1.2.7. Safer Ayı (30 Eylül)

Sözlükte “boş kalmak, boşluk; sararmak, sarılık; karında yaşayan kurtçuk” anlamlarına gelen safer kelimesinin kamerî takvimin ikinci aya ad olması değişik şekillerde açıklanmıştır. Meşhur yoruma göre, Câhiliye döneminde haram aylardan muharrem’in ardından Araplar bu ayda savaşa çıkıp evleri boş kaldığı veya saldırdıkları evlerin eşyasını alıp boşalttıkları için böyle adlandırılmıştır. Bazı kaynaklarda, safer adı kelimenin “sararmak” anlamıyla irtibatlandırılarak Câhiliye devrinde insanların yüzlerinin sararmasına yol açan veba salgınının bu aya denk gelmesiyle açıklanır. Bazılarında ise bu ismin Araplar’ın geçimlerini teminde önemli bir yere sahip olan Yemen’deki Saferiyye adlı panayır ile ilişkili olduğu, hatta bu panayırı kaçıranların aç kaldığı belirtilir. İslâmî dönemde uğursuzluk anlamının silinmesi için bu aya “saferü’l-hayr” ya da “saferü’l-muzaffer” denilmiştir. (Yaşaroğlu, 2008: 450-451)

²¹ Çörek otuna verilen ad.

Kameri ayların ikincisi olan Safer ayı ile ilgili olarak halk arasında yaygın bir takım olumsuz telakkiler bulunmaktadır. Kaza ve belaların gökten yağmur gibi yağdığı bir ay olduğu, uğursuzluk taşıdığı, bu ayın uğursuzluğundan bu ayda başa gelen kaza ve afetlerden korunmak için sadaka vermek gerektiği vb. söylemler dilde dolaşmaktadır. Hatta bu ayda meydana gelecek musibetlerden korunmak için özel bir namaz kılmak gerektiğinden dahi bahsedilmektedir. Oysa Safer ayı ile ilgili bu olumsuz düşünceler önemli oranda İslam öncesi cahiliye inançlarına dayanmakta olup akabinde Şii kültüründen beslenmiş pek çok öge ile yaşatılmıştır. (Şahyar, 2016: 105)

Alanya ve yöresinde Safer ayı musibet ayı olarak nitelendirilir. Öyle ki insanların bu ayda diğer aylara göre daha fazla kaza geçirdiğine ve öldüğüne inanılır. Aynı zamanda insanın öleceği tarihin Safer ayında belirlendiği düşünülür. (KK-13)

Bir sonraki yıl safer aya kadar tüm yıl kişinin başına gelecek tüm musibetler yazılır. Bu aylarda bol bol dua ve tövbe edilir. Safer ayı yaprak dökümü zamanına denk geldiği için bu ayın uğursuzluğundan dolayı yaprakla birlikte insanlarda dökülür, kaza ve belaların en çok yaşandığı ayların bu aylar olduğuna inanılır. (KK-21)

3.1.1.1.2.8. Teke ve Koç Katımı (1 Ekim -20 Kasım)

Bölgeden bölgeye değişen Koç katımı için söylenecek en yaygın tarih “1 Ekim ile 20 Kasım arası olarak kabul edilmektedir.” Bu tarihten bir buçuk, iki ay önce koçlar koyunlardan ayrılır. Katımdan önce süslenmiş ve kınalanmış koçlar dişi koyunlara dua ve düğünler eşliğinde salınır. Hocalar dualar eder. (Boratav, 1982: 212)

Güner ve Şimşek, Koç katımı merasiminin zamanını ve uygulanma şeklini şöyle anlatmıştır:

“23 Eylül’de güneşin Başak Burcu’ndan Terazi Burcu’na girişiyle birlikte son bahar (payız) mevsimi başlamakta ve sonbaharın ortasında Koç katımı olmaktadır. Yazın yaylalara götürülen hayvanlar eylül ayının sonlarına doğru ovaya yani kışın barındırılacakları yerlere indirilir. Koyun sürüleri içerisinde güçlü ve iri olan erkek koyunlar sürülerden uzaklaştırılırlar ve özel olarak besiyeye alınırlar. Koç katımı uygulanmasıyla, koyunların yavrulama zamanları kontrol altına alınmıştır. Çünkü sayıca çok ve ekonomik açıdan büyük bir önem taşıyan koyun yavrusu çok narin olup, kışın sert aylarında soğuğa ve açlığa karşı dayanıksızdır. Ayrıca, kuzuların erken doğması durumunda beslenme sorunu ortaya çıkacaktır. Dolayısıyla Koç katımı uygulamasının temel amaç, genel olarak sonbaharda döllenmiş koyunların yavrulama zamanlarını kışın çok soğuk devresinden sonraya kaydırarak yavruların açlıktan ve soğuktan kırılmasını önlemektir. 5 Kasım tarihinde yani payızın yarısında Koç katımı törenleri düzenlenmektedir. Koyun sürüsü olanlar arasında yapılan bu törede, koçlar rengârenk boyanır, çeşitli meyve (başta elma olmak üzere) ve şekerlemelerle süslenir. Koç katımı günü bayram havasında koçlar sürünün içine bırakılır.” (Güner ve Şimşek, 1998: 134)

Alanya Yörüklerinde koç ve teke katım zamanları birbirinden farklıdır. Eylül-ekim aylarında sürüden ayrılmış olan koçlar koyunların arasına bırakılır, teke katımı ise koç katımından bir ay sonra yapılır Fakat Alanya’da küçükbaş hayvancılıkta daha çok koyun tercih edildiği için koç katımına verilen değer teke katımına göre daha fazladır. Koç katımının güzün olmasının nedeni koyunlar daha erken ya da daha geç yavrulamasına engel olmaktır. Güz ayında gerçekleştirilen koç ve teke katımının ardından hayvanların yavrulaması bahar aylarının başlarına denk gelmektedir.

Alanya halk takviminde koç ve teke katımı ile ilgili görüş ve uygulamaların birkaçı şu şekildedir:

15 Eylül’de koçlar sürüye katılmaya başlanır. 15 Şubat’ta hayvanlar yavrulamaya başlar. Teke katımı ile koç katımı aynı zamanda yapılmaz. Teke katımı koç katımından bir ay sonra yapılır. Ekim ayında sürüye katılan tekeler mart ayında yavrulamaya başlar. Bu işlemlerden önce koçlar renkli boyalarla boyanır, tokalar takılır son olarak yemlenir ve sürüye bırakılır. 200 koyun için ortalama 5-6 koç yeterlidir. **(KK-3)**

Koç katımı 15 Eylül’de gerçekleşir. Koç katımında uygulanan bir gelenek vardır. Haneden hamile bir kadın bir çocuğu kucağına bir çocuğu sırtına alır. Kadının yanındaki çocuk ise koyunun ipinden tutarak koyunu ağıla götürüp bağlar. Böylece birden fazla çocukla ağıla bağlanan koyunun ikiz doğurabileceğine inanılır. **(KK-4)**

Malın çiftleşme zamanı eylül ayıdır, bu ayda koçlar kuzulara katılmadan evvel 7 çeşit boya ile boyanır ve doğacak olan kuzular dişi olsun diye koyunların üzerine kız çocuğu bindirilir. Ardından dualar edilip koyuna salınır. Hayvanların kuzulama zamanı altı on iki gün arasında denk getirilmeme çalışılır çünkü altı on iki gün arası kışın en soğuk günleridir. Zemheri ve hamsin arasında doğan kuzular soğuktan ölebilir. **(KK-8)**

5-6 tane koç sürüye katılmadan 15 gün önce kapalı bir yerde iyice beslenir. Tüm sürü için bu sayı yeterlidir. 15 gün sonra 6 Eylül tarihinde koçlar sürüye katılır. Koçlar 10 gün sürüde kalır ve sonra çıkartılır. Katımdan 5 ay sonra tahmini şubat ayında hayvanlar yavrular. Doğum şubat ayından önce olursa kış ayları olduğu için yavrular soğuktan ölebilir. Doğum şubatta sonra olursa yeterince büyük olmayan yavrular yayla göçüne dayanamayıp ölebilir. Bunun için koç katımı zamanı yavruların sağlıklı olması ve sürünün devamı için çok önemlidir. **(KK-10)**

Koç katımından evvel koç sürülerden ayrılır. Başka bir yerde beslenir. Buradaki amaç sürünün hepsinin aynı zamanda yavrulamasıdır. Bunun için güzün, eylül ayında koçlar kuzuya katılır. Koç katımında evvel koçlar süslenir, koyunlara dualar okunarak susam serpilir.” Susamın bereket getireceğine, yavruların sağlıklı doğacağına inanılır. Bir diğer uygulama ise

koyun üzerine kız çocuğu bindirmektir. Böylece doğan koyunun yavrusu dişi olur. Dişi olması daha iyidir çünkü dişi tekrar yavrular böylece sürünün sayısı artar. Bu işlemler esnasında sürüleri bir araya getirip koç katımı yapan aileler, küçük bir törenle yemekler hazırlayıp birbirlerine ikram ederler. Koç katımı genelde köy meydaında ya da herkesin göreceğini geniş bir alanda yapılır. Koç katımı töreninden sonra koyun bahar aylarında yavrulamaya başlar. (KK-19)

Tablo 3. 3Miladi Takvim ile Alanya Halk Takvimindeki Ayların Karşılaştırılması

Miladi Takvime Göre Aylar	Alanya Halk Takviminde Karşılığı
	Kasım Devresi (Rüz-u Kasım) (8 Kasım- 6 Mayıs)
Aralık-Ocak	Kara kış (11/12 Aralık) Zemheri(Erbain) (22 Aralık-30 Ocak) • On İki Gün Arası (26 Ocak-6 Şubat)
Şubat- Mart	Hamsin (1 Şubat- 20 Mart)
	Gücük Şubat (14 Şubat-13 Mart)
	Kuzulama Ayı- Döl Ayı (15 Şubat- 1 Mart)
	Cemre (19 Şubat- 6 Mart)
	Kocakarı Donduran (11 Mart- 17 Mart)
	Kabak Ayı (15 Mart)
	Nevruz (21 Mart)
	Göç Zamanı, Göç Ayı (21 Mart- 23 Nisan) • Yayla Göçü Zamanı • Güz Göçü Zamanı
	Mart Dokuzu- Mart Otuzu- Mart Soğuğu (22 Mart)
Nisan	Ambar Yağmuru (Nisan Yağmuru) (1 Nisan)
	Abrilin(Aprilin) Beşi (18 Nisan)
	Hızır (Hidrellez) Devresi (Rüz-u Hızır) (6 Mayıs-8 Kasım)
Mayıs- Haziran	Hidrellez (6 Mayıs)
	Harman Ayı (20 Mayıs-20 Haziran) • Sahilde Harman Ayı

	Yaylada Harman Ayı
	Gün Dönümü (21 Haziran)
	Kırkım Ayı (21 Haziran-20 Eylül)
Temmuz- Ağustos	Eyyam-ı Bahur (Ehem Buhur) (31 Temmuz-7 Ağustos)
Ağustos-Eylül	Aşur, Aşure Ayı (31 Ağustos- 29 Eylül)
	Safer Ayı (30 Eylül)
Ekim- Kasım	Teke ve Koç Katımı (1 Ekim -20 Kasım)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALANYA'DA HALK TAKVİMİNE BAĞLI TAKVİMSEL UYGULAMALAR

4.1. Alanya'da Vakte Bağlı İnanış ve Uygulamalar

Yörede günün belirli zamanlarına ilişkin birtakım farklı adlandırma ve uygulamalar vardır. Bu adlandırma ve uygulamaların temelinde ise inanış ve gelenekler bulunmaktadır.

4.1.1. Alanya'da Vakit Adlandırmaları

Vakit bir günün belirli bir parçasıdır. Alanya'da bir gün sabah, öğle, ikindi, akşam, gece gibi güncel adlandırmaların yanında, yerel adlandırmalarla da sınıflandırılabilir. Bu konu hakkında kaynak kişilerin(KK-10, KK-12, KK-20, KK-30) görüş ve adlandırmaları aşağıda ifade edilmiştir:

4.1.1.1. Şafak Vakti, Tan Yeri, Tan:

Gün doğumundan önce görülen alacakaranlıktır. Alanya Yörüklerinde göç kervanı genelde şafak vaktinde yola koyulur. Aynı zamanda gece yarısı ile sabah vakti arasında kalan bu zaman diliminde edilen duaların kabul olacağına inanılır.

4.1.1.2. Sabahın Körü, Sabahleyin:

Sabah günün başlangıcı demektir. Sabahın körü ise sabahın ilk ışıkları, parlak olmayan ışık anlamını taşıdığı için bu adı almıştır.

4.1.1.3. Kuşluk:

Günün sabahla öğle arasındaki bölümü, kuşluk vakti, kuşlara yem verilen zamandır.(Türk Dil Kurumu, 2011:1545) Sabahtan sonra öğleden önce olan zaman dilimidir.

4.1.1.4. Tepe Vakti, Gün Ortası, Öğlen:

Günün tam ortasına gelen zaman dilimi olarak adlandırılır.

4.1.1.5. İkinci, İkincin:

Öğlen vaktiyle akşam vakti arasında kalan zaman dilimidir.

4.1.1.6. Dar Vakit, Gün Batımı, Akşamleyin:

Güneşin batıya yöneldiği, havanın kararmaya başladığı zaman dilimidir. Yörede, bu vakitte uyuyan insanların kısmetinin kapacağına dair bir inanış vardır.

4.1.1.7. Yatsı, Gece Yarısı:

Gün batımından gün doğumuna kadar olan zaman dilimidir. Gece yarısı havanın aydınlanmaya başlamasına ve sabah ezanına kadar devam eder. Gece yarısı, tırnak kesilmesi, ekmek çarşafı çırpılması iyi sayılmaz.

4.1.2. Alanya’da Vakit Tahminleri

Alanya’da göçebeliliğin daha yaygın olduğu dönemlerde, halk daha kırsal bir yaşam bir yaşam sürmekteydi. Buna bağlı olarak belli bir saate bağlı kalmaksızın günün vakitleri çeşitli gök cisimlerine, gölgeye ya da bazı hayvanların hal ve hareketlerine bakarak tespit edilirdi. Alanya’da belirli vakitlerle ilgili tahminlerden bazıları şu şekildedir:

Ramazan Ayı’nda oruç, gökyüzünde en az bir yıldız görününceye kadar açılmaz. İftar vaktini belirleyen asıl unsur yıldızlardır. Sahur vaktinde ise gece yarısı kalkılır, siyah ile beyaz ayırt edilinceye kadar yemekler yenir. Siyah ile beyaz ayırt edildikten sonra sahur vakti bitmiştir. **(KK-1)**

Öğle vaktinin geldiğini kişi kendi gölgesine bakarak anlayabilir. Kişi güneşli bir havada kendi gölgesine baktığında gölgesi kısalmış ya da kısaltmaya başlamışsa vakit öğlendir. Kişinin gölgesi kendi boyunu geçerse ikindi vakti girmiştir. **(KK-1)**

Sahur vakti, gökyüzündeki üç yıldız bakılarak tespit edilir. Bunlar: Terazi, Ülker ve Koç Yıldızlarıdır. İlk başta Terazi Yıldızı çıkar ve bu Yıldız gökyüzünde görüldüğünde sahura kalkılır. Terazi Yıldızının ardından Ülker Yıldızı çıkar. Ülker Yıldızından sonra ise Koç Yıldızı gelir. Koç Yıldızı görüldüğünde sahur kesilir. Terazi yıldızı 5 yıldızdan oluşur. Ülker yıldızı küme halinde sık Yıldızlardır ve saman sarısı renkleri vardır. Koç yıldızı ise çok parlak bir yıldızdır. Koç Yıldızı sabahın yaklaştığını müjdelir. **(KK-8)**

Yatsı namazı vaktinin geldiğini, ahırda eşekler belli eder. Yatsı namazı vakti geldiğinde ahırdaki eşekler anırmaya başlar. Sabah namazının vakti ise ilk horoz sesiyle anlaşılır. Gece duyulan ilk horoz sesi seher vaktinin girdiğini sabah namazı zamanının geldiğini gösterir. **(KK-10)**

Öğlenin bitip ikindinin girdiği dağlara vuran güneş ışıyla anlaşılır. Güneş dağları aydınlatır, ovalar gölgede kalırsa öğlen vakti çıkmış ikindi vakti girmiştir. **(KK-10)**

Sabahyıldızı (Çoban Yıldızı) gökyüzünde görüldüğü zamana kadar sahur vakti devam ederken, sabahyıldızının görünmesiyle sahur vakti sona erer. Yeme, içme bırakılır. Aynı zamanda bu yıldız göç vaktini belirler. Sabahyıldızını gören Yörükler yola koyulur. **(KK-17)**

Akşam namazı vaktinin geldiği hayvanlardan da anlaşılır. Öyle ki gün batımına doğru, sabahleyin otlaması için dağlara gönderilen hayvanlar, akşama doğru kendi başlarına evin

yolunu tutarlar bu durum her gün aynı vakitte gerçekleşir. Bunun dışında gün içerisinde annesinden ayrılan oğlak ve kuzular akşamleyin olduğunda acıktıkları için melemeye başlarlar. Hayvanların davranışlarına göre vakit, vakte göre namaz belirlenir. **(KK-19)**

Gece yarısı horoz sesi sabah namazı vaktini, akşamüzeri oğlakların ahıra girmesi akşam namazı vaktini belirleyen unsurlardır. **(KK-19)**

İlk horoz öttüğünde kalkılır ve sabah namazı kılınır. Sabah namazından sonra gökyüzünde üç yıldız belirir. Bunlar: Ülker, Terazî ve Sabahyıldızlarıdır. Sabah namazı bu yıldızlardan evvel kılınır. **(KK-21)**

4.2. Alanya’da Günlere Bağlı İnanış ve Uygulamalar

İnsanlar, nesiller boyu doğal faktörlerden etkilenerek günlere farklı anlamlar yüklemiş ve bunu bir inanç biçimi haline getirmişlerdir. İnsanların yaşayış biçimine bağlı olan özellikle “hangi işin ne zaman yapılacağı ya da yapılamayacağı” gibi durumlar günlere yüklenen değerler çerçevesinde belirlenir. Türk kültüründe, belirli günler etrafında oluşan inanç ve uygulamaların temelinde din ve gelenekler yatmaktadır.

“Günlere bağlı inanışların şekillenmesinde başlangıçta Şamanizm, sonraki dönemlerde İslami inançlar ve komşu olunan milletlerin geleneklerinden etkilenme önemli paya sahiptir. Türkler, göçebe hayatı benimsemelerinden dolayı zaman kavramı üzerinde pek durmamışlardır. Bu yüzden haftanın günlerinin şimdiki kullandığımız isimleri yabancı milletlerden alınmıştır. İlk dönemlerde Şamanizm etkisinde günler etrafında günümüzde olduğu gibi uğurlu-uğursuz kavramı oluşmuştur. Bunda Türklerin günlük hayatlarındaki tecrübeleri etkili olmuştur. Bu tecrübelerle ilgili olarak kullandıkları takvime de günlük yaşamda karşılaştıkları hayvanların isimlerini vermişlerdir. İslamiyet’in kabul edilmesiyle de yeni bir gün tablosu ortaya çıkmıştır. Özellikle Cuma gününün İslamiyet’te kutsal olması Cuma gününün Türk kültüründeki önemini değiştirmiştir. 1925’te miladi takvime geçilmesiyle yeni bir şekillenme daha olmuştur.” (Alptekin vd., 2017: 324)

Günlere yüklenen anlamlar yöreden yöreye değişiklik gösterse de özellikle salı ve cuma günlerine dair genelleşmiş ritüeller bulunmaktadır. Yalman, günlerin sınıflandırılmasına ve onlara özel bir anlam yüklenmesine Anadolu’nun güney illerinde yaşayan Türkmen topluluklarında da tesadüf ettiğini söyler, onlara göre “Pazar, pazartesi, çarşamba, perşembe günlerinde biçki biçmek, çamaşır yıkamak çok iyi sayılır. Cuma günü yalnız yolculuk iyi sayılır, başka işle ilgilenmek iyi değildir. Cumartesi günlerinde ekin ekmek, yol yürümek çok iyi sayılır. Pazar ve pazartesi günleri çift sürmek, iş görmek hayırlıdır. Salı günü yalnız bir işin başlangıcında fena sayılır. (1977: 59) Türkmen oymaklarında olduğu gibi Anadolu’nun birçok yerinde sadece salı ve cuma günleri değil diğer günleri bağlı farklı inanma ve uygulamalar bulunmaktadır. Haftanın günleri dışında, belirli dini günlerle ilgili birtakım

görüşlere de rastlamak mümkündür. Yöre halkı bugünler de her zamankinden daha farklı uygulamalar gerçekleştirir. Dine dayalı bu uygulamaların daha çok sevap getireceğine ya da günahların af olacağı gibi inanmalar çok sık karşılaşılan bir durumdur.

4.2.1. Uğurlu- Uğursuz Günler

Alanya’da haftanın belirli günleri ile ilgili birtakım inanış ve uygulamalar şu şekildedir:

4.2.1.1. Salı

Salı günü toprağa tohum atılmaz, fidan dikilmez. **(KK-3)**

“Salı günü yola çıkan sallanır kalır” denir. Salı günü Yörük göçmez. Yörük, perşembe, cumartesi ya da pazar, pazartesi günü göçer. **(KK-8)**

Salı günü çift sürülmez, bir işe başlanmaz. **(KK-10)**

Marangozlar Salı günleri çalışmazlar, ağaç kesmezler. **(KK-13)**

“Salı günü iş yapan sallanır kalır” söylemi halk ağzında yaygındır. Bu söyleme bağlı olarak salı günü çalışmanın iyi sayılmayacağı ve bereketi kaçıracağı söylenir. **(KK-24)**

4.2.1.2. Çarşamba

Çarşamba günü alışveriş yapılmanın iyi sayılmayacağına inanılır. Bu inanışı örnekleyen bir olay şu şekilde yaşanmıştır:

“Bundan 20 sene evvel hayvancılıkla uğraşıyoruz, koyun ticareti yapıyoruz. Çıplaklı Köyü’ne koyun almaya gittik. Orada Dayı derler birisi var. Dayının koyunlarını da almak istedik ama dayı çarşamba günü koyun satmadığını, iyi sayılmayacağını söyledi. Hangi gün gelelim diye sordüğümüzda ise cumartesi ya da pazartesi günü gelmemizi söylemişti.” **(KK-1)**

4.2.1.3. Perşembe

Perşembe günü öğleden sonra cuma gününün girdiği düşünülerek yine halk arasında yapılması uygun olan ve uygun olmayan birtakım durumlar vardır.

Perşembe günü öğleden sonra yaş ağaç kesmemeye dikkat edilir. Yaş ağacı kesenin başına muhakkak kötü bir olay geleceğine inanılır. Ağacın kişinin üstüne devrileceği ya da ağaç motorunun bozulacağı söylenir. **(KK-5)**

Perşembe günü öğleden sonra dikiş dikilmez, çamaşır yıkanmaz ve tohum atılmaz. **(KK-6)**

Perşembe günü öğleden sonra çiğ yumurta, tuz, biber veya acı bir şey verilmez. **(KK-15)**

Bereketli olacağı düşünöldüğü için ekin biçmeye perşembe günü başlanır. Eki biçilirse bile perşembe günü orak en az bir kez ekinlere sürölür. Yine bereketli olacağına inanıldığından ekmekte perşembe günü pişirilir. **(KK-25)**

4.2.1.4. Cuma

Cuma günü yapılacak en hayırlı iş, cuma namazına gitmektir. Cuma günü çark eğrilmez ve astar dokunmaz. Cuma günü çamaşır yıkamaya gidilmez. Cuma günleri bu işlerin yapılması günahdır. **(KK-1)**

Cuma günü birilerine bir şey alıp vermenin iyi sayılmayacağını örnekleyen yaşanmış bir olay şöyledir:

“Nisan ayında yaylaya doğru yola çıktık. Perşembe günü Gödüre yaylasına konduk. Bizim koyunları güden çobanın sigarası bitmiş, ben de küçük bir çocuğum annem beni Murat adında bir adamdan tütün almam için Keşefli Köyü’ne gönderdi. Gittim adamı buldum, annemin söylediklerini ilettim. Adam tütünü vermeden önce gökyüzüne dikkatlice baktı, sonra da oğlum güneş dönmüş, gün almış bu tütünü sana veremem dedi. Yani Perşembe günü öğleden sonra birilerine bir şey vermek ya da birilerinden bir şey almak iyi sayılmayacağı için o tütünü bana vermedi.” **(KK-1)**

Cuma günü kervan kalkmaz. Cuma günü akşam komşu komşudan alışveriş yapmaz. **(KK-8)**

“Cuma günü çift öküzün bir tane damarı salınmaz.” Yani öküzün 12 damarı salınır bir damarı salınmaz. Öküz, acaba bir imasız eline geçerse de çifte koşarsa diye bir damarı durur, hareket etmezmiş. Çünkü cuma günü öküzün çalıştırılmayacağına, çiftin sürölmeyeceğine inanılır. **(KK-9)**

Cuma günü ocaklığın kenarına oturulmaz, şeytanın çarpacağı söylenir, iyi sayılmaz. **(KK-9)**

Cuma günleri evden dışarıya sarımsak ve soğan kabuğu atılmaz, evin bereketinin kaçacağına inanılır. Evin etrafında sarımsak ve soğan kabuğu kokarsa meleklerin o evden uzaklaşacağı söylenir. Cuma günü çifte gidilmez, gidilirse sabanın kırılacağına inanılır. Cuma günü çift sürmenin uğursuzluk getireceği söylenir. Cuma günü av yapılmaz. Cuma günü yayık yayılmaz. Cuma günü cuma namazına gitmek her işten daha önemlidir. **(KK-15)**

Cuma günü ekin biçilmez. **(KK-17)**

O hafta yaylaya göçülecekse ya da yayladan sahile dönülecekse o gün cumadan sonraki günlerden bir gün olur. Cuma günü göç kalkmaz. Kız istemeye cuma akşamı gidilir. Cuma gününün uğur getireceğine inanılır. **(KK-19)**

Cuma günü yapılan işten hayır gelmez, bereketi olmaz. Cuma günü iş yapılırsa bunun uğursuzluğu kişinin kendisinden çıkar. **(KK-20)**

Cuma günü sabahtan merdiven süpürülmez, süpürülürse iyi sayılmaz. Cuma günü bahçede iş tutulmaz, iş tutana deli gözüyle bakılır. **(KK-24)**

Cuma günü evden biri gurbete giderse ev süpürülmez. **(KK-25)**

Cuma günleri, cuma salası okununcaya kadar ev süpürülmez. Cuma günü saladan sonra ev ayrıca temizlenir, temiz tutulur. Cuma günleri çocuklar kapı eşiğine oturtulmaz. **(KK-27, KK-28)**

Cuma günü kabristan ziyareti yapılır. İnanişâ göre, kabirde yatan kişiler, cuma günü ziyaret eden kişileri görür ve duyarlar. **(KK-30)**

4.2.1.4.1. Cuma Günü Ocak Kokutma

Ocak kokutma, günlük ağacının yaprağının yakılıp dualar eşliğinde ev etrafında gezdirilmesidir. Cuma günleri, ölen insanların ruhları kapı kapı dolaşarak evlerini ziyaret ettiklerine inanılır, bu yüzden evlerde ocak kokutulur. Öncelikle bahçeye bir ateş yakılır, yakılan ateş iyice közleşir. Ateşi genelde evin en yaşlı kadını yakar, ateş közleşirken kadın abdest alır ardından sadeyağ ya da zeytin yağ, günlük ağacının yaprağı ya da mumu karıştırarak üç İhlâs bir Fatiha okuyup ölen kişilerin ruhlarına bağışlar. İnanişâ göre ölen kişilerin ruhları cuma günleri gelerek o ateşin başına toplanıp o evden dua isterler. **(KK-15)**

4.2.1.5. Cumartesi

Tarlada çalışmak için en uygun gün cumartesi günüdür. **(KK-24)**

Buğday toprağa cumartesi günü atılır, daha bereketli olacağına inanılır. **(KK-3)**

4.2.1.6. Pazar

Düğünler genelde pazar günü yapılır. **(KK-19)**

Yöre halkının ağzında bir söylem vardır: “Pazar cavurlar²² azar.” Pazar günleri Müslüman'lara ait bir gün olarak görülmediği için Alanya'da çok değer gören günlerden değildir. **(KK-13)**

4.2.2. Dinî Günler

4.2.2.1. Arife Günü

Arife, haccın en önemli farzı olan vakfenin yapıldığı yerin (Arafat) diğer adıdır. Vakfe, Kurban Bayramı'nın bir gün öncesi zilhicce ayının dokuzuncu günü burada

²²Cavur: Müslüman olmayana verilen ad.

yapıldığından bu güne yevmü arife (Arife Günü) veya Türkçedeki arife (arife) denilmiştir. (Karabacak, 2014: 177)

Arife Günü, tutulan oruç diğer günlere daha sevaptır bu günde insanlarla birlikte dünyada tüm canlıların oruç tuttuğuna inanılır. “Kurt, kuş niyetlidir.” cümlesi bu durumu özetler. Ramazan ayında oruç tutmayan kimselerin dahi Arife Günü’nde oruç tutmaları gerektiği söylenir. Arife günü yapılan ibadetlerin daha sevap olduğuna inanılır. Edilen tövbelerin ise af olunduğu düşünülür. (KK-32)

4.2.2.2. Kadir Gecesi

Kadr kelimesinin sözlük anlamı; kudret, güç yetirmek, kader, takdir, miktar, meblağ, hüküm ve kaza, değer, kıymet, şeref ve azamet demektir. İstılahta ise Kadir Gecesi; kıymetli, şerefli, azametli, hüküm ve takdir gecesi gibi anlamlara gelmektedir. (Paksoy, 2012: 16)

Kadir Gecesi’nde inen Kur’an-ı Kerim’de, bu gecenin bin aydan daha hayırlı olduğu çok mübarek bir gece olduğu yazar. Kadir Gecesi’nin hayrı ve önemine istinaden tüm Müslümanlarda olduğu gibi Alanya’da oluşan inanma ve uygulamalar vardır.

Kadir Gecesi’nde tüm şeytanların zincire vurulduğuna ve yeryüzüne tüm meleklerin indiğine inanılır. Kadir gecesinde yapılan tüm duaları yeryüzüne inen melekler duyar, bu duaların hayırlı olanları er geç kabul olur. Kadir Gecesi’nde en doğru olan sabaha kadar namaz kılıp, dua ve tövbe etmektir. Kadir Gecesi camilerle dolar, cami çıkışında herkes daha sevap olacağını düşündüğü için bir şeyler dağıtır. Bunlar genellikle tatlı ve çikolatadır. (KK-25)

4.2.2.3. Regaib, Miraç ve Berat Kandilleri

Regaib Kandili, üç mübarek ayın ilk Cuma gecesi olarak geçmektedir. Miraç Kandili, Recep Ayı’nın 27. Gecesi olarak geçer, mübarek bir gecedir. Berat Kandili ise üç aylardan Şaban Ayı’nın 15.gecesidir. Her biri farklı dini değere sahip bu aylarla ilgili çeşitli inanma ve uygulamalar vardır.

Kandil Gecesi’nin gündüzünde oruç tutulur. Gecesinde namaz kılınıp, dua ve tövbe edilir. Bu gecelerde oruç tutan komşular akşam yemeklerini birbirleriyle paylaşırlar, birbirlerine ikram ederler. Gündüzünde pişi yapıp dağıtan komşular da vardır. (KK-17)

4.3. Alanya’da Yeni ve Eski Aya Bağlı İnanış ve Uygulamalar

Ay, dünyamızın çevresinde yaptığı döngüsü sırasında bedenimizde, hayvanlarda, havada, toprakta, suda bir çekim yaratır. Bu çekim kuvveti; gelgit olayı ilk ve son dördün evrelerinde en düşük, yeniay ve dolunay evrelerinde en büyük değeri almaktadır. (Avcı ve

İçel, 2016: 21) Aynı zamanda Ay sürekli yenilendiği için canlı kabul edilir. Ayın kozmik kaderi ile insan yaşamı birbirine benzer. Ayın sonu, ayın yenisi gibi dönemler inanışlarda etkilidir. “Yeni ay” aracılığıyla yenilenme arzusunun “Yeniden doğuş” umutlarının gerçekleşebileceği inancını verir. (Kartal, 2011: 5) Aya bağlı inanma ve uygulamalar, ayın insan yaşamındaki önemini ortaya koymuştur. Rysbeva, bazı Türk toplumlarında ay ile ilgili inanma ve uygulamaları şöyle açıklamıştır:

“Bazı Türk toplumlarında eski ay, ay arası kavramı ile ilgili inançlar mevcuttur. Mesela, Altay Türklerinin anlayışında, eski ay ile yeni ay arasında ocak temizlenmez, birilerine süt verilmez gibi yasaklar konulmuştur. Bu aralıkta cinler ve periler çok olduğundan, yasakları yerine getirmeyenlerin belaya uğrayacaklarına inanılır. Buna benzer bir inanış kazaklar arasında da vardır. Kazaklar arasında aya uzak bakmazlar, aya karşı abdest alınmaz ay parmakla gösterilmez. Ay parmakla gösterilirse ailede bir kötülüğün ortaya çıkacağına inanılır. Ay her zaman hürmetle anılır. Eğer uzun zaman göz kırpmadan aya bakılırsa, oradaki ihtiyar kadın bakanın ömrünü sayar ve yaşamını tehlikeye atarmış. Eski halk inancına göre güneş karardıktan sonra özellikle aylı gece dışarıya süt çıkarılmaz, çıkarılsa bile süt taşınan kabın kapatılması gerekirmiş. Eğer süt taşınan kaba ay düşerse sığır, kısırak gibi süt elde edilen hayvanların memesi hastalanır inancı varmış. Böyle bir belaya uğramamak için yanmış ağaçla dışarıya çıkılmış. Bu adet ateşin kudretine inanmaktan ileri gelse gerek Bu âdete Özbekler ve Tacikler arasında da rastlanır.” (2009: 142)

Aya bağlı birtakım inanma ve uygulamaları Alanya ve yöresinde de görmek mümkündür: Yeni ayda fasulye ekilmez, çürür; toprağa tohum atılmaz, böcekler yer. Toprağa tohum eski ayda atılırsa filizlenir.(KK-20)

Ayın 15’inden önce gökyüzünde beliren aya yeni ay, 15’inden sonraki aya ise eski ay denir. Yeni ay pek uğurlu kabul edilmez. Yeni ayda yeni bir işe başlanmaz. Toprağa fidan ekilmez -özellikle biber ve patlıcan fidanları- ağaç dikilmez. Yeni ayda yapılan hiçbir işin yolunda gitmeyeceğine bu yüzden eski ayda yapılmasının daha uğurlu olacağına inanılır.(KK-6)

Eski ayda toplanan fasulye kuruması için kuru, sıcak bir zemine serilirse bitlenir, ayın yenisinde toplanıp serilirse bitlenmez. Fasulyeyi kurutmak için en uygun zaman ayın yenisidir. (KK-21)

Ayın yenisini ilk gören dilek tutar, dua eder.(KK-25)

Ağaç kesimi ve budaması eski ayda yapılır. Yeni ayda kesilen ve budanan ağaçlar çürür ya da kurtlanır. (KK-27)

4.4. Alanya’da Ay Tutulmasına Bağlı İnanış ve Uygulamalar

Ay, Dünya’nın gölgesine girdiğinde ışık alamaz ve tutulma gerçekleşir. Dünya, Güneş’ten gelen ışınların Ay’a ulaşmasına engel olur. Dünyanın gölgesi Ay’a göre daha büyük olduğundan, Ay tutulmaları Güneş tutulmalarına göre daha uzun sürer.

Güneş ve Ay tutulmaları Şamanistlerin inançlarına göre ay ve güneşin kötü ruhlarla mücadelesidir. Güneş ve ay tutulduğu zaman Şamanistler bunları *kötü ruhun elinden kurtarmak için bağırıp çağırırlar, davul çalarlar*. Bu gürültü patırtılar kötü ruhu korkutacağına inanırlar. (İnan, 1986: 29) Türklerde ay tutulması ise onun iki kara iye tarafından çalınıp, yenilmesi şeklinde yorumlanır. (Kıyak, 2010: 139)

Altaylıların inancına göre zaman zaman *güneş ve ay kötü ruhlarla mücadeleye* girişirler. Eğer yenik düşerlerse güneş ve ay tutulması gerçekleşir. Güneş ve ay tutulması olduğunda *Altay Türkleri bağırıp, çağırırlar, davul çalarlar*. Bu gürültülerin kötü ruhları korkutacağına inanılır. (Gömeç, 1998: 43) Eski Türk toplumlarından ve Şamanistlerde görülen aya bağlı inanmalar İslamiyet’in kabulüyle etkisini yitirmiş olsa da bazı değişimlere uğrayarak günümüze kadar gelmiştir. Alanya’da Ay tutulmasına bağlı inanış ve uygulamaların birkaçı şu şekildedir:

Ay tutulduğunda tüfek sıkılır. Ay ve güneş tutulduğundan “*Ay tutuldu korkma, gün tutuldu korkma ama komşu komşuya düştüğünde kork.*” diyerek ay ve gün tutulmasının kötü bir şey olmadığı söylenir.(KK-4)

Ay tutulduğu zaman etrafa karanlık çöker; teneke çalınır, silah sıkılır. Buradaki amaç ise ayın kötü ruhlar ve cinler tarafından bağlandığı düşünülerek o kötü ruhları ve cinleri korkutup kaçırmak ve ayı kurtarmaktır.(KK-25)

4.5. Alanya’da Yön Tahmini

Bir yeri bulmak ya da nerede olduğunu tarif edebilmek için yönlerden yararlanılır. Yön, herhangi bir yerin bilinen başka yerlere göre nerede olduğunu belirtir. Güneş’in doğduğu taraf doğuyu, battığı taraf batıyı gösterir. Bunları dik kesen yönler, kuzeyi ve güneyi gösterir. Bunlara ana yönler denir. Ana yönler şu şekildedir:

1. Doğu: güneşin doğduğu yere doğu denir.
2. Batı: güneşin battığı yere batı denir.
3. Kuzey: güneşin doğduğu noktayı sağımıza alınca önümüz kuzeyi gösterir.
4. Güney: güneşin doğduğu noktayı sağımıza alınca arkamız güneyi gösterir.

Tespit edilecek herhangi bir yer her zaman ana yönlerle gösterilmez, bu durumda ara yönlerden de yararlanılır. Ara yönler, ana yönlerin arasındaki açının tam ortadan

bölünmesiyle belirlenir. Bunların adları, ana yönlerin adlarının birleştirilmesiyle ifade edilir.

Ara yönler şu şekildedir:

1. Kuzeydoğu: kuzey ile doğu arasındaki yöndür.
2. Kuzeybatı: kuzey ile batı arasındaki yöndür.
3. Güneydoğu: güney ile doğu arasındaki yöndür.
4. Güneybatı: güney ile batı arasındaki yöndür.

Yörüklerde belirli yönlerle ilgili farklı inanışlara rastlamak mümkündür. Örneğin, “Bulgar Dağı Yörüklerinde gün doğusu (doğu), bölgesine karşı büyük saygı vardır. Doğuya ‘Yalancı Bucak’ denir. Her iyiliğin batıdan, felaketlerin güneyden geleceğine inanılır ve ‘Kara Bucak’ diye adlandırılır.” (Kalafat, 1996: 357)

Alanya’da halk bilgisine bağlı yön tahminlerinin birkaçı şu şekildedir:

4.5.1. Güneşe Bakarak Yön Tahmini

Güneşin doğma ve batma noktası yön tespiti üzerinde etkilidir.

Öğlen vaktinde, saat tam 12’yi gösterdiği zaman gölge Kuzey yönünü gösterir. (KK-11)

Göç yolunda kıblenin yönü güneşin doğuşu ve batışına göre belirlenir. Güneş doğarken sol omzumuz batı yönünü, sağ omzumuz ise doğu yönünü gösterir. (KK-20)

4.5.2. Yıldızlara Bakarak Yön Tahmini

Yıldızlar özellikle Yörük göçlerinde yön bulma ve vakit tespiti için önemli bir gök cisimidir.

Bulutsuz bir gecede gökyüzündeki, ilk önce çıkan ve en geç batan yıldız Kutup Yıldızıdır. Kutup Yıldızı Kuzey yöndedir. (KK-10)

Alanya’da 1940-1950’li yıllarına kadar yegâne ulaşım deniz yoluydu. Kara yolu bağlantısı 1960’larda açıldı. Gemilerle, Alanya’daki insanların yiyecek içecekleri başka yerlerden getirilirdi. Gemilerin yön tayini ise daha çok ay ve yıldızlara bakarak yapılırdı. Aynı zamanda göç esnasında deve kervanları da yön ve yol bulmada ay ve yıldızlardan faydalanırdı. Bu yıldızlar arasında adı üstüne Kuzey Yıldızı Kuzey’de durur, kuzeyi gösterirdi. (KK-11)

4.5.3. Çubuk Yöntemiyle Yön Tahmini

Çubuğun düştüğü gölge hem yön hem vakti belirlemede etkilidir.

Gündüz saat tam 12’de gölge Kuzey’i gösterir. Güneş’i tam gören bir yere değnek dikilir. O değneğin tam karşısı kıbleyi gösterir. Fakat bu durum her ay değişir. (KK-1)

Gitmek istenilen yöne bir sopa dikilir, sopanın gölgesinin düştüğü yön doğuyu gösterir. **(KK-5)**

4.5.4. Karınca Yuvaları ile Yön Tahmini

Karınca yuvalarının sıcağa yani güneye baktığına inanılır bu durum yön belirleme de etkili bir yöntemdir.

Karıncalar yuvalarını rüzgâr ve yağmurdan korumak için yuvanın kapısının kuzeyine doğru toprak yığarlar. Kuzey yarım kürede rüzgâr kuzeyden eser. Karınca yuvalarının ağzı Güney'i gösterir. **(KK-1)**

Karıncalar yuvalarını güneş gören tarafa, güneye yaparlar. **(KK-19)**

4.5.5. Ağaçların Yosun Tutmuş Taraflarına Bakarak Yön Tahmini

Ağaçların meyve veren, çiçek açan taraflarının güneyi; ıslak ve yosunlu taraflarının kuzeyi gösterdiğine inanılır.

Ağaçların yosun tutmuş tarafları Kuzey'i gösterir. Ağaçların ve diğer cisimlerin gölgesi kuzeye düşer. Ağaçların filizlenen ve çiçek açan tarafları güneyi gösterir. Ağacın güney yönündeki meyveleri çabuk olgunlaşır. **(KK-11)**

4.5.6. Hayvanların İzine Bakarak Yön Tahmini

Hayvancılıkla uğraşan Alanya Yörükleri, hayvanın her zaman en doğru ve en kestirme yolu bulacağına inandığı için hayvan izine bakarak yönünü belirlemeye çalışmıştır.

Çobanlar, dağlarda yönlerini bulabilmek için hayvanların gittiği patikaları²³ tercih ederler. Keçi, koyun ve eşek gibi hayvanların izini takip ederek yön ve yollarını bulurlar. Bu duruma göçün başını eşiğin çekmesi ve göçün eşiğin izinden gitmesi örnektir. **(KK-15)**

4.5.7. Namaz Tespihine, İbadethanelere ve Mezar Taşlarına Bakarak Yön Tahmini

Camilerin ve mezar taşlarının her zaman kıbleyi veya kuzey yönünü gösterdiğine inanılır ve bu yöneye bağlı diğer yönler tespit edilir.

Namaz tespihi sallanır, durduğunda gösterdiği yön kible yönüdür. **(KK-10)**

Mezar taşları, kilise kapıları ve kilise çanları cami kapıları, kıbleyi gösterir. **(KK-11)**

²³ Keçi yoluna verilen ad.

4.6. Alanya’da Kış Hazırlıkları

Alanya ve çevresinde halk kış hazırlığını yaz ve sonbahar mevsiminde yapar. Kışın sahilde olup, yaz için yiyeceğini hazırlayan Alanyalılar, yazın yayla topraklarının verimini değerlendirerek kış mevsiminin hazırlığını yaparlar.

4.6.1. Kırmızı Biber Yapımı

Biber fideleri nisan ayının sonunda toprağa dikilir, haziran ayının sonuna kadar bu fidelerin bakımı yapılır. Fidelerdeki biberler haziran ayından itibaren kızarmaya başlar. Tamamen kızaran fideler toplanır, vakit kaybetmeden bıçakla dilimlenir, rüzgârlı bir zemine serilerek kurumaya bırakılır. Bu biberler ağustos ayına kadar, tamamen kuruyuncaya kadar toplanmaz. Ağustos ayında, kuruyan biberler değirmene götürülerek öğütülür ve toz haline getirilir. Halk arasında bu biber “toz biber” ya da “kırmızıbiber” olarak adlandırılır. Bu toz biber salça ile birlikte yemeklere katılır ve yemeğin lezzetini artırır. Alanya’da salça kadar değer görür.(KK-18, KK-36)

4.6.2. Tarhana Yapımı

Tarhana, un, yoğurt, maya, sebze ve baharatların karıştırılması, fermentasyona bırakılması, kuruması ve öğütülmesi sonucunda elde edilen geleneksel fermente tahıl ürünüdür. Genellikle kaynamış suda kıvamlı çorba formunda tüketilir. (Çakıroğlu, 2007: 349)

Alanya’da tarhana eylül ayında yapılır. Kış aylarında daha çok kahvaltılık sofralarında yerini alır. Tarhana içerisinde çeşitli baharatlar barındırdığı için birçok hastalığa iyi geldiğine ve direnci artırdığına inanılır. Tarhana yapımında öncelikle domates, kuru soğan, kırmızıbiber doğranıp, kavrulur kavrulurken içerisine tuz, karabiber, toz biber, salça atılır, iyice kıvama geldikten sonra bu karışım unun içerisine dökülür. Yine bu unun içerisine maydanoz ve yaş nane küçük parçalar haline getirilerek eklenir. Bu karışımların bir tarafına alabildiği kadar ekşi yoğurt katılır. Una kuru maya ve su ilave edilerek karıştırılıp hamur haline getirilir. Hamur hazırlandıktan sonra gölge ve nemli bir odada, üstü kapatılarak 2 hafta boyunca mayalanmaya bırakılır. 2. hafta sonra mayanın etkisiyle şişen hamur, küçük bezeler haline getirilir ve tencere kapağı büyüklüğünde açılır. Açılan hamurlar bu kez nem olmayan bir odaya ya da evin damına serilerek iki hafta boyunca kurumaya bırakılır. İki hafta sonra kuruyan hamurları kadınlar avuçlarıyla ovarak küçük parçacıklar haline getirirler, son olarak bu parçacıkları eleyip toz haline getirirler. Toz haline getirilen tarhana kavanozlara doldurulur ve kışın kaynatılarak tüketilir. (KK-16, KK-30, KK-36)

4.6.3. Çökelek Yapımı

Yazın, koç katımından evvel koyunlar kurumadan ağustos ayında çökelek, peynir ve norçulla yapılır. Öncelikle akşamüstü sağılan koyunların taze sütü kazanlarda kaynatılır, süt kaynadıktan sonra soğumaya bırakılır. Soğuyan süte biraz yoğurt katılarak çömçeyle²⁴ birkaç dakika karıştırılır ve kazandaki süt bir gün boyunca uyumaya bırakılır. Ertesi gün yoğurt haline gelmiş bu süt tuluğa²⁵ boşaltılır. Tuluk içerisindeki yoğurt bişşeklerle²⁶ iyice yayılır. Yayıldıkça yoğurdun yağı üste çekilir. O yağdan tereyağ elde edilir. Yayma işleminden sonra tulukta bişşeklerle dövülen yoğurt tekrar kazana dökülerek kaynatılır. Kazanda kaynayan yoğurt iyice yoğunlaşarak katılaşmaya başlar ve çökelek oluşur. Son olarak katılaştıran çökelek keselere dökülür, suyu aksın diye iki gün taşta bastırılır. İki gün sonra içerisine biraz peynir katılarak tüketilemeye hazır hale gelir.(KK-25, KK-30)

4.6.4. Peynir Yapımı

Koyun sütü sağıldıktan sonra süzülür, kazanda kaynatılır. İçerisine özel bir maya ilave edilir ve süt uyumaya bırakılır. Ertesi gün çıkarılıp keseye dökülür ve kese bir ağaca asılır. Kese suyunu aldıktan sonra bu mayanın etkisiyle peynir oluşur. Bu peynirin suyunun kaynatılmasıyla da norçulla adı verilen peynir türü elde edilir.(KK-25)

4.6.5. Kurutmalar

Alanya’da kış için birçok sebze ve meyve yaz ve sonbahar mevsimlerinde kurutulur. Bunlardan en çok tüketilenler arasında kabuklu fasulye ve erik kurusu vardır.

4.6.5.1. Kabuklu

Kabuklu, -ala fasulye- olarak adlandırılan fasulyenin içlenmiş halinin toplanıp, doğranıp kurutulmasıdır. Kabuğuyla birlikte tüketildiği için yöre halkının ağzında bu adı almıştır. 15 Mart’a toprağa tohum atılır, bakımı haziran ayına kadar devam eder. Mayıs sonu haziran başında yetişen fasulyeler toplanıp, doğranır. Doğranan fasulye haziran ayından sonra böcek gelmemesi için ilaçlanır, gölge ve nem olmayan bir ortamda kurumaya bırakılır. Kuruyan fasulye çuvallara doldurulur ve tüketilmeye hazır hale gelir. Yazdan hazırlanıp kurutulan bu fasulyeye verilen adlardan biride “eşek ürkütendir” bu adı almasındaki neden ise göç esnasında çuvallara doldurulup eşeklere yüklenen fasulyenin kabuklarının çıkardığı sestten eşeğin korkmasıdır. Bu fasulyenin yemeği diğer yemeklere göre biraz daha farklıdır. Kuruyan

²⁴ Ağaçtan yapılmış kepçeye verilen ad.

²⁵ Tulum, keçi ve koyun derisine verilen ad.

²⁶ Yayık dövmede kullanılan ağaç parçasına verilen ad.

fasulye ateşte kaynatılır, soğan ve kırmızıbiberle kavrulduktan sonra tüketilir.(KK-8, KK-25, KK-33)

4.6.5.2. Erik

Yaylada yetişen “*kara eriğin*” kurutularak, hoşaf yapılmasıdır. Kışın özellikle ramazan ayında tutulan oruçlar bu erik hoşafıyla açılır. Yaylada yetişen bu erik ağustos ayında toplanır bıçakla çekirdeğinden ayrılmayacak şekilde dilimlenir. Gölge ve nemli bir zeminde kurumaya bırakılır. Kuruyan erikler şekerle kaynatılarak hoşaf olarak, soğuk tüketilir.(KK-24, KK-36)

BEŞİNCİ BÖLÜM

HALK METEOROLOJİSİ VE ALANYA HALK METEOROLOJİSİ

5.1. Halk Meteorolojisi

Meteoroloji; hava olaylarıyla ilgilenen bilimdir. Yunanca bir kelime olan “meteoron” dan türemiştir. Meteoroloji yağmur, rüzgâr, hava basıncı, sıcaklık, nemlilik değerleri, bulutların durumunu inceler. Halk meteorolojisi ise bu hava olaylarını halkın coğrafi ve kültürel bilgisi doğrultusunda ele alan yerel hava durumu tahminleridir.

İnsanoğlu tarımsal ve hayvansal faaliyetlerdeki belirsizliği ortadan kaldırmak ve düzenlemek için kendilerine has bir hesaplama geliştirmiş, geleneksel yöntemlerle hava tahminleri yapmışlardır. Bir bakıma halk meteorolojisi sistemi geliştirmişlerdir. (Demir, 2019: 215) Bu sistemde “gerçek yaşamla iç içedir. Bu bilgi insanlara denizin, gölün tuzluluğunu ya da dağın, ovanın büyüklüğünü öğretmese de bunlardan nasıl yararlanacağını öğretir.” (Demir, 2019: 215-216) Bu durumda rüzgârın hızı, bulutların rengi, havanın kuruluşu gibi unsurlar hava tahmini asıl etkileyen unsurlardır.

Artun, pratik bilgilerle edinilen halk meteorolojisinin insan yaşamındaki önemini şu şekilde açıklamıştır:

“Halk biliminin, halkın hava olaylarını yerel deneyimlerine dayanarak değerlendirmesi, yorumlaması, sonuçlar çıkarması bir takım mutlu ve mutsuz olaylara ön belirti sayılmasıyla ilgili geleneksel inançları, bunlara dayalı uygulamalarını derleyip değerlendiren alt dalı, halk meteorolojisi olarak adlandırılır. Yaşlı ve tecrübeli insanlar bir şekilde büyüklerinden duyarak öğrendikleri ve diğer yönüyleler de yaşayarak uygulamalarına şahit oldukları insan vücudundaki ağrıların, bulutların, ağaçların, hayvanların, bitkilerin, ayın güneşin durumuna bakarak hava tahmini yaparlar. Bu tahminler “bu yıl ağaçlar yapraklarını tepeden döküyor kış zor ve çetin olacak” veya “bu yıl sarıca arısı ve ayva çok kış çok soğuk ve sert olacak” gibi bir mevsimi içine alacak kadar geniş olabileceği gibi bulutun durumundan hareketle iki saat içinde havanın nasıl olacağına kadar da kısılabılır. Bulutların rengi, cinsi, hareketi, yıldızların, ayın halesinin parlaklığı veya matlığı güneşin hareketleri gibi gök cisimlerine bakılarak da hava tahminleri yapılır.” (2015: 259)

Halk meteorolojisi, teknolojinin insan hayatını kontrol etmediği dönemlerde doğal ortamla uyumlu şekilde yaşamaya çalışan her toplumda yer edinmiştir “Antalya Yöresinde yaşayan insanlar da kültürel birikimlerinin eseri olan geleneksel tahmin yöntemleri sayesinde beklenmeyen hava koşulları ile baş etme yolları geliştirmişlerdir.” Bu tahminlerin unsurları arasında; “böcek, kuş ve hayvanların olağandışı davranışları, gökyüzü ve bulutların görünüşü ve bitkilerin fenolojisi gösterilebilir.” (Demirkaya, 2013: 175) Alanya ve Antalya arasındaki

kültür ortaklığı ve iklim benzerliği hava tahmin yöntemlerinde de benzerliği beraberinde getirmiştir.

5.1.1. Alanya Halk Meteorolojisi

İnanç ve geleneklerin yerel coğrafya bilgisiyle kaynaşması halk meteorolojisini meydana gelmiştir. Meydana gelen bu halk yaratması yöreden yöreye değişerek özgün bir hal alır. Alanya halk meteorolojisinin temelinde ise başta tarım ve hayvancılık yer almaktadır. Tarım ve hayvancılığın yanında çeşitli hava olaylarını, gök cisimlerini gözlemleyen halk anlık hava tahminlerinde bulunmuş ve meydana gelen hava olaylarına yöresel adlandırmalar yapmıştır.

5.1.1.1. Alanya’da Yerel Hava Tahmin Yöntemleri

Yaz geldiğinde yaylalara, kış geldiğinde sahile göç eden yöre halkı hayvanların davranışlarına, bitkilerin dönemsel değişimlerine bakarak çeşitli tahmin yöntemleri geliştirmişlerdir. Aynı zamanda ayın şekli, güneşin rengi gibi gökcisimlerinin durumu ve rüzgârın yönü, bulutun hızı gibi hava olaylarına bağlı yapılan hava durumu tahminlerine de rastlamak mümkündür. Alanya’da yerel hava tahmin yöntemleri ve bunlara bağlı uygulamalar aşağıdaki gibi kategorize edilmiştir.

5.1.1.1.1. Hayvanların Hareketlerine Bakarak Hava Tahmininde Bulunma

Alanya’da yerel hava tahminlerinde özellikle hayvanların hareketlerine bakarak yağmurun veya karın yağacağına, rüzgârın eseceğini; havanın ısınacağına ya da soğuyacağına yönelik hava tahmin yöntemleri gözlemlenmiştir. Bu tahminlerde etkili olan hayvanlarla ilgili görüşlerden birkaçı şu şekildedir:

5.1.1.1.1.1. Karınca

Karınca çok olursa hava yağışlı geçer. **(KK-1)**

Karıncalar ortalıkta görünmemesi birkaç saat içinde yağmur yağacağına işaret eder. **(KK-14)**

Karıncalar yağmur yağmadan evvel daha hızlı çalışır. **(KK-15)**

Karıncalar yağmur yağmadan evvel yuvayı yükseltirler, yuvanın önünü toprakla kapatırlar. **(KK-19)**

5.1.1.1.1.2. Koyun ve Keçi

Koyunların meleşmeye başlaması yakın zamanda kar yağacağını gösterir. Koyunlar yerdeki “yosunu” yemesi kısa zamanda karın yağacağına işarettir. Keçi kuyruğunu bacaklarının arasına sıkıştırıp gezerse yakın zamanda yağmurun yağacağına gösterir. **(KK-8)**

Kar yağmadan evvel koyunlar meleşmeye başlar. Karın yağacağını önceden hisseder. **(KK-12)**

Yağmur veya kar yağmadan evvel koyun ve keçiler çok hızlı otlanır. Yerde ne bulursa hızlı hızlı yer ve kendi kendine evin yolunu tutar. Hayvanlar eğer dışarıda değil ağılda ise hava bozmadan evvel birbirlerine daha da yaklaşırlar. **(KK-15)**

5.1.1.1.1.3. Arı

Sarı arı çok olursa kış sert geçer. **(KK-9)**

Yazın zambır²⁷ çok olursa kış soğuk ve yağmurlu geçer. **(KK-24)**

5.1.1.1.1.4. Köpek

Fırtına çıkmadan evvel köpekler ulumaya başlar. **(KK-10)**

5.1.1.1.1.5. Akrep

Akrepler nemli havalarda toprağın altından dışarıya çıkmaz. Gece yarısı akrep görülürse, ertesi gün kuru poyraz eseceğine gösterir. **(KK-10)**

5.1.1.1.1.6. Yılan

Yılanlar kış aylarında yuvalara çekilir, baharda yuvadan çıkmaya başlarlar. Baharda çok yılan görülürse yaz aylarında havanın çok sıcak geçeceğini işaret eder. **(KK-10)**

5.1.1.1.1.7. Kurbağa

Kurbağaların çok vıraklaması ve sulardan çıkıp yollarda gezmeye başlaması baharın geldiğini işaret eder. **(KK-10)**

5.1.1.1.1.8. Kuşlar

Yazın boz bülüş²⁸ çok olursa kış çok soğuk geçer. **(KK-4)**

Karatavuk adı verilen kuş yazın en sıcak gününde bir dere kenarından su içerken görülürse kışın sıcak ve kurak geçeceğine işarettir. **(KK-5)**

²⁷ Eşek arılarına verilen ad.

²⁸ Bir çeşit kuşa verilen ad.

Kaz erken geçerse kış mevsiminin erken geleceğine işarettir. **(KK-8)**

Kuşların bir araya gelerek sağa sola uçuşması birkaç saat içinde yağmurun yağacağını gösterir. **(KK-10)**

Mart ayında bir leylek görülürse bahar erken gelir, yaz ise kurak geçer. **(KK-10)**

Göçmen kuşların gökyüzünde görülmeye başlaması havaların ısınacağını gösterir. **(KK-10)**

5.1.1.1.1.9. Yengeç

Yengeçler yollara çıkıp gezmeye başlarsa birkaç saat içinde şiddetli yağmur yağacağına işarettir..**(KK-23)**

5.1.1.1.1.10. İnek

İnek ahırdaki batma²⁹ taşlarını yalarsa birkaç saat içinde fırtına çıkacağına, havanın bozacağına işarettir. **(KK-10)**

5.1.1.1.1.11. Böcekler

Sülükler sudan çıkıp, bitkilerin altına saklanırsa çok geçmeden fırtına çıkacağını gösterir. **(KK-4)**

Arılar kovanlara dolmaya başlarsa birkaç saat içinde yağmur yağacağını gösterir. **(KK-9)**

Yaz aylarında karasinek çok olursa kış ağır geçer. Karasinek gündüz vakti eve dolarsa akşama yağmur yağacağına işarettir. **(KK-10)**

Uğur böcekleri sürüler halinde gezerse havanın sıcak olacağını, eğer ağaç kavuğunda veya kayaların altında görülürse şiddetli yağmur yağacağını gösterir. **(KK-13)**

Çekirge, kelebek, sinek ve arılar sıcakların başlayacağını gösterir. **(KK-13)**

Hamam böceklerin ortalıkta gezmeye başlaması sıcakların başlayacağını, havanın ısınacağını gösterir. **(KK-13)**

Dağlarda küme küme örümcek yuvaları görülürse kış zor geçeceğine işarettir. **(KK-14)**

5.1.1.1.1.12. Eşek

Eşegin soğuk havada gece yarısı anırması en geç sabaha şiddetli kar yağışının olacağını gösterir. Bu durumu örnekleyen bir olay şu şekilde yaşanmıştır:

²⁹ Hayvanların ağılda saman yediği çukura verilen ad.

“Eskiden dedem Barcın yaylasına keşfe çıkmış. Sabah namazına uyandığında ahırda eşeğin anırma sesini işitmiş. Eşeğin sesini duyan dedem gidip eşini uyandırmış. Bir an önce sahile doğru yola çıkmaları gerektiğini eşeğin ahırda anırdığını birkaç saat içinde yaylayı kar basacağını söylemiş.” (KK-8)

5.1.1.1.2. Bitkilerin Durumuna Bakarak Hava Tahmininde Bulunma

Alanya halkı, daima ulu ağaçlara saygı duymuştur. Halk inanışları içinde de ağaç, muhtelif sembolleri ifade eden bir motif olarak yer almıştır. Alanya halkı, ağacı; ebediyet, hacet, koruma, güven ve sağaltma sembolü olarak kullanır. (Gönüllü, 1996: 123)

Mevsim koşullarına bağlı olarak toprağı işleyen yöre halkı bitkilerin yılın belirli ay ve günlerindeki görünümüne bakarak edinmiş oldukları tecrübeler neticesinde birtakım hava tahminlerinde bulunurlar. Hava tahminleri bitkilerin, özellikle ağaçların her zamanki hallerinden farklı olarak mevsimsiz çiçek açması, mevsimsiz meyve vermesi ya da kuruması gibi farklılıkları gözlemlenerek yapılır.

Bu tahminler kesin olmamakla birlikte günümüzde hala Alanya'nın belirli bölgelerinde geçerliliğini korumaktadır. Alanya'nın hava tahmininde etkili olan bitkilerle ilgili görüşlerden birkaçı şu şekildedir:

Pıynar ağacında palamutun çok olması o kış yağmurun çok yağacağını gösterir. (KK-2)

Kavak ağacının yaprakları tepesinden sararmaya başlarsa kışın soğuk geçeceğini, altından sararmaya başlarsa kışın ılık geçeceğini gösterir. (KK-4)

Kesme ağacının meyvesi çok olursa kışın sert geçeceğini gösterir. (KK-5)

Yazın yaylada, alıç ağacında meyve çok olursa kışın sert geçeceğini gösterir. (KK-9)

Yaylada yaz mevsiminde ağaçlarda erik ve armut çok olursa kışın soğuk geçeceğini gösterir. (KK-10)

Yaz mevsiminde incir ağacında incir meyvesi çok olursa kışın sert geçeceğini gösterir. (K-11)

Yazın yaylalarda ladin ağacında kozalak çok fazla olursa yağmurun çok yağacağını, kışın sert geçeceğini gösterir. (KK-15)

Meşe ağacında meyve çok olursa o kışın yağmurlu geçeceğini gösterir. Kesme ağacının çiçeği çok olursa da o kışın yağmurlu ve soğuk geçeceğine işaret eder. (KK-16)

Ardıç ağacının meyvesi çok olursa kışın sert geçeceğini gösterir. Ayva çiçeği ve meyvesinin çok olması da kışın soğuk ve yağmurlu geçeceğinin habercisidir. (KK-17)

Badem ağacı erken çiçek açarsa baharın erken geleceğini gösterir. Bağda üzüm çok olursa o kış yağmurun çok yağacağını gösterir. (KK-24)

5.1.1.1.3. Rüzgârın Yönüne Bakarak Hava Tahmininde Bulunma

Hava tahmininde rüzgârların hızı ve esiş yönü etkili faktörlerdendir. Yöre halkı bu faktörlere bağlı olarak bir takım adlandırmalar yapmış ve edinmiş olduğu tecrübeler neticesinde hava tahminlerde bulunmuştur. Bu tahminler geçici olup sadece o gün içerisindeki hava olaylarını haber vermektedir. Alanya’da rüzgârlara bağlı yapılan tahminlerin birkaçı şu şekildedir:

Lodos eserse havanın sıcak ve yağışlı geçeceğini gösterir. Meltem rüzgârı kıbleden eserse havanın soğuyacağını, meltem rüzgârı güneyden eserse havanın ısınacağını gösterir.

(KK-1)

Kuzeydoğudan esen rüzgâr kış yeli olarak adlandırılır. Kuzeydoğudan rüzgâr eserse havanın soğuyacağını gösterir. **(KK-2)**

Kuzeydoğu yönünden şiddetli esen rüzgâra Ülker fırtınası denir. Ülker fırtınası kış mevsiminde eserse havanın soğuyacağını, yaz mevsiminde eserse havanın çok kurak ve sıcak geçeceğini gösterir. Bu fırtınanın şiddeti çok fazla olduğu için hangi mevsimde eserse essin insan, bitki ve hayvanlara zarar verir. **(KK-4)**

Denizden esen yele kış yeli denir. Kış yeli estiğinde en geç üç beş gün içerisinde yağmur yağacağını gösterir. **(KK-6)**

Yaylada poyraz eserse soğuk, sahilde eserse sıcak hava getireceğini gösterir. Kışın poyraz eserse şiddetli soğuklar yaşanır. Doğudan esen rüzgâra kış yeli denir. Kış yeli eserse yağmurun çok yağacağını gösterir. **(KK-8)**

Rüzgâr deniz yönünden eserse birkaç saat içinde şiddetli yağışın olacağını, rüzgâr dağ yönünden eserse yağmurun yağmayacağını gösterir. **(KK-9)**

Yaylada rüzgâr batıdan eser ve bulut kalkarsa yağmur yağacağını; rüzgâr kuzeyden esip bulut kalkarsa dolu yağacağını gösterir. **(KK-10)**

Alanya’daki Cebeli Reis Dağı’nın üzerine bulutlar çökerse lodos çıkar, bulutlar etrafına parça parça dağılırsa poyrazın çıkacağını gösterir. Yaz mevsiminde öğleden sonra havada bir bulut dahi yoksa o gece poyraz çıkacağını, havanın çok sıcak olup kurak gideceğini gösterir. **(KK-11)**

Alanya’da kuzey rüzgârları keşişleme hadisesi olarak geçer. Bu rüzgâr estiğinde yağmur ve soğuk getirir. “Baktın keşişleme iş işleme.” atasözü keşişleme hadisesinin tehlikesini özetler. Keşişleme çıktığı zaman kayık ve gemiler limandan ayrılmaz çünkü denizde de etkisini gösteren bir rüzgârdır. Keşişleme hadisesiyle ilgili yaşanmış bir olay şu şekildedir:

“Emin Dayı adından bir çiftçi her gün öküzleriyle tarlayı sürmeye gider fakat bir gün evin kapısından dışarıya adım atmaz. Emin dayıya bu durumun nedeni sorulduğunda hava bozdu, keşişleme var. Bu yüzden bugün çalışmayacağım diye cevap verir.”(KK-11)

Hava çok soğuk olup gökyüzünde bir bulut parçası dahi görünmezse birkaç saat içinde poyraz çıkacağını gösterir. Poyraz eserse önümüzdeki günlerde yağmurun yağmayacağını, havanın kurak geçeceğini gösterir. (KK-15)

Rüzgâr kuzeyden eserse havanın soğuyacağını, batıdan eserse havanın ısınacağını gösterir.(KK-16)

5.1.1.1.4. Gök Cisimlerine Bakarak Hava Tahmininde Bulunma

Aym yönü, evreleri, ay çevrecisinin bulutlu olması; güneşin rengi ya da parlaklığı hava tahminlerinde belirleyici unsurlardır. “Güneş ve ayın parlak olması havanın rüzgârlı olacağına, ayın etrafının bulutlanması yağmurun yağacağını” göstermektedir. (Demirkaya, 2013: 185) Bunlar arasında en belirleyici unsur güneşin doğuş ve batışındaki kıvrıllığa bağlı yapılan hava tahminleridir. “Akşamın kıvrıllığı sabahın gönlünü hoş eder, sabahın kıvrıllığı öğlene varmaz kış eder ya da akşam kızardı mı öküzü sabah kızardı mı eşeği hazırla” atasözleri bu durumu örnekler niteliktedir.(Selekler, 1937: 31)

Alanya çevresinde hava tahminlerinde benzer durumlar göz önünde bulundurulmuştur. Yörede gök cisimlerine bakarak yapılan tahminleriyle ilgili birtakım görüşler şu şekildedir:

Ay hilal şeklindeyken sırtı biraz eğri olup yukarıya bakarsa o sene yağmurun çok yağacağını; sırtı aşağıya bakarsa yağmurun yağmayacağını, mevsimin kurak geçeceğini gösterir. (KK-1)

Sabah güneş doğarken güneşin etrafı kırmızı olursa akşama kalmadan kar yağacağını gösterir. Bununla ilgili halk arasında söylenen bir atasözü de vardır: “Güneş kızarırsa çek eşeğin çulunu, kızarmazsa al eşeğin çulunu.” Bu atasözünü örnekleyen bir olay şu şekilde yaşanmıştır:

“Yaylada Koşdavut Dağ’ı adı verilen bir dağ var. Aralık ayında bir gün Şükrü Ağ ile bu dağın tepesinde koyunları güdüyoruz. Gündüz koyunları güttükten sonra gece uyuduk. Sabaha karşı yine koyunları gütmek için kalktığımızda güneşin kıpkırmızı bir şekilde doğduğunu gördük. Şükrü Ağ güneşin kıpkırmızı doğduğunu bu havanın pek hayırlı olmadığını ve akşama kalmadan karın yağacağını söyledi. O gün dediği gibi akşam sahile dönerken yolda kara tutulduk.” (KK-1)

Ay hilalken etrafı bulutlanırsa kış mevsiminin yağışlı geçeceğini gösterir. (KK-2)

Ay doğarken kibleye doğru eğilmişse o ayın yağmurlu geçeceğini gösterir.(KK-3)

Ay hilalken ağzı batıya doğru bakarsa havada sis olacağını, nemin artacağını ve rüzgârın çıkacağını gösterir. **(KK-4)**

Ayın etrafı bulutlanırsa ve ay kızarırsa yakın zamanda yağmurun yağacağını gösterir. Bu durum “yağmurlu ay” olarak adlandırılır. **(KK-6)**

Ay sönük ve sisli olursa o yağmura dalalet, ay parlak olursa poyraza dalalettir. Gün ziyadan doğarsa (doğarken etrafından kırmızı halka olması) öğlene varmadan havanın soğuyacağına ve yağmurun yağacağını işaret eder. Bu inancı örnekleyen bir olay şöyle yaşanmıştır:

“Benim çocukluğumda Yirik Halil diye bir adam vardı. Bir bahar günü yayla göçü sırasında Gökdere denilen konalgada konakladık. Develerden yükleri yıktık oturduk Halil amca burada yaşardı, yanımıza geldi oturdu. Halil Amca biraz sonra anneme, “Emine elini çabuk tut çocukları götür Güneş bugün ziyadan doğdu öğlene varmaz yağmur yağar dedi.” Halil Amcanın sözüne güvenen babam göçü topladı ve yola çıktık. Şiv Uşağı’na varmadan gökyüzünde külah şeklinde bir bulut belirdi. Yarım saate kalmadan yağmur başladı.”**(KK-8)**

Güneş batarken denizin üstü kızarırsa mevsimin kurak geçeceğini gösterir. **(KK-9)**

Ay hilalken parlarsa havanın kurak geçeceğini, yağmurun yağmayacağını gösterir. Ayın parlaması durumu “ayın aydını” olarak tasvir edilir. **(KK-10)**

Yeni ay doğarken gökyüzü kızarırsa o yıl yağmurun çok yağacağını gösterir. **(KK-17)**

5.1.1.1.5. Bulutların Durumuna Bakarak Hava Tahmininde Bulunma

Bulut, atmosferde buz kristalleri ve su damlacıkları gibi gözle görülür parçacıkların bir araya gelmesiyle oluşur. Bulut oluşumunu o günün iklim koşulları belirler. Alanya’da her mevsim için bulutlara bakılarak birtakım hava tahminlerinde bulunulmuştur. Bu tahminleri ise bulutların şekli, rengi, çıkış yönü, hızı ve zamanı gibi durumlar belirler. Yörede bulutlara bakarak yapılan hava tahminleriyle ilgili görüşlerin birkaçı şu şekildedir:

Siyah ve alçak bulutlar gökyüzünü sarar ve hızlı hızlı gezinmeye başlarsa yakın zamanda yağmurun yağacağını gösterir. Bu bulutlara “çoban korkutan” bulutları denilir. Çoban bu bulutları gördüğünde korkudan koyunlarla birlikte evin yolunu tutar. **(KK-1)**

Alanya’da denizin üzerinden bulut kalkarsa birkaç saat içinde yağmur yağacağını gösterir. Yaylada ise batıdan rüzgâr esip bulut kalkarsa yağmurun çok yağacağına, kuzeyden rüzgâr esip bulut kalkarsa dolunun yağacağını gösterir. **(KK-10)**

Havada ala bulutlar olup şimşek çakarsa yağmurun çok yağacağını gösterir. **(KK-15)**

Bulut gece gibi çöküp ortalık zindan gibi kararır ve bulutlar çok hızlı hareket ederse en geç birkaç saat içinde sağanak yağışın olacağını gösterir. **(KK-15)**

Sonbahar mevsiminde gökyüzüne bakıldığında bulutların Mersin Mut ilçesine doğru gittiği görülürse kış mevsiminde yağmurun çok yağacağını gösterir. Bu durum “ Bulutlar bu sene Mut’a gidiyor, yağmur çok yağacak” diyerek özetlenmiştir. **(KK-15)**

5.1.1.1.6. Hava Olaylarına Bakarak Hava Tahmininde Bulunma

Hava olaylarının meydana geliş şekli ve yeri, havanın gidişatına bağlı yapılan hava tahminleri Alanya halk meteorolojisinde etkilidir. Bu durumla ilgili görüşlerin birkaçı şu şekildedir:

Gazipaşa üzerinden şimşek çakarsa havanın kurak gideceğini, Alanya’nın batısı üzerinden ya da Karadağ tarafından şimşek çakarsa havanın yağmurlu gideceğini gösterir. **(KK-10)**

Kış mevsiminde yıldırım gökyüzünden denizin üzerine doğru bir çizgi çizerse ve ardından şiddetli bir gök gürültüsü duyulursa kısa zamanda fırtına kopacağını gösterir. **(KK-11)**

Yağan doluyu ezersen ya da evin ilk çocuğuna kırdırırsan birkaç saat içinde dolunun duracağını gösterir. **(KK-11)**

Dolu yağdığı zaman, dolu tanelerinden herhangi bir tanesi bıçakla ortadan ikiye parçalanırsa dolu yağışının duracağı gösterir. **(KK-13)**

Alanya Kalesi’nin üzerinden şimşek çakarsa yağmurun çok yağacağını gösterir. Bu durum “Kara Ali kılıcını salladı.” diye tasvir edilir. İnanişâ göre Alanya Kalesi’nden parlayan yıldırım aslında Kara Ali’nin kılıcıdır. Kara Ali kılıcını sallarsa yağmurun çok yağacağına inanılır. **(KK-15)**

Dolu yağdığı zaman evin en büyük çocuğu bu dolu tanesini kırarsa dolu yağışının duracağına inanılır. **(KK-15)**

Alanya Kalesi’nin üzerinden şimşek çakarsa yağmurun çok yağacağını, Gazipaşa üzerinden şimşek çakarsa yağmurun duracağını gösterir. **(KK-17)**

Evliyaların baharda Yörüklerle birlikte yaylaya göçtüğüne, dönüş vakti geldiğinde ise Yörüklerle birlikte döndüğüne inanılır. Yörüklerle birlikte yayladan dönem Evliyalar sahilde birbirleriyle karşılaşırlar. Karşılaştıklarında ise Evliya Tepesi olarak adlandırılan tepelerden karşılıklı şimşekler çakar. Bu şimşekler yağmurun çok yağacağını gösterir. **(KK-17)**

Şimşek ne yönden çakarsa o yönden yağmurun yağacağını gösterir. **(KK-19)**

Kış mevsiminde gökyüzüne bakıldığında yıldızlar tek tek sayılabiliyorsa, havada bir bulut dahi yoksa o gece don olacağını, havanın soğuyacağını gösterir. **(KK-22)**

Yağmurun ve rüzgârın şiddetli olduğu zamanlarda ya da şimşek çaktığında kötü havanın geçmesi için hane içinde kömür yakılır bu kömür “yüksek dağlara git” diyerek dualar eşliğinde evden dışarıya atılır. Böylece havanın düzeleceğine inanılır. **(KK-25)**

Kış mevsiminde fırtına aniden durup, sıcaklık düşerse ve güneş batarken etrafı kızılırsa o gece don olacağına işarettir. **(KK-36)**

5.1.1.1.7. Gökkuşağına Bakarak Hava Tahmininde Bulunma

Gökkuşağı, güneşin yağmur ve bulut üzerindeki yansımasıyla oluşan bir hava olayıdır. Bu hava olayı neticesinde gökyüzünde rengârenk şeritler belirir. Yöre halkı bu şeritlere gökkuşağı dışında “allım yeşillim, ebemkuşağını, yeşil direk” gibi farklı isimler de vermişlerdir. Güneş ve yağmurun etkisiyle oluşan bu gökkuşağının gökyüzünde belirmesiyle birlikte yöre halkı “yağmurun çok yağacağı, yağmurun duracağı, fırtınanın çıkacağı” gibi birtakım hava tahminlerinde bulunur. Bu tahmin ve inanışların birkaçı şu şekildedir:

Gökkuşağının altından geçilmez. Gökkuşağının altından geçen kız ise oğlan, oğlan ise kız olur. Gökkuşağının altından geçmenin tek şartı eteğine taş doldurup öyle geçmektir ancak o zaman gökkuşağı, altından geçen kişiye zarar vermez. Gökkuşağı çok yağmur yağdıktan sonra çıkar. Gökyüzünde gökkuşağı görüldüğü zaman hava birkaç gün daha yağmurlu geçer. Rivayete göre gökkuşağı daha çok su birikintisi ya da deniz yakınında oluşur bunun nedeni ise suları toplayıp yağmur olarak bırakmasıdır. **(KK-15)**

Gökyüzünde gökkuşağı görüldüğü zaman yağmurun duracağını, güneş açacağını gösterir. Gökkuşağının altından geçen birinin öleceğine inanılır. Bir diğer inanış ise gökkuşağının altından geçen erkek çocuklarını “oğlanlık tutması”dır. (Oğlanlık tutma, erkek çocuğunun ateşinin yükselmesi ve baygınlık geçirmesi durumuna yöre halkının verdiği bir hastalık adıdır. **(KK-10)**

Gökkuşağına, allım yeşillimde denir. Allım yeşillimin altından geçen erkeklerin kız çocuğu olmayacağına inanılır. Gökyüzünde gökkuşağı oluşunca yağmurun yağmaya devam edeceğini gösterir. **(KK-4)**

5.1.1.1.8. Ağustos Ayının Gözlemlenmesiyle Yapılan Hava Tahminleri

Alanya halk takvimine göre, ağustosun son günleri yaz mevsiminin son günlerdir.¹⁵ Ağustos’tan sonra yaz mevsimi biter güz mevsimine girilir. Alanya’da güze girilmesiyle hava şartları değişir. Ağustos ayına kadar çok yüksek olan sıcaklıklar 15 Ağustos gecesinde değişmeye başlar. Ağustosun gündüzlerinde ise halkın aşağı yel olarak adlandırdığı denizden esen serin rüzgâr kısmen etkisini gösterir.

“Ağustosun on beşinden sonra havalar itidal kesbedeceğinden bahara delalet eder (Ağustosun on beşi yaz, on beşi kış) diye söylenen darb-ı meselde buradan alınmıştır.”(Selekler, 1937: 32)

Alanya’da yöre halkı 18 Ağustos’tan 20 Ağustos’a kadar olan 12 günlük zaman dilimine bakarak 12 ayın hava durumu ile ilgili kesin olmamakla birlikte hava tahminlerinde bulunur. Bu tahminler daha çok bulut, güneş ve rüzgâra bağlı tahminlerdir. Yörede Ağustos ayına bakarak yapılan hava tahminlerinin birkaçı şu şekildedir:

Yaylada Ağustos ayının 15’inde sabah saatlerinde herhangi bir taşı kaldırıp altına baktığın zaman toprak nemli olursa kış mevsimin çok soğuk ve yağmurlu geçeceğini, taşın altı nemli değil kuru ise kış mevsiminin kurak ve sıcak geçeceğini gösterir. **(KK-4)**

Köyün yaşlıları ağustos ayının yarısının yazdan yarısının kıştan olduğu görüşündedir. Bu ayın 8’inden sonra güneşin parlaklığı azalır, havalar serinlemeye başlar ve dağlar kararır. Peygamber Efendimiz güz mevsiminde vefat ettiği için bu mevsim pek hayırlı sayılmaz bu yüzden inanışa göre güz mevsiminde dağlarda cinler gezmeye başlar. **(KK-5)**

Ağustos ayında gökyüzünde bulut görülürse o kışın çok yağmurlu geçeceğini gösterir. **(KK-6)**

Ebe hesabına göre Temmuz’un 24’ü ile Ağustos’un 6’sında gökyüzünde bulut görülürse o yıl kış mevsiminin çok çetin geçeceğini gösterir. **(KK-6)**

Hicri takvime göre ağustos ayının birinde dağlardan kalkan küçük bir bulut parçası görülürse o kışın yağmurlu geçeceğine dalalet eder. Bulut olmazsa ve gökyüzü parlarsa o kışın kurak geçeceğine işarettir. **(KK-8)**

Ağustos ayının 15’inden sonra gökyüzünde bulut görünürse eylül ayının yağmurlu geçeceğine işaret eder. **(KK-13)**

Ağustos ayının girmesiyle güz mevsimine girilmiş kabul edilir. “Ağustos girdiği gece bulutlar gökyüzünde eğri eğri yükselmeye başlar.” **(KK-25)**

5.1.2. Alanya’da Yerel Rüzgâr Adlandırmaları

Bölgenin fiziki yapısına bağlı olarak değişkenlik gösteren kısa süreli rüzgârlardır. Bu rüzgârlara mevsime ve estiği yöne göre farklı adlandırmalar yapılmıştır. Yöre halkı bu rüzgârlara bakarak hava tahminlerinde de bulunur.

Alanya’da yerel rüzgârların birkaçı şu şekilde adlandırılmıştır:

5.1.1.2.1. Kış Yeli

Ağustos ayının 15’inden sonra kış yeli esmeye başlar. Deniz yönünden esen bu yel Alanya’da yaz mevsiminin çıkıp güz mevsiminin girdiğini haber verir. Ağustos ayının

15'inden sonra bir hafta aralıksız ve şiddetli esen kış yeli aynı zamanda daha sonraki günler için yağmur müjdeleyicisidir. **(KK-6)**

Kış yeli sonbahar mevsiminde eserek kışın gelmekte olduğunu işaret eder. Kış yeli esmeye başlayınca hava soğur, yağmurlar başlar. **(KK-30)**

5.1.1.2.2. Deniz Yeli (Lodos)

Bu rüzgâr özellikle kış mevsiminin ardından havaların ısınmaya başladığı şubat- mart aylarında ve yazın görülen bir rüzgârdır. Deniz yeli ılık ve şiddetli eser. Cemrelerin düşme zamanına denk geldiği için bu rüzgâr “Cemileler çulunu salladı.” cümlesi yöre halkının diline yerleşmiştir. **(KK-30)**

5.1.1.2.3. Acı Yel (Poyraz)

Acı yel ya da Kuzey rüzgârı, kışın eserse don olur. Yazın eserse sahilde sıcak, yaylada soğuk hava getirir. **(KK-8)**

Bu rüzgâr kış ve yaz aylarında dağ yönünden şiddetli ve kuru bir şekilde eser. Kış mevsiminde estiğinde dağlara yağın karın soğuğunu getirir. En az bir hafta yağmur yağmaz kuru ve soğuk bir hava etkisini gösterir. Yaz mevsiminde estiğinde ise yine şiddeti çok fazla olup kuru ve sıcak bir havanın etkili olmasına sebep olur. Poyraz her iki mevsimde de olumsuz etti yarattığı için yöre halkının diline “acı yel” olarak yerleşmiştir. **(KK-25)**

5.1.1.2.4. Aşağı Yel (Meltem)

Yaz aylarında denizden karaya doğru esen rüzgârdır. Çok şiddetli olmayıp yazın boğucu sıcaklarına serinlik katar. Daha çok yüksek yamaçlarda görülür. Bu rüzgâr deniz yönünden estiği için yöre halkının diline “aşağı yel” olarak yerleşmiştir. **(KK-10)**

5.1.3. Alanya’da Yağmur Duası

Tarımla ve hayvancılıkla uğraşan toplumlarda beklenen zamanda beklenen miktarda yağmurun yağmaması doğal felaketlerden biri kabul edilir. Anadolu’nun birçok yerinde yaşanan kuraklık neticesinde insanlar yağmurun yağması için “yağmur duası” ederler. “Toplumlar kendi inanç sistemlerine göre tasarladıkları ve doğaya hükmettiklerini düşündükleri doğaüstü güçlere veya ata ruhlarına yönelirler. Birtakım büyüsel işlemlerle yağmur yağdırmayı amaçlarlar.” (Demren, 2006: 76)

Alanya’da sıcak ve kurak iklimin etkisinden dolayı birçok mevsimde susuzluk sorunu yaşanmıştır. Bu sorun karşısında çaresiz kalan ve çözüm arayan yöre halkı çoğu kez “yağmur duası” na başvurmuştur. Bu duanın temelinde Anadolu’nun birçok bölgesinde olduğu gibi

inanç ve gelenekler bulunmaktadır. Alanya’da “yağmur duası”yla ilgili görüş ve uygulamaların birkaçı şu şekildedir:

Yağmur duasına İmamla birlikte gidilir ve bu esnada yolda görülen herkese selam verilir. Yağmur duasında hutbe okunur. Duaya ahırdaki inek ile buzağısı da götürülür çünkü inanişâ göre cenabı hak onlara insanlardan daha fazla rahmet eder. **(KK-5)**

Yağmurun yağması için “Boz Evliya” tepesine üç kez gidilir, dualar edilir. Yağmur duasında eller yukarıya değil yere doğru açılır. **(KK-1, KK-17)**

Yağmur yağmadığı zamanlarda Evliya Tepelerine yağmur duasına gidilir. Alanya’nın Aliefendi Mahallesinde “Boz Evliya” adında bir tepe vardır. Köyün yaşlı kadınları o dönemde kuraklık yaşanmışsa cuma günü abdest alarak bu tepeye dua etmeye giderler. Orada çırallar yakıp dua ederler ve namaz kılarlar. **(KK-25)**

SONUÇ

Halkın, kültürel birikimine, yaşayışına, bulunduğu bölgenin coğrafyasına ve iklimine bağlı olan takvim uygulamaları ve hava tahmin yöntemleri, dönemin şartları dolayısıyla ayrıca gelişen teknolojinin de etkisiyle değerini kaybetmiş ve unutulmaya yüz tutmuştur. Buna rağmen kırsalda yaşayan geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlayan insanlar hala kendi oluşturdukları yerel takvimleri ve hava tahmin yöntemlerini kullanmaya devam etmektedirler.

Yöremizde halk takvimi ve halk meteorolojisi ile ilgili tespitlerimizi değerlendirecek olursak Türkiye'nin pek çok bölgesinde yerel takvimin oluşumunda yılı bölerken etkili unsurun sıcaklık faktörü olduğunu görürüz. Yıl, halk takvimi ile ilgili yapılan birçok çalışmada “Ruz-1 Kasım” ve “Ruz-1 Hızır” günleri olarak iki bölünerek sınıflandırılmıştır. Ruz-1 Kasım günleri, soğuk aylar yani kış devresi olarak tasvir edilirken Ruz-1 Hızır günleri sıcak aylar yani yaz devresi olarak tasvir edilmiştir. Temel unsurun sıcaklık olması, takvimsel uygulamalarda birtakım benzerlikleri de beraberinde getirmiştir fakat yörenin coğrafyası ve kültürü ayırıcı özellikler katmıştır. Örneğin: Hayvancılıkla uğraşan bir toplumda “Kırkım Ayı”, Koç Katımı” halk takviminin oluşumunu farklı etkilerken tarımla uğraşan bir toplumda “Ambar Yağmuru, Kabak Ayı” gibi unsurlar daha etkili olabilmektedir. Alanya’da sıcaklığa bağlı tarım ve hayvancılık yerel takvimin oluşumunda asıl unsurlardır. Halk bulunduğu şartlar doğrultusunda kendi yaşayışına özel takvimi oluştururken yine kendi geliştirdiği hava tahmin yöntemlerinden faydalanmıştır.

Teknolojinin gelişmediği dönemlerde daha yaygın olan halk meteorolojisi, günümüzde daha çok kırsal kesimde kullanılmakla beraber, modern hayatın içerisinde de zaman zaman teknolojiyle bir arada kullanılarak toplumda yer edinmeyi kısmen başarmıştır. Hava tahminlerinde hayvan, bitki, rüzgâr ve gökcisimlerine bağlı gelişen farklılıklar yer alır. Hayvanların her zamankinden farklı davranması, bitkilerin zamansız çiçek açması ya da yaprak dökmesi, rüzgârın yönü ve hızı, güneşin ve ayın renk ve şeklindeki farklılar, anlık hava tahminlerinde dikkate alınan temel unsurlardır. Hava tahmin yöntemleri bölgenin iklimi, bitki örtüsü ve yaşayışına göre farklılıklar gösterir. Örneğin: Alanya’da yetişen bir bitki olan pıynar ağacında meyvenin çok olması o yıl kış mevsiminin soğuk geçeceğine dalalet etmesi yörenin bitki örtüsüne özgü bir hava tahminidir. Bu tahmin İç Anadolu veya Doğu Anadolu bölgeleri içinde geçerli bir tahmin olmayabilir. Yine buna benzer hayvancılıkla uğraşan bir toplumda koyunların hızlı otlaması ve meleşmeye başlaması, birkaç saat içerisinde şiddetli yağmur yağacağına dalalet ederken, hayvancılığın olmadığı toplumlarda bu tahmin geçerliliğini kaybetmektedir.

Dolayısıyla her yörenin takvimsel uygulamalarında ve hava tahmin yöntemlerinde coğrafi ve kültürel nedenlere bağlı belirli farklılıklar vardır. Halka ait bu ürünler bulunduğu yörenin bir yaratmasıdır. “Alanya Halk Takvimi, Takvimsel Uygulamalar ve Halk Meteorolojisi” adlı bu çalışmada ise Alanya’ya özgü pratik bilgileri içeren bu yaratmaların tanıtılarak kalıcılığının sağlanması ve nesilden nesile aktarılması hedeflenmiştir.

KAYNAKÇA

- Açıkalın, Ö. (2019). *Alanya Kiliselerinin Mimari Analizleri ve Günümüzdeki Korunmuşluk Durumlarının İrdelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Akgül, M. (1989). *16. Yüzyıl Arşiv Kayıtlarına Göre Alâiyye'nin Sosyal ve Ekonomik Hayatı ile Nüfus ve İdari Taksimatı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akgür, A. N. (1993). "Celâlî Takvimi". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 7, 257-258.
- Akgür, N. (1993). "Nesîli Takvimde Hz. Peygamber'in Doğumu ve Hicret Günleri". *Türk Dünyası Araştırmaları*, (84): 59-84.
- Aktürk, S. (2014). *Türkiye'de Hıdırellez Etrafında Oluşan Folklorik Unsurlar Üzerine Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alanya Ekonomik Rapor (2012). *Türkiye Ekonomisi'nin 2012 Yılı Genel Değerlendirmesi*. Alanya Ticaret ve Sanayi Odası. Alanya.
- Alpaslan, A. (2018). *Halkbilimi Bağlamında Türk Halk Takvimlerinin Yapısı, İşlevi ve İlgili Halk Bilgisi Ürünleri*. Yayınlanmamış Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Bölümü, Sivas.
- Alptekin, M., Kaplan, T. ve Koyuncu, T. (2017). "Adana-Yumurtalık Sugözü Köyünde Günler Etrafında Oluşan Halk İnanışlarına Yönelik Bir Araştırma". *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, 3 (2): 323-334.
- Arslan, F. (2012). "İstanbul'da Hıdırellez Geleneğinin Geçmişi, Bugünü ve Yarını: Ahırkapı Örneği". *Folklor Edebiyat Dergisi*, 18 (71): 201-235.
- Artun, E. (2015). *Türk Halkbilimi*. Karahan Kitapevi, Adana.
- Atsız, H. N. (1992). *Makaleler -IV-*. Baysan Basım ve Yayın Sanayii A.Ş., İstanbul.
- Avcı, M. ve İçel, B. (2016). "Ay Döngüsünün Dikili Ağaçlarda Su İçeriği ve Odonlarda Böceklenme Üzerine Etkisi". *Türkiye Ormancılık Dergisi*, 17 (1): 20-29.
- Ayan, D. (2007-2008). "Astronomik Düzenlilikten Sosyo-Matematik Ulaşımına Takvim". *Osmanlı Bilimi Araştırmaları Dergisi*, IX (1-2): 215-246.
- Aynakulova, G. (2007). "Gregoryen Kıpçaklar ve On iki Hayvanlı Türk Takvimi Üzerine". *Millî Folklor Dergisi*, 19 (74): 21-28.

- Balcı Akova, S. (22 Nisan 2004). “Alanya İlçesi Nüfusunun Genel Özellikleri”. *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri III*. Antalya, 255-260.
- Baş, E. (2004). “Aşure Günü, Tarihsel Boyutu ve Osmanlı Dini Hayatındaki Yeri Üzerine Düşünceler”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 45 (1): 67-90.
- Bilici, K. (1996). “Seyhatnamelerde Alanya”. F. N. Koçak (Ed.), *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri*. ALSAV Yayınları, Alanya, 85-88.
- Biray, N. (2010). “12 Hayvanlı Türk Takvimi -Zamana ve İnsana Hükmetmek-”. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. 15 (39): 671-682.
- Biray, N. (2013). “Bugün Hava Nasıl Olacak? Halk Bilgisine Dayalı Takvim ve Hava Tahmini: ‘Kazak Türkçesi Örneğinde’ ”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 20 (2): 1-30.
- Boratav, P. N. (1982). *Folklor ve Edebiyat I-II*. Adam Yayıncılık, İstanbul.
- Çağatay, N. (1978). “Eski Çağlardan Bu Yana Zaman Ölçümü ve Takvim”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22 (1): 105-138.
- Demir, N. (2012). “Trabzon Yöresinde Zaman, Halk Takvimi ve Sayılı Günler”. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 4 (1): 5-21.
- Demir, R. (2019). “Halk Meteorolojisi ve Bir Meteoroloji Örneği: Kocakarı Hesabı”. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (75): 213-222.
- Demirkaya, H. (2013). “Antalya’da Geleneksel Hava Durumu Tahmini Yöntemleri”. *Milli Folklor Dergisi*, 25 (98): 174-186.
- Demren, Ö. (2006). “Yağmur Yağdırma Ritüeli Çerçevesinde Ortaköy ‘Yağmur Duası’”. *Türkbilig*, (12): 76-92.
- Deniz, T., Diker, O. ve Çetinkaya, A. (2017). “Somut Olmayan Kültür Ögesi Olarak Yerel İklim Bilgisi ve Halk Takvimi: Safranbolu’da (Karabük) Bir Saha Araştırması”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22 (38): 205-226.
- Dinç, G. (2012). “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Alanya Nüfusu (1831-1950)”. *Alanya XII. Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiri Kitabı*. 4-6 Mayıs 2012, Konya, 120-135.
- Dinç, Y. (2020). *Karşılaştırmalı Bir Şehir Coğrafyası: Alanya ve Manavgat Örneği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, M. S. ve Doğan, C. (2011). “Tarihsel Gelişim Sürecinde Yörükler”. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (30): 15-29.

- Durmaz, U. (2017). “Türkiye’de Etimolojik Anlamını Koruyan İki Panayır: Bozcaada Aya Paraskevi ve Gökçeada Meryem Ana Panayırı”. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 10 (20): 277-290.
- Düzgün Kara, Ü. (2014). “Giresun Halk Takvimi, Sayılı Günler ve Bunlara Bağlı İnanış ve Uygulamalar”, *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, (6): 233-256.
- Erdoğan, İ. H. (2018). *Alara Han*. Yayımlanmamış Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, Denizli.
- Erginer, G. (1969-1970). *Uşak Takvimi*. Yayımlanmamış Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Etnoloji Kürsüsü, Ankara.
- Erginer, G. (1984). *Uşak Halk Takvimi Halk Meteorolojisi*. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Erkal, A. (2014). “Divan Şiirinde Cemre ve Bosnalı Sabit’in Cemreviyye’si”. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (36): 131-151.
- Eşmeli, İ. (2014). “Dinler Tarihi Açısından Gök Cisimleri ve Tabiatla İlgili İnanış ve Uygulamalar (Muğla -Yatağan Örneği)”. *Dini Araştırmalar Dergisi*, 17 (45): 195-208.
- Gerçek, S. (2011). *Hellenistik Çağ Batı Anadolu Takvimleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gömeç, S. (1998). “Şamanizm ve Eski Türk Dini”. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (4): 38-52.
- Gönüllü, A. R. (1996). “Alanya Halk İnançlarında ‘Ağaç’ Motifi”. F. N. Koçak (Ed.), *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri*. ALSAV Yayınları, Alanya, 123-126.
- Gönüllü, A. R. (1996). “Alanya Halk İnançlarında Su Motifi”. F. N. Koçak (Ed.), *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri*. ALSAV Yayınları, Alanya, 237-240.
- Gönüllü, A. R. (2003). *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Alanya (1908-1938)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Türkîyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Günay, Ü. (2006). “Türk Dünyasında Kronolojik Sistemler”. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20): 239-272.
- Gündüz Önal, A. (2012). *Alanya’nın Yer Adları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Gündüz, M. (2017). “Yeni Bir Düzen Aracı Olarak Celali Takvim”. *Türk Bilim International Journal of Social Sciences*, (1): 2-8.
- Güner, İ. ve Şimşek, O. (1998). “İğdır’da Halk Takvimi ve Halk Meteorolojisi”. *Türk Coğrafya Dergisi*, (33): 129-135.

- Gürboğa, N. (2008). “Osmanlı Taşrasında Belediye İdaresi: Alanya Belediyesi (1914-1915)”. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 7(16): 165-185.
- Gürbüz, A. (2001). “XVI-XVII. Yüzyıllarda Alâie Kalesi”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (10): 207-226.
- Hacıhamdioğlu, T. (2009). *Alanya Ağzından Esintiler (Sözcükler-Deyimler-Dualar-Atasözleri)*. Alanya Kültür-Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları, Alanya.
- Hamarat, Z. (2012). “Cemre Düşmesiyle İlgili İnanç ve Uygulamalar”. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2 (3): 165-200.
- Isakov, B. (2016). “Geleneksel Yayla Göçü: XX. Yüzyılın Başındaki Kırgız ve Anadolu Konar-Göçerleri Örneği”. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (1): 214-228.
- İnan, A. (1986). *Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar*. Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Kaba, O. (2019). *Alanya Yöresi Söz Varlığı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Kafalı Yılmaz, F. (2008). “Antalya’nın Günlük Yağış Özellikleri ve Şiddetli Yağışların Doğal Afetler Üzerine Etkisi”. *Sosyal Bilimler Dergisi*, X (1): 19-65.
- Kahraman, N. ve Arıkan, R. (2015). “Orta Asya’dan Bilecik’e Hıdırellez”. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 15 (1): 13-28.
- Kalafat, Y. (1996). “Türk Halk İnançlarında Özellikle Orta Toroslarda ‘Kara İyeler’le İlgili Halk İnançları” . F. N. Koçak (Ed.), *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri*. ALSAV Yayınları, Alanya, 353-358.
- Kara, M. (2006). “Asya Toplumlarında Ortak Bir Kültür Ögesi: On İki Hayvanlı Takvim”. *2nd International Conference of the Asian Philosophical Association*. Ekim 2006, Busan/Güney Kore, 331-341.
- Karabacak, M. (2014). “Arefe Gününün Faziletiyle İlgili Rivâyetlerin Değerlendirmesi”. *Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 1 (1): 175-192.
- Karadaş, N. (2015). “Zaman Kavramına Kuramsal Yaklaşımlar ve İnternet’te Şimdiki Zaman Olgusu”. *Folklor Edebiyat Dergisi*, 21 (83): 325-341.
- Karaman, R. (1999). “Türkiye’de Nevruz Kutlamaları”. *Millî Folklor Dergisi*, 11 (42): 39-52.
- Kartal, A. (2011). *Anadolu Sahası Türk Folklorunda Gökyüzü Varlıklarının Oluşum Hikâyeleri ve Bunlara Bağlı İnanmalar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Kaya, İ. G. (2012). “İsmail Bin Abdullah’ın Oniki Hayvanlı Türk Takvimi”. *Turkish Studies International Periodical Forthe Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 7 (2): 15-34.
- Kaymakçı, M. (2002). *Koyun Yetiştiriciliği El Kitabı*. İzmir İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Yayınları, İzmir.
- Kıyak, A. (2010). “İslamiyetten Önce Türklerde Güneş ve Ay İle İlgili İnanışlar”. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi*, (6): 133-143.
- Kocakuşak, S. (1995). “Alanya’da Yerleşme Adlarının Özellikleri”. *AÜ. Türkiye Coğrafyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Dergisi*, (4): 171-187.
- Koç, T. ve Keskin, N. (2001). “Uzunköprü’de Halk Takvimi ve Sıcaklık İlişkisi”. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (5): 1-15.
- Koçak, F. N. (2013). *Tarihte Alanya*. Öz Hür Ofset, Konya.
- Mustafayev, B. (2013). “Adriyatik’ten Çin Seddine Uzanan Nevruz Geleneği”. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 2 (3): 60-73.
- Orucov, A. (2012). “Nahçıvan ve Ahıska Türklerinde Halk Takvimine Dair Karşılaştırma”. *Bizim Ahıska Dergisi*, (28): 17-20.
- Öğüt Eker, G. (2004). “Seyahatnâmelerden Hareketle Seton Lloyd ve D. Storm Rice’nin Alanya (Alâiyya) İsimli Kitabı Üzerine Değerlendirmeler”. *Vakıflar Dergisi*, (XXVIII.): 307-314.
- Özcan, A. (1992). “Berdü’l-Acûz”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 5, 485-486.
- Özdemir, M. A. ve Bozyurt, O. (2011). “Afyonkarahisar Halk Takviminin Sıcaklık Verileri ile Karşılaştırılması”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 11 (15): 53-82.
- Özkan, S. H. (2014). *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Alâiyeli Memurlar (1879-1909)*. Öz Hür Ofset, Konya.
- Özkan, S. H. (2015). “Alaiye Beyliğinin Ortaya Çıkış Sürecinde Alaiye Üzerinde Osmanlı-Memluk ve Karamanoğullarının Egemenlik Mücadelesi” . *Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Tarihi, Kültür ve Medeniyeti Sempozyumu-II*. Karaman, 126-137.
- Paksoy, K. (2012). “Rivayetler Işığında Kadir Gecesi”. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17 (27): 15-35.
- Polat, Z. (2017). *Zamanın Gösterim Biçimi Olarak Takvim*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Rysbaeva, G. (2009). “Türk Halklarında Ay ve Güneşe Tapma”. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi*, (2): 141-144.
- Selekler, M. (1937). “Halk Meteorolojisi”. *Türkakdeniz Antalya (Halkevi) Dergisi*, 6 (1): 30-32.
- Sontay, G. ve Karamustafaoğlu, O. (2019). “‘Ay’ın Hareketleri ve Evreleri’ Konusunda 6-Sigma Yönteminin Uygulanabilirliğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi”. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10 (17): 520-545.
- Sözen, K. (2001). “Ebu'l Berekât el-Bağdâdî'nin Zaman Teorisi”. *Dinî Araştırmalar Dergisi*, 4 (10): 161-186.
- Sür, A. (1977). *Alanya'nın İklimi*. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Şahbaz, M. (2018). “Türkiye Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubad'ın Kolonoros Kalesini Fethi ve Siyasi Evlilikleri”. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (19): 81-95.
- Şahyar, A. E. (2016). “Safer Ayına Dair Uğursuzluk Telâkkisi ve Kaynakları”. *Hadis Tetkikleri Dergisi*, 14 (2): 105-113.
- Şengül, A. (2008). “Türk Kültüründe Nevruz ve Anadolu'da Nevruz Kutlamaları”. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (26): 61-73.
- Tan, N. (1986). *Folklorumuzda Ölçülü Sözler*, Halk Kültürü, İstanbul.
- Tavkul, U. (2007). “Kültürel Etkileşim Açısından On İki Hayvanlı Türk Takviminin Yayılışı”. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 4 (1): 25-45.
- Tel, G. (2008). *Bozkır Kavimlerinde Zaman ve Takvim (Başlangıçtan Uygur Dönemi Sonuna Kadar)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tezcan Aksu, B. (2018). “Sekizinci Yüzyıldan Günümüze Takvimlerimiz”. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi*, 2: 382-413.
- Topakkaya, A. (2015). “Zaman ve Takvim İlişkisi”. *Uluslararası İslam Medeniyetinde Zaman Sempozyumu Bildiri Kitabı Cilt I*. 8-11 Ekim 2015, Konya, 271-278.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe Sözlük*. (11. bs.). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Türkmen, F. (2012). “Türk Kültüründe Tarihi Gelişim İçinde Hayvan ve Bitkilerin ‘Ölçü Birimi’ Olarak Kullanılması Hakkında”. *Milli Folklor Dergisi*, 24 (95): 96-102.
- Uca, A. (2007). “Türk Toplumunda Hıdırellez”. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (34): 113-138.

- Ulukapı, K. ve Şener, S. (2017). “Antalya İlinin Organik Bitkisel Üretim Potansiyelinin Dünya ve Türkiye ile Kıyaslanması ve Gelişmesine Yönelik Öneriler”. *Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6: 271-279.
- Veren, E. (2019). *Kocakarı Soğuklarından Zemheriye Anadolu Halk Takvimi*. Doğan Kitap, İstanbul.
- Yalman Yalkın, A. R. (1977). *Cenupta Türkmen Oymakları I*. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Yaşaroğlu, M. K. (2008). “Safer”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 35, 450-451.
- Yetkin, H. (1989). *Dünden Bugüne Alanya*. Özyalçın Limited Şirketi, Alanya.
- Yetkin, H. (2000). *Dünden Bugüne Alanya’da Yaşam*. Çali Grafik Matbaacılık, İstanbul.
- Yıldız, İ. (t.y.). *Senir Beyliği ve Alanya Yörükleri*, Öz Hür Ofset, Konya.
- Zencirci, N. (2015). “Anadolu’da Buğday Hasadının Sosyo Kültürü ve Diyalektolojisi”. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (3): 265-276.

İnternet Kaynakları

- https://tr.m.wikipedia.org/wiki/21_saatlik_zaman (erişim tarihi:08.04.2020)
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Alanya> (erişim tarihi: 13.02.2020)
- <https://dergi.diyaret.gov.tr/makaledetay.php?ID=9529>(erişim tarihi:28.04.2019)
- <http://www.butundunya.com/pdfs/2018/05/121-126.pdf> (erişim tarihi:28.04.2020)
- https://www.academia.edu/41523329/OSMANLI_DEVRİNE_KADAR_TÜRKLERİN_KULANDIĞI_TAKVİMLER (erişim tarihi: 27.04.2020)

EK – 1 KAYNAK KİŞİLER LİSTESİ

	Adı Soyadı	Yaşı	İkametgâh Yeri	Öğrenim Durumu	Derlemenin Ortamı
KK-1	Turhan Vural	64	Aliefendi Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircili
KK-2	Mustafa Bıçkıcı	62	Aliefendi Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircili
KK-3	Şükrü Kırbaş	76	Aliefendi Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircili
KK-4	Bahri Sönmez	70	Sapadere Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircili
KK-5	Yusuf Ünal	47	Sapadere Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircili
KK-6	Melihat Aldemir	53	Tırırlar Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircili
KK-7	Kerim Keçeli	82	Hocalar Mahallesi	Okuma Yazma Bilmiyor	Seyircili
KK-8	Hakkı Arslan	65	Aydap Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircili
KK-9	Emine Şamlı	69	Beyreli Mahallesi	Okuma Yazma Bilmiyor	Seyircili
KK-10	Özay Arslan	27	Aliefendi Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircisiz
KK-11	Oğuz Korum	64	Mahmutseydi Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircisiz
KK-12	Güşşen Bıçkıcı	65	Aliefendi Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircili
KK-13	Yaşar Balık	74	Oba Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircisiz
KK-14	Halil Çetin	89	Hasdere Mahallesi	Okuma Yazma Bilmiyor	Seyircili
KK-15	Makbule Şamlı	76	Beyreli Mahallesi	Okuma Yazma Bilmiyor	Seyircili
KK-16	Muhammet	78	Demirtaş	Okuma Yazma	Seyircili

	Yalçın		Mahallesi	Biliyor	
KK-17	Gülsüm Kara	70	Aliefendi Mahallesi	Okuma Yazma Bilmiyor	Seyircisiz
KK-18	Cemal Çelik	70	Müminli Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircili
KK-19	Ahmet Olgun	67	Sennek Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircisiz
KK-20	Fatma Demirok	81	Kurtlar Mahallesi	Okuma Yazma Bilmiyor	Seyircili
KK-21	Mustafa Doğrul	57	Demirtaş Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircili
KK-22	Mehmet Ünal	74	Sapadere Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircili
KK-23	Mevlüt Sarı	81	Çıplaklı Mahallesi	Okuma Yazma Bilmiyor	Seyircili
KK-24	Emine Öz	56	Toslak Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircili
KK-25	Sebahat Bıçkıcı	46	Aliefendi Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircisiz
KK-26	Fatma Ünal	80	Sapadere Mahallesi	Okuma Yazma Bilmiyor	Seyircili
KK-27	İrefik Şamlı	66	Beyreli Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircili
KK-28	Ayşe Şamlı	47	Beyreli Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircili
KK-29	Selver Şamlı	52	Beyreli Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircili
KK-30	Hatice Bıçkıcı	58	Aliefendi Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircisiz
KK-31	Kazım Aldemir	56	Sapadere Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircili
KK-32	Şevkiye Akın	75	Kargıcak Mahallesi	Okuma Yazma Bilmiyor	Seyircisiz
KK-33	Cennet Şamlı	82	Beyreli Mahallesi	Okuma Yazma Bilmiyor	Seyircili
KK-34	Arif Özgün/Balıkçı	56	Hacet	Okuma Yazma	Seyircili

			Mahallesi	Biliyor	
KK-35	Şerife Ünal	70	Sapadere Mahallesi	Okuma Yazma Bilmiyor	Seyircili
KK-36	Ayşe Kodal	45	Mahmutlar Mahallesi	Okuma Yazma Biliyor	Seyircili
KK-37	Veysel Çetinkaya	62		Okuma Yazma Biliyor	Seyircili

EK – 2 SAHA ÇALIŞMASI SIRASINDA ÇEKİLEN FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1:Kaynak kişi Özay Arslan'ın Gevne Yaylası'nda koyun kırımından bir kare.

Fotoğraf 2: Beyreli Mahallesi'nden çalışmamıza katkı sağlayan Makbule Şamlı ile sohbet sonrası.

Fotoğraf 3:Sapadere Mahallesi’nden çalışmamıza yardımcı olan kaynak şahıslarımız Yusuf Ünal ve Şerife Ünal.

Fotoğraf 4:Aydap Mahallesi'nden çalışmamıza katkı sağlayan Yörük Hakkı lakabıyla Hakkı Aslan.

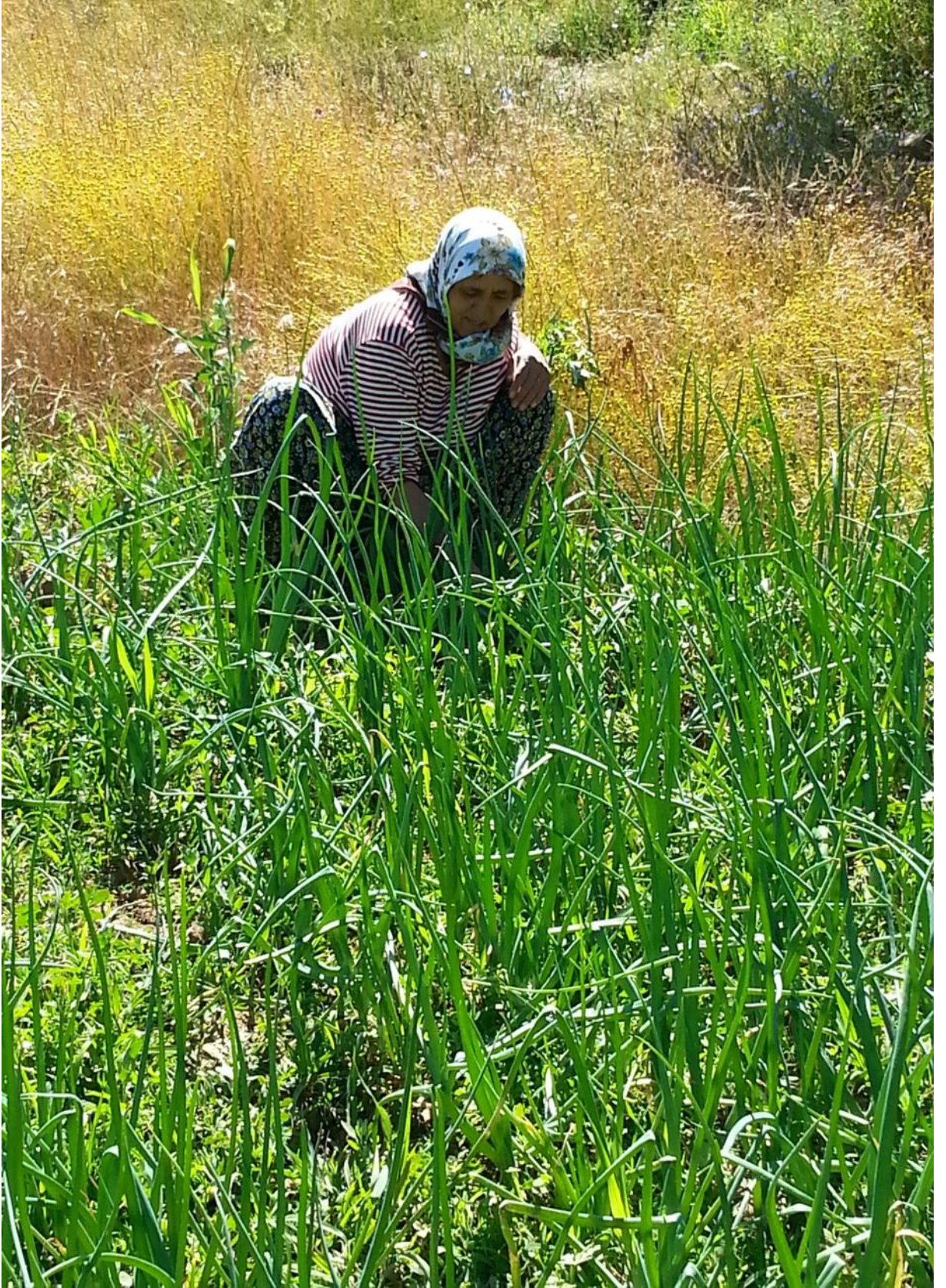
Fotoğraf 5: Mahmutseydi Mahallesi'nden emekli tarih öğretmeni Oğuz Korum ile sohbet sonrası.

Fotoğraf 6:Demirtaş Mahallesi'nden mahalle muhtarı Mustafa Doğrul ve Cemal Çelik ile sohbet sonrası.

Fotoğraf 7:Aliefendi Mahallesi'nden çalışmamıza katkı sağlayan Gülsüm Kara

Fotoğraf 8:Kaynak şahıs GüşşenBıçkıcı'nın kış hazırlığı için Gevne Yaylası'na ektiği mahsullerin bakımı esnasında

Fotoğraf 9: Aliefendi Mahallesi'nde kaynak şahıs merhum Saniye Bıçkıcı'nın kabak hasatı esnasında bir karesi.

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI	Aysun VURAL
Doğum Yeri - Tarihi	Alanya- 04.08.1994
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Demirtaş Çok Programlı Lisesi
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Antalya, 2017
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	Konyaaltı Anadolu Lisesi
Çalıştığı Kurumlar	Vip Eğitim Kurumlar Karacan Özel Öğretim Kursu Falez Özel Öğretim Kursu Antalya Pegem Akademi Özel Muratpaşa Akşam Lisesi Üstün Hedef Eğitim Kurumları
E-Posta	vuralaysunn@gmail.com